

HE 6/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi puolustusvoimista annettua lakia, asevelvollisuuslakia, sotilasajoneuvolakia, sotilastiedustelusta annettua lakia, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia ja tieliikennelakia.

Ehdotuksen mukaan puolustusvoimista annettuun lakiin lisättäisiin Puolustusvoimien uudeksi tehtäväksi Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus. Lakiin lisättäisiin myös maininta Pohjois-Atlantin liitosta säännöksiin, jotka koskevat kansainvälisen avun pyytämistä ja yhteistoimintaa Suomen alueella sekä kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa. Lisäksi laissa otettaisiin huomioon Pohjois-Atlantin liiton jäsenyydestä aiheutuvat tarpeet, jotka koskevat Puolustusvoimien kiinteistöjen käyttämistä ja kiinteistöjä koskevia rajoituksia sekä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämistä.

Asevelvollisuuslaissa, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa, terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa olevat viittaukset puolustusvoimista annetun lain 2 §:ään muutettaisiin vastaamaan mainittuun pykälään ehdotettuja muutoksia. Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla Yhdistyneet Kansakunnat, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, Euroopan unioni taikka muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä. Lainsäädännön yhdenmukaisuuden ja selvyyden vuoksi lain soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen maininta Pohjois-Atlantin liitosta.

Sotilastiedustelusta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sotilastiedustelun kansainvälisestä yhteistyöstä Pohjois-Atlantin liiton ja sen jäsenvaltioiden kanssa. Lisääntynyt kansainvälinen yhteistoiminta edellyttää myös muutoksia sotilasajoneuvolakiin kansainvälisten sotilasajoneuvojen teknisten ominaisuuksien hyväksymisen osalta ja tieliikennelakiin kansainvälisten sotilasajoneuvojen käytön osalta tieliikenteessä.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaa, jonka mukaan hallitus arvioi Nato-jäsenyyteen liittyvät lainsäädäntömuutostarpeet ja käynnistää välittömästi niihin tarvittavat valmistelut.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Puolustusvoimien tehtävät	5
2.1.1 Lainsäädäntö	5
2.1.2 Pohjois-Atlantin sopimuksen velvoitteet ja Naton strateginen konsepti	8
2.1.3 Nato-jäsenyydestä Puolustusvoimille johtuvat tehtävät	11
2.1.4 Nykytilan arvio	14
2.2 Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskeva lainsäädäntö	16
2.2.1 Laki kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta (418/2017).....	16
2.2.2 Puolustusministeriön hallinnonalan lainsäädäntö	17
2.2.3 Nykytilan arvio	20
2.3 Puolustusvoimien henkilöstö ja asevelvolliset	21
2.3.1 Lainsäädäntö	21
2.3.2 Nykytilan arvio	22
2.4 Puolustusvoimien toimivalta kiinteistöjen käyttämisessä sekä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisessä.....	23
2.4.1 Laki puolustusvoimista	23
2.4.2 Nykytilan arvio	26
2.5 Sotilasajoneuvot.....	28
2.6 Sotilastiedustelu	29
2.7 Muu lainsäädäntö	31
2.7.1 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta	31
2.7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimista (332/2019).....	32
2.7.3 Laki terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa (322/1987)	32
2.7.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018)	33
2.7.5 Tieliikennelaki	33
3 Tavoitteet.....	36
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	36
4.1 Keskeiset ehdotukset	36
4.2 Pääasialliset vaikutukset	37
4.2.1 Vaikutukset Puolustusvoimiin	37
4.2.2 Vaikutukset muihin viranomaisiin ja toiminnanharjoittajiin	39
4.2.3 Vaikutukset asevelvollisten asemaan ja henkilöstöön	39
4.2.4 Vaikutukset kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen	40
4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin.....	40
4.2.6 Taloudelliset vaikutukset	41
4.2.7 Vaikutukset Ahvenanmaahan	42

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	42
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	42
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	43
5.2.1 Asevoimien tehtävät	43
5.2.2 Asevoimien toiminnan turvaaminen ja joukkojen suojaaminen sekä tilapäiset sotilasalueet.....	45
6 Lausuntopalaute.....	47
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	56
7.1 Laki puolustusvoimista.....	56
7.2 Asevelvollisuuslaki.....	68
7.3 Sotilasajoneuvolaki.....	70
7.4 Laki sotilastiedustelusta.....	71
7.5 Muu lainsäädäntö.....	73
7.5.1 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta.....	73
7.5.2 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa	73
7.5.3 Laki terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa.....	74
7.5.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä	74
7.5.5 Tieliikennelaki	74
8 Lakia alemman asteinen sääntely	80
9 Voimaantulo	82
10 Suhde muihin esityksiin	82
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	82
LAKIEHDOTUKSET	93
Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	93
Laki asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta	97
laki sotilasajoneuvolain 12 ja 40 §:n muuttamisesta	98
Laki sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	99
Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	100
Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta	101
Laki terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta	102
Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	103
Laki tieliikennelain muuttamisesta	104
LIITE	106
RINNAKKAISTEKSTIT	106
Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta	106
Laki asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta	113
Laki sotilasajoneuvolain 12 ja 40 §:n muuttamisesta	115
Laki sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	117
laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	119
Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta	120
Laki terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta	121

Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	122
Laki tieliikennelain muuttamisesta	123

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Tasavallan presidentti päätti 17.5.2022 valtioneuvoston esityksestä, että Suomi ilmoittaa Pohjois-Atlantin liitolle (Nato) kiinnostuksensa käydä keskustelut Suomen liittymisestä Natoon. Suomen liittymispöytäkirja allekirjoitettiin liittymiskeskusteluiden jälkeen Naton jäsenvaltioiden toimesta 5.7.2022. Liittymispöytäkirjan allekirjoitusten myötä Suomesta tuli Naton tarkkailijajäsen (Invitee) ja liittymispöytäkirjan kansallinen ratifiointi Naton jäsenvaltioissa käynnistettiin.

Eduskunta hyväksyi 1.3.2023 Pohjois-Atlantin sopimuksen (HE 315/2022 vp, EV 327/2022 vp). Sopimusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymisen eikä sopimusvelvoitteista aiheudu välttämättömiä muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön. Muita mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita voi olla aiheellista arvioida ja tarvittaessa tarkistaa erikseen.

Kaikkien jäsenmaiden ratifioitua Suomen liittymispöytäkirjan Suomi liittyi 4.4.2023 Pohjois-Atlantin sopimukseen (SopS 17 ja 18/2023), ja Suomesta tuli sen myötä Naton jäsenvaltio.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa (jakso 8.1. Aktiivinen ja kansainvälinen Nato-Suomi) on useita kirjauksia, joilla on liittymäkohtia puolustusministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön. Hallitusohjelman mukaan Naton jäsenenä Suomi varautuu vastaanottamaan apua liittolaisiltaan sekä antamaan apua liittolaisilleen. Suomi osallistuu täysimääräisesti Naton kaikkeen toimintaan mukaan lukien Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät sekä sitoutuu Naton 360-asteiseen eli koko liittokunnan kattavaan pelotteeseen ja yhteiseen puolustukseen. Suomi osallistuu Naton operaatioihin, kansainvälisiin harjoituksiin ja työryhmiin, mukaan lukien ydinasepolitiikan suunnitteluryhmään. Suomi ottaa aktiivisen roolin Naton kriisinhallinnassa ja terrorismin torjunnassa. Naton jäsenenä Suomi on turvallisuuden tuottaja ja luotettava yhteistyökumppani, joka omalta osaltaan edistää Naton uskottavuutta ja toimintakykyä niin lähialueillamme kuin globaalisti. Lisäksi hallitusohjelman mukaan hallitus arvioi Nato-jäsenyyteen liittyvät lainsäädäntömuutostarpeet ja käynnistää välittömästi niihin tarvittavat valmistelut.

Suomen Nato-jäsenyyttä koskeneen hallituksen esityksen mukaan jäsenyyteen liittyvät mahdolliset kansalliset asiasisällöiset lainsäädäntötoimet on perusteltua toteuttaa erillisillä säädöksillä ja säädösmuutoksia voidaan tehdä vaiheittain. Esityksessä Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymisestä ei katsottu johtuvan välttämätöntä tarvetta muuttaa lainsäädäntöä. Esityksessä nähtiin kuitenkin aiheelliseksi arvioida ja tarvittaessa tarkistaa myöhemmin esimerkiksi kansallista päätöksentekoa koskevia säännöksiä, mukaan lukien sotilaskäskyasioita, Puolustusvoimien tehtäviä ja toimivaltuuksia, Puolustusvoimien henkilöstön käyttöön ja asevelvollisten asemaan liittyviä kysymyksiä sekä aluevalvontalainsäädäntöä. (HE 315/2022 vp, s. 34–35).

Tässä esityksessä ehdotetaan tehtäväksi ensimmäiset Nato-jäsenyyttä koskeneen hallituksen esityksen jälkeen tunnistetut puolustusvoimista annetun lain (551/2007) Puolustusvoimien tehtäviä ja toimivaltuuksia koskevat muutokset sekä muut muutokset yksittäisiin puolustusministeriön toimialan säädöksiin. Esitetyt muutokset liittyvät pääasiallisesti Suomen Nato-jäsenyyteen.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu puolustusministeriön 2.2.2023 asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä on arvioida Suomen Pohjois-Atlantin liittoon liittymisestä johtuvia säädosmuutostarpeita ja valmistella tarvittavat puolustusministeriön toimialan säädosluonnokset. Työryhmä on asetettu toistaiseksi. Työryhmään kuuluvat puolustusministeriön ja Pääesikunnan edustajat, mutta työryhmä tekee yhteistyötä muiden toimivaltaisten ministeriöiden kanssa. Työryhmä käsittelee eri kokonaisuuksiin liittyviä säädosmuutostarpeita kiireellisyys- ja tärkeysjärjestyksessä.

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa ministeriöiltä ja keskeisiltä viranomaisilta sekä järjestöiltä yhteensä 54 taholta. Lausuntokierros järjestettiin 19.4.–31.5.2024. Lausuntokierros toteutettiin Lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta. Esitys on viimeistely puolustusministeriössä virkatyönä. Jatkovalmistelussa esitykseen sisällytettiin tieliikennelain muutosta koskeva liitelaki.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella/PLM002:00/2023>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Puolustusvoimien tehtävät

2.1.1 Lainsäädäntö

Puolustusvoimien tehtävistä säädetään puolustusvoimista annetun lain 2 §:ssä. Puolustusvoimilla on neljä tehtävää: Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen, osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Tehtäviä tarkennetaan tarvittavilta osin pykälän 1 momentin alakohdissa.

Suomen sotilaallinen puolustaminen on Puolustusvoimien päätehtävä. Tästä säädetään 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 3 §:ssä. Mainitun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohdan mukaan tehtävään kuuluu maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen.

Valtakunnan alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi valtakunnan maa- ja merialuetta sekä ilmatilaa valvotaan yhteistoiminnassa muiden valvontaviranomaisten kanssa. Aluevalvonnalla ehkäistään tai paljastetaan ja selvitetään aluerikkomukset ja alueloukkaukset. Alueloukkaukset on estettävä tarvittaessa voimakeinoin tai muilla tavoin. Aluevalvontalaissa (755/2000) on tarkemmat säännökset Puolustusvoimien osallistumisesta maa- ja vesialueen sekä ilmatilan valvontaan.

Puolustusvoimat turvaa osaltaan kansan elinmahdollisuudet ja perusoikeudet, valtiojohdon toimintavapauden ja puolustaa laillista yhteiskuntajärjestystä. Tästä tehtävästä säädetään 1 momentin 1 kohdan b alakohdassa ja puolustusvoimista annetun lain 4 §:ssä. Jotta nämä voidaan turvata, puolustuskyvyn on oltava riittävä ja Puolustusvoimien tulee ennalta ehkäistä sotilaallisia uhkia sekä torjua maahan kohdistuvat hyökkäykset. Sotilaallisten uhkien torjunta ja koko valtakunnan puolustaminen on suunniteltava ja toteutettava siten, että maan itsenäisyys ja kansalaisten elinmahdollisuudet turvataan kaikissa tilanteissa. Uhan ennalta ehkäisemiseksi on

Puolustusvoimien valmiutta pystyttävä kohottamaan, kutsumaan tarvittavat joukot palvelukseen, hajauttamaan sodan ajan joukkojen materiaali ja suojaamaan tärkeät kohteet.

Puolustusvoimien tehtävä ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiutta sisältyy mainittuun b alakohtaan. Puolustusjärjestelmä muodostaa ja ylläpitää päätöksenteon edellyttämää sotilasstrategista tilannekuvaa ja ennaltaehkäisee tai torjuu sotilaalliset uhat. Sotilasstrategisen tilannekuvan muodostamiseksi ja ylläpitämiseksi tiedustelu- ja valvontajärjestelmä seuraa Suomen turvallisuusympäristön kehitystä, määrittää ympäristön muutokset ja tuottaa tietoa vallitsevasta tilanteesta. Järjestelmä antaa ennakkovaroituksen sotilaallisten uhkien kehittymisestä, jotta voidaan käynnistää tarvittavat vastatoimenpiteet. Puolustusvalmiuden ylläpitäminen ja kehittäminen sisältää myös muun muassa puolustusmateriaalin hankintaa, huoltoa, varastointia, logistiikkaa, operatiivista suunnittelua, johtamisjärjestelmien kehittämistä, henkilöstön kouluttamista, valmiuden säätelyä, valmiusyhtymien kehittämistä ja tietosodankäyntiin valmistautumista.

Myös Puolustusvoimien varautuminen kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyy Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Apua voidaan pyytää Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut Suomea velvoittavat kansainvälisen oikeuden säännöt huomioiden toiselta valtiolta, EU:lta tai kansainväliseltä järjestöltä. Apu voi olla sotilaallisia voimavaroja tai muuta apua kuten kalustoa tai materiaalia. Sotilaallisia voimavaroja sisältävää kansainvälistä apua voidaan pyytää myös toisen Suomen viranomaisen tueksi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan c alakohdassa säädetään Puolustusvoimien tehtävästä antaa sotilaskoulutusta, ohjata vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ja edistää maanpuolustustahtoa. Sotilaskoulutuksesta ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta säädetään myös puolustusvoimista annetun lain 5 ja 6 §:ssä.

Puolustusvoimat tuottaa kansallisen puolustuksen joukot. Tämän vuoksi Puolustusvoimat antaa sotilaskoulutusta varusmiehille, reserviläisille ja sotilasoppilaitoksissa opiskeleville. Osa koulutetuista soveltuu kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin. Sotilaallista koulutusta täydentää vapaaehtoinen maanpuolustus.

Puolustusvoimat edistää maanpuolustustahtoa esimerkiksi antamalla kansalaisille mahdollisuuksia osallistua maanpuolustustyöhön sekä sitouttamalla kansalaisia niihin arvoihin ja toimintoihin, jotka edistävät maanpuolustusta. Myös yhteistyö veteraanijärjestöjen ja vastaavien kanssa liittyy muun muassa maanpuolustustahdon edistämiseen.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan Puolustusvoimien tehtävänä on muiden viranomaisten tukeminen. Puolustusvoimien tukea muille viranomaisille tarvitaan tilanteissa, joissa muilla viranomaisilla ei ole esimerkiksi Puolustusvoimilta löytyvää osaamista tai kalustoa tehtävien suorittamiseen. Tukeminen toteutetaan Puolustusvoimien päätehtävää vaarantamatta.

Puolustusvoimat voi tarvittaessa tukea muita viranomaisia sekä kotimaassa että ulkomailla. Tähän tarkoitukseen sopivat muun muassa vaativiin tilanteisiin soveltuva erikoismateriaali, poikkeustilanteisiin koulutettu henkilöstö ja tilannekuvajärjestelmä. Sotilas- ja siviilitehtävien välinen raja on kuitenkin pidettävä selkeänä. Siviilitehtävien on oltava siviiliviranomaisten johtamia ja niissä avustavien sotilaiden johtamien sotilasyksiköiden on oltava siviilijohdon alaisia.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohdan mukaan Puolustusvoimat antaa virka-apua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi. Esimerkiksi tilanteista, joissa Puolustusvoimien osaamista ja materiaalia voidaan käyttää virka-apuun poliisille, säädetään Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (342/2022).

Alakohdan b mukaan Puolustusvoimat osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Pelastustoimintaan sopivaa kalustoa ovat Puolustusvoimien alukset, ilma-alukset ja ajoneuvot, viesti-, suojelu-, huolto-, lääkintä-, ja tiedusteluvälineistö sekä pelastus- ja raivauskalusto. Suuronnettomuuksissa Puolustusvoimat voi tukea pelastusviranomaisia antamalla apua kuljetuksissa ja alueiden eristämässä sekä luovuttamalla käyttöön materiaalia ja pelastusyksiköitä. Puolustusvoimien joukkoja voidaan tarvittaessa käyttää muun muassa kadonneiden etsimiseen, metsäpalojen sammuttamiseen, evakuoitien tukemiseen ja viestiyhteyksien luomiseen onnettomuusalueille. Puolustusvoimien osallistumisesta pelastustoimintaan säädetään myös esimerkiksi pelastuslaissa (379/2011) ja meripelastuslaissa (1145/2001).

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan Puolustusvoimien tehtävänä on osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan.

Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt. Puolustusvoimat voi osallistua kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan myös toista Suomen viranomaista tukeakseen toimivaltaisen ministeriön tai viranomaisen pyynnöstä.

Kansainvälistä apua voidaan 3 kohdan mukaisesti antaa esimerkiksi EU:n yhteisvastuulausekkeen tai keskinäisen avunannon lausekkeen tilanteissa. Yhteisvastuulauseke luo EU:lle oikeusperustan toimia sekä velvoittaa jäsenvaltiot antamaan toisilleen apua. EU:n yhteisvastuulausekkeen soveltamisala on rajattu kolmeen uhkakuvaan: terrori-iskuun ja luonnon tai ihmisen aiheuttamaan suuronnettomuuteen. Yhteisvastuulausekkeen todennäköisissä toteuttamistilanteissa pääroolissa olisivat jäsenvaltioiden siviiliviranomaiset, mutta kyseeseen saattaisi tulla myös sotilaiden tai Puolustusvoimien kaluston lähettäminen toisen jäsenvaltion alueelle avustustehtäviin osana pelastusviranomaisten ja poliisin yhteistyötä unionimaiden kesken. (PuVL 2/2006 vp, s. 4 ja PuVL 4/2008 vp, s. 4). Yhteisvastuulauseke luo unionille mahdollisuuden käyttää sotilaallisia kriisinhallintavoimavarojaan lausekkeen mukaisessa tarkoituksessa myös unionin alueen sisäpuolella.

Keskinäisen avunannon lauseke käsittää avunannon aseellisen hyökkäyksen tilanteessa. EU:n keskinäisen avunannon lauseke perustuu YK:n peruskirjan 51 artiklaan, jonka mukaan YK:n jäsenvaltio voi käyttää kansainvälisen oikeuden mukaista puolustautumisoikeuttaan, jos se joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Puolustus voi olla myös kollektiivista, jos hyökkäyksen kohteeksi joutunut valtio pyytää apua. Avunantolauseke on jäsenvaltioita yhtäläisesti velvoittava. Keskinäisen avunannon lauseke jättää avoimeksi sen tavan, jolla muiden EU:n jäsenvaltioiden tulee tukea hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsenvaltiota. Käytännössä kukin jäsenvaltio tekee omat päätöksensä avun antamisesta ja sen muodoista.

Avunantolauseketta on katsottu voitavan soveltaa myös muussa kuin YK:n peruskirjan 51 artiklan tarkoittamassa tilanteessa EU:n perussopimusten yleisen solidaarisuuden perusteella.

Puolustusvoimien antamaa apua voisi olla esimerkiksi Puolustusvoimien sotilaallisin voimavaroin antama apu sekä muu suorituskyky kuten kalusto tai materiaali. Suorituskyvyt voivat olla esimerkiksi erityisosaamista, erikoisvälineistöä tai -materiaalia, joukkoja sekä logistiikkaa tai johtamisjärjestelmiä.

Yhteistoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jota Suomi toteuttaa ilman varsinaista avunpyyntöä yhdessä keskeisimpien kumppaneiden kanssa joko Suomen alueella tai Suomen rajojen ulkopuolella. Yhteistoiminnassa voi olla kyse Suomen sotilaallisesta puolustamisesta tai kaikkien osapuolten intresseistä, eikä ainoastaan toisen osapuolen avunpyynnöstä ja siihen vastaamisesta. Puolustusvoimat voi osallistua yhteistoimintaan kuten aluevalvontayhteistyöhön esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä, jossa on kyse yhteisestä tarpeesta lähtöisin olevasta toiminnasta ja molempien intressistä, eikä ainoastaan toisen osapuolen avunpyynnöstä ja siihen vastaamisesta. Yhteistoimintaan eivät kuitenkaan sisälly Puolustusvoimien kansainvälinen harjoitustoiminta ja tilannekuvayhteistyö, joita koskevat omat päätöksentekomenettelynsä ja sopimusjärjestelynsä. (HE 193/2022 vp, s. 49).

Muulla kansainvälisellä toiminnalla tarkoitetaan Suomen omista tarpeista lähtevää toimintaa Suomen alueen ulkopuolella esimerkiksi aluevalvonnassa alueella, joka ei kuulu minkään valtion suvereniteettiin kuten aavalla merellä tai kansainvälisessä ilmatilassa taikka suomalaisten evakuointia kriisialueelta Puolustusvoimien suorituskykyä käyttämällä. (HE 193/2022 vp, s. 49).

Lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa Puolustusvoimien tehtäväksi säädetään osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta on oleellinen osa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja se tukee Suomen omaa puolustusta. Kriisinhallintakykyä kehitetään ottamalla huomioon EU:n tavoitteet, Naton jäsenyys sekä pohjoismainen kriisinhallintayhteistyö. Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan YK-, EU- ja Nato-johtoisissa operaatioissa. Myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) voi toimeenpanna sotilaallisia operaatioita, minkä lisäksi toimeenpannaan sotilaallisia maaryhmäoperaatioita johtovaltion johdolla. Suomi osallistuu kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa siten kuin siitä säädetään sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006).

Kansainvälinen toiminta sisältyy kiinteästi kaikkiin Puolustusvoimien lakisäätteisiin tehtäviin. Suomen sotilaallista puolustusta pyritään vahvistamaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Yhteistyötä tehdään EU:ssa sekä toisten valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen, kuten YK:n ja maaryhmäjärjestelyjen kanssa. Esimerkkeinä Suomen puolustamiseen liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä ovat Puolustusvoimien kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittäminen, osallistuminen kansainväliseen harjoitustoimintaan ja nopean toiminnan joukkoihin sekä aluevalvonnassa tehtävä kansainvälinen tilannekuvayhteistyö.

Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään 2 §:n 2 momentin mukaan erikseen. Muualla lainsäädännössä Puolustusvoimien tehtävistä säädetään esimerkiksi asevelvollisuuslaissa (1438/2007) ja sotilastiedustelusta annetussa laissa (590/2019).

2.1.2 Pohjois-Atlantin sopimuksen velvoitteet ja Naton strateginen konsepti

Nato-jäsenyyden myötä Suomi on sitoutunut Pohjois-Atlantin sopimukseen eli niin kutsuttuun Washingtonin sopimukseen. Perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan valtiosopimusten ja muiden kansainvälisten velvoitteiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan (PeVL 80/2022 vp) Suomen liittymisestä Pohjois-Atlantin sopimukseen, että Pohjois-Atlantin sopimusta on syytä pitää kokonaisuudessaan lainsäädännön alaan kuuluvana.

Pohjois-Atlantin sopimus on Naton perustamissopimus, jossa määrätään liittokunnan toiminnan periaatteista ja jäsenten velvollisuuksista. Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaan Naton toiminta rakentuu YK:n peruskirjan periaatteille kansainvälisen rauhan, turvallisuuden ja oikeuden ylläpitämisestä. Sopimuksen johdannossa tunnustetusti sen osapuolet ovat päättäneet turvata kansojensa vapauden, yhteisen perinnön ja sivistyksen, jotka perustuvat demokratian, yksilönvapauden ja oikeusvaltion periaatteisiin ja siten päättäneet yhdistää pyrkimyksensä yhteisen puolustuksen aikaansaamiseksi sekä rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Naton yhteinen puolustus perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen muodostamaan kokonaisuuteen. Sotilaallisen puolustuksen kannalta keskeisiä ovat erityisesti Pohjois-Atlantin sopimuksen jäsenvaltioiden omaa ja keskinäistä valmistautumista ja puolustuskykyä koskeva 3 artikla ja yhteistä puolustusta koskeva 5 artikla. Lisäksi Pohjois-Atlantin sopimuksen 4 artikla sitoo jäsenvaltiot neuvottelemaan keskenään aina, kun jokin osapuolista katsoo toisen osapuolen alueellisen koskemattomuuden, poliittisen riippumattomuuden tai turvallisuuden olevan uhattuna. Neuvottelujen pohjalta Nato voi joissakin tilanteissa ryhtyä myös sotilaallisiin toimiin kuten aluevalvonnan tehostamiseen ja suorituskykyjen vahvistamiseen uhan kohteena olevalla alueella.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artikla sitoo Naton jäsenvaltiot yhteistyöhön ja keskinäiseen avunantoon tilanteissa, jossa yhteen tai useampaan jäsenvaltioon kohdistuu aseellinen hyökkäys. Artiklan mukaan osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että yhteen tai useampaan osapuoleen kohdistettu aseellinen hyökkäys Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa katsotaan hyökkäykseksi kaikkia osapuolia vastaan, ja tämän vuoksi osapuolet sopivat, että jos tällainen aseellinen hyökkäys tehdään, kukin osapuoli käyttää YK:n peruskirjan 51 artiklassa tunnustettua oikeutta erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen ja auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutunutta yhtä tai useampaa osapuolta ryhtymällä viipymättä erikseen ja yhdessä muiden osapuolten kanssa tarpeelliseksi katsomiinsa toimiin, mukaan lukien aseellisen voiman käyttö, Pohjois-Atlantin alueen turvallisuuden palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tällaisia toimia voivat sotilaallisten keinojen ohella olla poliittiset toimenpiteet, joilla painostettaisiin uhkaavaa valtiota muuttamaan politiikkaansa. Kukin jäsenvaltio päättää itsenäisesti ja kansallisten päätöksentekomenettelyjen mukaisesti antamansa avun luonteen ja laajuuden.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan soveltamista rajaa sopimuksen 6 artiklassa määritelty maantieteellinen soveltamisala.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan käyttöönotto perustuu kaikissa tilanteissa aina Naton neuvoston tapauskohtaiseen arvioon ja jäsenvaltioiden Naton neuvostossa konsensuksella tekemään päätökseen. Perinteisten sotilaallisten uhkakuvien lisäksi 5 artikla voidaan ottaa käyttöön erilaisissa tilanteissa. Naton huippukokousten poliittisissa päätösasiakirjoissa on todettu, että 5 artiklaan voidaan vedota myös vastauksena vakavaan kyberhyökkäykseen, hybridisodankäyntiin tai avaruutta hyödyntävään hyökkäykseen.

Aseellisen hyökkäyksen käsite, johon 5 artiklassa viitataan, sisältyy YK:n peruskirjan 51 artiklaan. Valtioiden YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaista oikeutta erilliseen tai yhteiseen itsepuolustukseen on selostettu tarkemmin Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymistä koskevan hallituksen esityksen (HE 315/2022 vp) Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan yhteydessä jaksossa 9.1.

Kansainvälisen oikeuden sääntöjä, jotka määrittelevät toimintaa toisen valtion alueella ja alueella, joka ei kuulu minkään valtion suvereniteettiin, on selostettu tarkemmin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 193/2022 vp) jaksoissa 2.2.1. ja 2.2.2.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 artikla velvoittaa Naton jäsenvaltioita ylläpitämään ja kehittämään yhdessä ja erikseen, jatkuvan ja tehokkaan oman valmistautumisen ja keskinäisen avunannon pohjalta, kansallista ja yhteistä kykyään puolustautua aseellisia hyökkäyksiä vastaan. Sopimuksen 3 artikla velvoittaa Naton jäsenmaita ylläpitämään ja kehittämään niin Naton yhteistä kuin jäsenvaltioiden omaa kansallista puolustuskykyä. Tämä tarkoittaa ensisijaisen vastuun Suomen kansallisen puolustuksen järjestämisestä, ylläpitämisestä ja kehittämisestä, säilymistä Suomella. Naton jäsenenä Suomen puolustus on kuitenkin osa Naton yhteistä puolustusta, jonka ylläpitämiseen ja kehittämiseen 3 artiklan sopimusmääräys jäsenvaltioita velvoittaa.

Liittyessään Natoon Suomi on myös sitoutunut Naton toimintaa määrittäviin ohjausasiakirjoihin, joista keskeisin poliittinen ohjausasiakirja on strateginen konsepti. Jäsenvaltioiden konsensuksella hyväksyttävä strateginen konsepti on liittokunnan toiseksi ylin ohjaava asiakirja heti Pohjois-Atlantin sopimuksen jälkeen. Strategisessa konseptissa Nato muun muassa vahvistaa liittokunnan arvot, tarkoituksen ja ydintehtävät, arvioi turvallisuusympäristöä ja ohjaa Naton suhtautumista käynnissä ja edessä oleviin uhkiin, haasteisiin ja mahdollisuuksiin noin vuosikymmeneksi eteenpäin. Uusimmassa, vuoden 2022 strategisessa konseptissa Naton ydintehtäviksi määritellään pelote ja puolustus, kriisinehkäisy ja -hallinta sekä yhteistyövarainen turvallisuus. Nato reagoi toimintaympäristönsä muutoksiin, minkä vuoksi Naton ydintehtävien painopisteet voivat myös vaihdella. Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklaan perustuva yhteinen puolustus on kuitenkin aina säilytetty ydintehtävänä.

Natossa yhteinen pelote ja puolustus kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Naton olemassaolon päätavoite on ehkäistä sotaa ja sotilaallisia kriisejä luomalla vahva pelote, joka nostaa kynnyksen hyökätä Naton alueelle mahdollisimman korkealle. Naton kokonaispelote koostuu kolmesta osa-alueesta: tavanomaiset joukot, ohjuspuolustus ja ydinaseet, joita täydentävät avaruus- ja kybersuorituskyvyt. Strategisen konseptin mukaisesti Nato voi vastata liittokuntaan kohdistuvaan uhkaan missä tahansa operatiivisessa toimintaympäristössä ja eri keinojen yhdistelmällä. Natossa operatiivisiksi toimintaympäristöiksi on vahvistettu maa, meri, ilma, kyber ja avaruus. Pelotteen ja puolustuksen ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä keskeisiä prosesseja ja toimintoja ovat erityisesti puolustus suunnitteluprosessi, operatiivinen suunnittelu, joukkomalli ja joukkojenmuodostusprosessi, harjoitustoiminta, komento- ja johtamisjärjestelyt, kriisivastejärjestelmä, Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät sekä Naton nopean toiminnan joukot. Nämä samat mekanismit mahdollistavat myös muiden ydintehtävien, esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioiden, toteuttamisen.

Naton ydintehtäviin kuuluva kriisinhallinta ja -ehkäisy sisältää laajasti sotilaallisin voimavaroin toteutettavaa toimintaa ja on siten käsitteenä laajempi kuin Suomen lainsäädännössä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa määritelty sotilaallinen kriisinhallinta. Naton kriisinhallinta ja -ehkäisy kattaa kaiken toiminnan, joka on tarpeen Naton jäsenvaltioihin vaikuttavien kriisien hallitsemiseksi, ja kokonaisuus kattaa siten sekä yhteisen puolustuksen että

muunkin sotilaallisen toiminnan, kuten konfliktien ehkäisyn, rauhanturvaamisen ja -rakentamisen sekä katastrofi- ja hätäavun kuten esimerkiksi tulvien ja maanjäristysten kaltaisiin luonnontuhoihin sekä kulkutauteihin vastaamisen. Terrorismin vastainen toiminta on kriisinehkäisyyn ja -hallinnan yksi tärkeä ulottuvuus. Osana kokonaisuutta Nato toteuttaa erilaisia sotilaallisia kriisinhallintatehtäviä, valvonta-, neuvonta- tai koulutustehtävistä aina laajoihin vakauttamisoperaatioihin ja rauhaanpakottamiseen.

Yhteistyövarainen turvallisuus kattaa Naton laajentumiseen liittyvät kysymykset, kumppanuuspolitiikan, yhteistyön Naton kumppanimaiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa sekä liittokunnan roolin kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen ylläpitämisessä ja ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutuksiin vastaamisessa. Osana yhteistyövaraisen turvallisuuden toimintaa Nato toteuttaa kumppanimaiden turvallisuus- ja puolustussektorin tukihankkeita, jotka kattavat muun muassa sotilaallista neuvontaa ja koulutusta.

2.1.3 Nato-jäsenyydestä Puolustusvoimille johtuvat tehtävät

Sotilaallinen liittoutuminen on Suomelta merkittävä ja historiallinen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen ratkaisu. Liittymisellä puolustusliittoon Suomen puolustuksen järjestämisessä on tapahtunut perustavanlaatuisen muutos, jonka seurauksena Suomen maanpuolustuksen ja Suomen puolustuskyvyn ylläpitäminen, kehittäminen ja käyttö toteutetaan jatkossa osana liittokuntaa ja sen yhteistä puolustusta. Naton merkittävin ydintehtävä on liittokunnan pelote ja puolustus ja siksi Nato-jäsenyyden käytännön vaikutukset kohdistuvat erityisesti puolustushallintoon. Sotilaallisen liittoutumisen myötä Puolustusvoimien tehtävänä on, puolustusministeriön ohjauksen mukaisesti, suunnitella ja toteuttaa Naton pelotteeseen ja puolustukseen kuuluvia tehtäviä.

Suomen sotilaallisen liittoutumisen myötä myös osa ennen jäsenyyttä ulkopoliitiikan alaan kuuluneista kysymyksistä arkipäiväistyy (Oikeuskanslerin lausunto OKV/2158/22/2024, s. 3). Liittoutuminen tarkoittaa sitä, että Natossa tehtävä laaja-alainen yhteistyö on muuttunut arkiseksi velvoitteeksi ja siten esimerkiksi kansainväliseen harjoitustoimintaan liittyvä ulkopoliittinen merkitys ja signaalivaikutus ovat monissa tapauksissa vähäisempiä kuin liittoutumattomuuden aikana (OKV/2158/22/2024, s. 3). On huomattava, ettei asian liityntä puolustusliittoon aina johda siihen, että kyseessä olisi sen kaltainen ulkopoliitiikka, joka olisi presidentin ja valtioneuvoston yhteistoiminnan piirissä. Tavanomaiset Natoonkin liittyvien asioiden valmistelu ja päätöksenteko kuuluvat valtioneuvostolle ja siellä sille sektoriministeriölle, jota asia koskee (OKV/2158/22/2024, s. 7). Näiden syiden vuoksi Nato-jäsenyyden myötä myös puolustuspolitiikan merkitys kasvaa ja korostuu.

Puolustuspolitiikkaan kuuluvina tehtävinä puolustusministeriö määrittää valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) perustelumuioston mukaan sotilaallisen maanpuolustuksen suuntalinjat, tavoitteet ja tehtävät. Tähän toimintaan sisältyy sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten, voimavarojen ja yleisjärjestelyjen sekä puolustusratkaisun keskeisten periaatteiden määrittäminen, sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä päätöksenteko ja hallinnonalan poliittinen ohjaus. Lisäksi puolustusministeriö vastaa puolustuspolitiikan alalla osallistumisesta kansainvälistä turvallisuutta ja vakautta ylläpitävään toimintaan niin kansainvälisten järjestöjen puitteissa kuin myös kahden- ja monenvälisen puolustuspoliittisen sekä sotilaallisen yhteistyön keinoin. Puolustusministeriö vastaa myös sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytysten, voimavarojen ja yleisjärjestelyjen sekä keskeisten toimintaperiaatteiden määrittämisestä.

Puolustusvaliokunta on todennut, ettei puolustuspolitiikalle ole olemassa yhtä vakiintunutta määritelmää, mutta termi pitää sisällään puolustuskyvyn ylläpidon, kehittämisen ja käytön.

Puolustuspolitiikalla edistetään valtion ja väestön turvallisuutta, tuetaan valtionjohdon päätöksentekoa sekä osallistutaan kansainväliseen päätöksentekoon ja yhteistoimintaan. Puolustuspolitiikka tukee ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääriä. (PuVL 2/2020, s. 1–2).

Nato-jäsenyys vaikuttaa läpileikkaavasti Suomen puolustushallintoon ja puolustusjärjestelmään. Suomen sotilaallinen puolustaminen yhteensovitetaan osaksi liittokunnan yhteistä puolustusta, mikä tarkoittaa Puolustusvoimien osallistumista Naton puolustussuunnittelun ja operatiivisen suunnittelun prosesseihin sekä sen edellyttämiin johtamisjärjestelyihin, harjoitteluun ja operatiivisiin toimintoihin. Naton operatiivisiin toimintoihin osallistuminen on osa liittolaisten normaalia ja säännönmukaista yhteisen puolustuksen ja valmiuden eteen tehtävää toimintaa. On odotettavissa, että Suomi osallistuu tällaisiin toimintoihin suorituskyvyin ja joukoin muiden Naton jäsenvaltioiden tapaan säännöllisesti. Mikäli Suomea vastaan Naton jäsenenä kohdistetaan sotilaallista voimankäyttöä, Puolustusvoimat toimeenpanee kansallisen päätöksenteon mukaisesti operaatioita osana liittokunnan ennakkoon suunniteltuja ja harjoiteltuja järjestelyjä ja Naton komento- ja joukkorakenteita hyödyntäen. Samalla Puolustusvoimat valmistautuu osallistumaan muiden Naton jäsenvaltioiden puolustamiseen velvoitteidensa mukaisesti suorituskykyjä varustamalla ja kouluttamalla kotimaassa ja ulkomailla.

Naton jäsenenä Suomi osallistuu kaikkeen Naton toimintaan. Merkittävin strategisessa konseptissa määritellyistä Naton kolmesta ydintehtävästä on liittokunnan pelote ja puolustus. Pelotteen ja puolustuksen ylläpitoon, kehittämiseen ja toimeenpanoon liittyviä keskeisiä puolustuspoliittisia ja sotilaallisia prosesseja ja toimintoja ovat Naton puolustussuunnitteluprosessi, operatiivinen suunnittelu, Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ja Naton nopean toiminnan joukot. (HE 315/2022 vp s. 13). Keskeistä on myös osallistuminen Naton komento- ja joukkorakenteeseen ja sen kehittämiseen.

Naton ydinpelotteeseen koskeviin prosesseihin osallistuminen on uusi yhteistyöalue, joka on osa Naton pelotetta ja puolustusta. Tämä toiminta kattaa päätöksentekoon, suunnitteluun, kehittämiseen ja harjoitteluun osallistumisen, ja sitä toteutetaan puolustusministeriön johdolla.

Osana Naton jatkuvasti käynnissä olevaa ydintoimintaa puolustusministeriö ja Puolustusvoimat osallistuvat yhteistyössä Naton sotilasviranomaisten, kansainvälisen sihteeristön ja jäsenvaltioiden kanssa toteutettavaan Naton puolustussuunnitteluprosessiin (NATO Defence Planning Process, NDPP) eli jäsenvaltioiden ja Naton yhteisten suorituskykyjen kehittämiseen. Naton puolustussuunnitteluprosessin päätehtävänä on varmistaa, että Natolla kokonaisuudessaan on tarvittavat joukot ja suorituskyvyt Naton tehtävien toteuttamiseen. Suunnittelun kautta annetaan Naton sotilasjohdolle kokonaiskuva käytettävissä olevasta sotilaallisesta voimasta sekä siihen sisältyvien joukkojen ja suorituskykyjen käytettävyydestä, ylläpidettävyydestä ja valmiudesta eri tehtäviin. Osana Naton puolustussuunnitteluprosessia jokaiselle jäsenvaltiolle esitetään tasapuolisen taakanjaon ja kohtuullisen vaatimustason periaatteita noudattaen maakohtainen suorituskykytavoitepaketti. Puolustusvoimat sovittaa oman kansallisen suunnittelunsa aikataulujen ja sisällön osalta yhteen Naton puolustussuunnitteluprosessin kanssa. Puolustusvoimat tuottaa kansallisen puolustuksen joukot, joita voidaan käyttää Naton tehtäviin. Naton yhteinen puolustussuunnitteluprosessi perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 artiklaan.

Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimat osallistuu Naton operatiiviseen suunnitteluun eli Naton suorituskykyjen käytön suunnitteluun ja varautumiseen yhteistyössä Naton sotilasviranomaisten ja muiden Naton jäsenvaltioiden asevoimien edustajien kanssa, ja Suomen alue huomioidaan osana Naton operatiivisia suunnitelmia. Naton neuvosto hyväksyy strategisen tason operatiiviset suunnitelmat.

Naton kriisivastejärjestelmän (NATO Crisis Response System, NCRS) kokonaisuudella ohjataan Naton valmiuden säätelyä ja reagointia ja varmistetaan valmius ja tuki kokonaisvaltaiselle päätöksenteolle kaiken tyyppisissä kriisitilanteissa. Prosessi kattaa kriisivastejärjestelmän päätöksentekoon liittyvän toiminnan ennakkovaroituksista ja kriisitilanteen tunnistamisesta arvioinnin ja suunnittelun kautta mahdollisten operaatioiden toimeenpanoon, seurantaan ja päättämiseen. Myös Naton operatiiviset suunnitelmat toimeenpannaan osana kriisivastejärjestelmää Naton neuvoston konsensuspäätöksellä. Prosessin keskiössä ovat Naton neuvoston tekemät päätökset, joita valmistelevat ja tukevat muiden Naton komiteoiden ja sotilasarakeiden tekemä valmistelu ja suositukset. Prosessin tuloksena Naton neuvosto sekä osittain Euroopan-joukkojen komentaja, SACEUR, antavat jäsenvaltioille erilaisia sotilaallisia vaatimuksia ja suosituksia. Puolustusvoimat osallistuu näiden sotilaallisten vaatimusten ja suositusten toimeenpanoon.

Naton jäsenenä Suomi osallistuu Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin ja Naton nopean toiminnan joukkojen toimintaan erillisiin puolustusministeriön valmistelemiin kansallisiin linjauksiin ja päätöksiin perustuen ja Naton kokonaistarpeiden mukaisesti sen puolustuskykyä vahvistaen. Puolustusvoimat suunnittelee, varustaa ja kouluttaa liittokunnan kanssa sovitut Naton rauhan ajan tehtävien ja nopean toiminnan joukkojen edellyttämät suorituskyvyt ja toimeenpanee tehtävät ja toiminnan osallistumispäätösten mukaisesti yhteistyössä Naton jäsenvaltioiden asevoimien kanssa. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät kattavat muun muassa maa-, meri- ja ilmatoimintaa. Ylläpitämällä näitä toimintoja rauhan aikana Nato osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä. Naton nopean toiminnan joukkoja käytetään Naton ensivasteena osana Naton operatiivisia suunnitelmia, mutta myös muihin tehtäviin Naton neuvoston päätösten mukaisesti.

Naton yhteinen ilma- ja ohjuspuolustusjärjestelmä (Integrated Air and Missile Defence, IAMD) muodostuu jäsenvaltioiden kansallisista sekä Naton yhteisistä suorituskyvyistä. Nato-alueen ilmatilan valvonta ja turvaaminen on osa Naton integroidun ilma- ja ohjuspuolustuksen kokonaisuutta, ja se on jatkuvasti käynnissä olevaa toimintaa. Naton ilmapuolustuksen tehtäviä toteutetaan muun muassa Air Policing ja Air Shielding -toiminnoilla, jotka kattavat hävittäjälaivuekokonaisuudet ja ilmatorjuntayksiköt. Puolustusvoimat suunnittelee ja toimeenpanee Suomen liittymisen ja osallistumisen Naton integroituun ilma- ja ohjuspuolustukseen, siihen liittyviin järjestelmiin sekä osallistumisen yhteisen ilmatilannekuvan ja meritilannekuvan vaihtoon kansallisten linjausten ja päätösten mukaisesti. Natolla on käytössä suorituskykyjä, joilla voidaan tukea Suomen omaa aluevalvontajärjestelmää. Suomi vastaa oman ilmatilansa valvonnasta ja turvaamisesta Naton ja sen jäsenmaiden kanssa, sekä osallistuu Naton ilmatilan valvonnan ja turvaamisen tehtäviin erikseen sovittavalla tavalla.

Nato-jäsenyyden myötä Suomen sotilas- ja siviilitiedustelu on osa liittokunnan tiedusteluyhteisöä. Naton tiedustelutoiminta tukee liittokunnan päätöksentekoa ja toimintaa kaikilla tasoilla poliittisesta päätöksenteosta operaatioiden käytännön toteutukseen. Nato käyttää tiedusteluarvioissaan jäsenvaltioiden tiedustelutietoa. Puolustusvoimat osallistuu Naton tiedusteluyhteistyöhön kansallisen lainsäädännön ja erillisten kansallisten linjausten ja päätösten mukaisesti.

Naton yhteinen integroitu komentorakenne mahdollistaa liittokunnan yhteisten operaatioiden toimeenpanon ja johtamisen. Komentorakenne koostuu pysyvistä monikansallisista ja yhteisesti rahoitetuista johtoportaista ja esikunnista, jotka sijaitsevat Naton eri jäsenvaltioissa. Sitä täydentävä Naton joukkorakenne muodostuu jäsenvaltioiden asettamista kansallisista ja monikansallisista joukoista ja esikunnista. Naton päämaja ja virastot mahdollistavat ja tukevat Naton toimintaa. Puolustusvoimat suunnittelee henkilöstön asettamisen ja asettaa henkilöstön

Naton komento- ja joukkorakenteisiin sekä kansalliseen edustukseen yhteistyössä puolustusministeriön kanssa. Kansallinen edustus Naton päämajassa ja strategisissa johtoportaisissa mahdollistaa Suomen kantojen viemisen Naton valmisteluun. Lisäksi Puolustusvoimat lähettää henkilöstöä Naton kouluihin, virastoihin ja osaamiskeskukseen tarveperusteisesti.

Naton resilienssi eli kriisinsietokyvyn rakentaminen on sekä kansallinen vastuu että Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 artiklaan perustuva yhteinen sitoumus. Resilienssitoimet liittyvät konkreettisesti Naton sotilaallisiin tehtäviin ja ovat keskeinen osa Naton pelotetta ja puolustusta. Resilienssin tavoitteena on varmistaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuus, valtion toimintakyky sekä erityisesti tuki liittokunnan sotilaallisten operaatioiden toimeenpanolle. Naton resilienssissä on pitkälti kyse kokonaisuun puolustuksesta, johon Suomessa kuuluvat kaikki ne kansalliset ja kansainväliset sotilaalliset ja siviilialojen toimet, joilla turvataan sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset, myös poikkeusoloissa.

Joukkojen ja toimintojen yhteensopivuus on välttämätön edellytys Naton kyvyille toteuttaa tehtävänsä. Yhteensopivuudella tarkoitetaan kykyä toimia yhdessä johdonmukaisesti, vaikuttavasti ja tehokkaasti Naton taktisten, operatiivisten ja strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Naton standardointitoiminnan tarkoituksena on tukea yhteensopivuuden saavuttamista, ylläpitoa ja edelleen kehittämistä Naton jäsenvaltioiden joukkojen välillä sekä myös kumppanimaiden joukkojen välillä. Puolustusvoimat osallistuu Naton standardointitoimintaan ja yhteensovittaa kansallisia joukkoja ja toimintoja Naton jäsenvaltioiden joukkojen ja toimintojen kanssa. Puolustusvoimat huomioi Naton koulutusvaatimukset antaessaan sotilaskoulutusta varusmiehille, reserviläisille ja sotilasoppilaitoksissa opiskeleville.

Naton puitteissa ja liittolaisten kanssa toteutettava harjoitustoiminta on tärkeä osa puolustuskyvyn kehittämistä ja sen osoittamista. Yhteisellä harjoitustoiminnalla kehitetään ja testataan liittolaisten sotilaallista yhteistoimintakykyä ja harjoitellaan ennalta laadittujen suunnitelmien toimeenpanoa. Naton jäsenenä Puolustusvoimien harjoittelu painottuu etenkin kokonaisuuksiin, joissa kehitetään Naton yhteisten operaatioiden edellyttämää toimeenpanokykyä ja -valmiutta sekä harjoitellaan toimintaa osana liittokunnan komento- ja joukkorakennetta. Normaaloissa harjoitustoiminta on ensisijainen väline Naton operatiivisen valmiuden ja pelotteen ylläpidossa ja siten myös osa liittolaisten toisilleen osoittamaa konkreettista turvallisuustukea. Puolustusvoimat harjoittelee kaikkien Naton ydintehtävien edellyttämiä valmiuksia myös Naton johtoportaiden johdossa. Naton puitteissa ja liittolaisten kanssa toteutettavalla harjoitustoiminnalla Puolustusvoimat kehittää Suomelle Naton puolustussuunnitteluprosessin suorituskykytavoitepaketissa asetettuja yhteistoimintakykyä ja suorituskykyä koskevia vaatimuksia, ja sitä käytetään myös alustana Suomen joukkojen ja johtoportaiden evaluoinneissa Naton kriteeristön mukaisesti. Naton harjoitustoiminta kattaa myös päätöksenteon jatkuvan harjoittamisen poliittisella tasolla, Naton päämajassa, sotilaallisissa komentorakenteissa ja joukkorakenteissa sekä kansallisesti kunkin maan omissa johtamisen rakenteissa.

Nato kehittää jatkuvasti toimintaansa ja sopeuttaa sitä toimintaympäristönsä muutoksiin. Tästä johtuen Naton käytännön toiminnan muodot muuttuvat Natossa tehtävään sotilaalliseen ja poliittiseen valmisteluun perustuvien päätösten ja linjausten mukaisesti. Puolustusvoimat panee täytäntöön Pohjois-Atlantin sopimuksen velvoitteita ja osallistuu Naton toimintaan toimivaltuuksiensa asettamissa rajoissa, tarvittaessa erillisiin kansallisiin linjauksiin ja erilliseen kansalliseen päätöksentekoon pohjautuen.

Naton toimintaa ja tehtäviä on avattu lisäksi Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 315/2022 vp) 2. pääjaksossa.

2.1.4 Nykytilan arvio

Suomen sotilaallista puolustusta on pyritty vahvistamaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Kansainvälisen yhteistyön muotojen kehittyessä Puolustusvoimien tehtäviä on muutettu siten, että Puolustusvoimilla on edellytykset osallistua aiempaa laajemmin ja tarvittaessa myös sotilaallisia voimakeinoja käyttäen kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan (ks. HE 94/2016 vp ja HE 193/2022 vp). Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa Puolustusvoimien tehtäväksi on säädetty osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan. Puolustusvoimista annettuun lakiin on sisällytetty myös säännökset kansainvälisen avun vastaanottamisesta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa voidaan toteuttaa toisen valtion alueella tai alueella, joka ei kuulu minkään valtion suvereniteettiin, kuten aavalla merellä tai kansainvälisessä ilmatilassa. Suomi voi myös pyytää kansainvälistä apua toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä ja Puolustusvoimat voi harjoittaa yhteistoimintaa toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa myös Suomen alueella. Puolustusvoimien osallistuminen YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaiseen yhteiseen puolustautumiseen on mahdollista jo voimassa olevan lainsäädännön mukaisena kansainvälisen avun pyytämisenä tai osallistumisena kansainvälisen avun antamiseen toiselle valtiolle tai yhteistoimintana tämän kanssa.

Suomen sotilaallinen puolustaminen on säädetty puolustusvoimien tehtäväksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Suomen sotilaallinen puolustaminen sisältää myös puolustusvalmiuden ylläpidon ja kehittämisen sekä Puolustusvoimien varautumisen kansainvälisen avun vastaanottamiseen. Suomen puolustamiseen liittyvän kansainvälisen toiminnan kuten Puolustusvoimien kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittämisen, osallistumisen kansainväliseen harjoitustoimintaan ja nopean toiminnan joukkoihin sekä aluevalvonnassa tehtävän kansainvälisen tilannekuvayhteistyön on katsottu sisältyvän kiinteästi 1 kohdan tehtävään.

Naton jäsenenä Suomen puolustus on osa Naton yhteistä puolustusta. Tämä vaikuttaa Puolustusvoimien toimintaan läpileikkaavasti. Puolustuskyvyn suunnittelu, kehittäminen ja käyttö, jotka ennen Naton jäsenyyttä tehtiin kansallisesti, tehdään nyt osana liittokuntaa. Tämän vuoksi yhteisen puolustuksen toimeenpanossa ei ole kyse ainoastaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesta Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Kyse ei ole myöskään ainoastaan 3 kohdan mukaisesta osallistumisesta kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan.

Sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vuoksi Puolustusvoimien tehtäviin olisi tämän vuoksi tarpeen lisätä Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, jolla korostettaisiin Suomen puolustuksen yhteensovittamista osaksi liittokunnan yhteistä puolustusta sekä valmiutta ottaa vastaan ja lähettää joukkoja liittokunnan yhteisen puolustuksen edellyttämiin tehtäviin. Käytännössä tämä tarkoittaisi osallistumista kaikilta osin Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen suunnitteluun, valmisteluun, ja toimeenpanoon sekä puolustuskyvyn osoittamiseen.

Yhteisen puolustuksen tehtävien lisäksi Natolla on myös muuta sotilaallisin voimavaroin toteutettavaa toimintaa. Osallistuminen esimerkiksi Naton kriisinhallintaan ja vakauden edistämiseen voisi jatkossakin tulla arvioitavaksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuna kansainvälisen avun antamisena, yhteistoimintana tai muuna kansainvälisenä toimintana tai 4 kohdassa tarkoitettuna sotilaallisena kriisinhallintana tai sotilastehtävänä muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Puolustusvoimat voisi esimerkiksi osallistua Naton kautta tai puitteissa toteutettavaan hätäapuun kulkutauteihin tai luonnontuhoihin, kuten tulviin tai maanjäristyksiin, vastaamiseksi tai suurten julkisten tapahtumien kuten kansainvälisten urheilutapahtumien ja kansainvälisten kokousten turvallisuuden ylläpitämiseen siltä osin kuin kyse olisi Puolustusvoimien toimialaan kuuluvasta avusta tai yhteistoiminnasta tai myös toimivaltaisen ministeriön tai viranomaisen pyynnöstä toista Suomen viranomaista tukeakseen. Lisäksi Suomi voi jatkossakin harkintansa mukaan osallistua Naton toimeenpanemaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa tarkoitettuun sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Myös Naton jäsenenä Suomi jatkaa liittolaisten ja muiden kumppanien kanssa kahden- ja monenvälistä puolustusyhteistyötä. Tällainen yhteistyö on toteutettavissa voimassa olevan Puolustusvoimien tehtäviä koskevan sääntelyn puitteissa.

2.2 Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskeva lainsäädäntö

2.2.1 Laki kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta (418/2017)

Laki kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta sisältää säännökset kansainvälistä apua annettaessa ja pyydettyä sekä yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuttaessa noudatettavasta ylimpien valtioiden päätöksentekomenettelystä. Lakia sovelletaan päätöksentekoon merkittävän kansainvälisen avun antamisesta toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle ja pyydettyä niiltä merkittävää apua sekä päätettäessä merkittävästä yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella tai sen ulkopuolella, samoin kuin päätettäessä merkittävästä osallistumisesta Suomen omiin tarpeisiin perustuvaan muuhun kansainväliseen toimintaan Suomen alueen ulkopuolella. Avun antamista ja pyytämistä tai toimintaan osallistumista harkittaessa huomioon tulee ottaa YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet ja muut Suomea velvoittavat kansainvälisen oikeuden säännöt. Viittaus kansainvälisen oikeuden sääntöihin merkitsee myös Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellisen aseman huomioon ottamista (HE 72/2016 vp, s. 50).

Lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:ään lisättiin 1.1.2023 voimaan tulleella lainmuutoksella (1303/2022) käsitteet ”yhteistoiminta” ja ”muu kansainvälinen toiminta”. Yhteistoiminnan lisäämisen käsitteenä lain 1 §:ään on katsottu selventävän mahdollisuutta soveltaa lakia myös Naton kanssa toteutettavaa yhteistoimintaa koskevaan päätöksentekoon (HE 315/2022 vp, s. 28). Yhteistoimintaan eivät kuitenkaan sisälly Puolustusvoimien kansainvälinen harjoitustoiminta ja tilannekuvayhteistyö, joita koskevat omat päätöksentekomenettelynsä ja sopimusjärjestelynsä.

Lakia sovelletaan sen 1 §:n mukaan ylimpien valtioiden päätöksentekoon, jos kyse on avusta tai toiminnasta, 1) joka perustuu EU:n yhteisvastuulausekkeen tai 2) keskinäisen avunannon lausekkeen tilanteisiin, tai 3) avusta tai toiminnasta, johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja tai 4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä, tai avusta tai

toiminnasta 5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää taikka 6) laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää. Useampi oikeusperusta voi tulla sovellettavaksi samanaikaisesti.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan päätöksen avun antamisesta tai pyytämisestä, yhteistoiminnasta tai muuhun kansainväliseen toimintaan osallistumisesta tekee valtioneuvoston yleisistunto asianomaisen ministeriön esittelystä. Mikäli kyseessä on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä kansainvälinen asia, päätöksen tekee tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta. Valtioneuvoston toimivallasta valmistella Euroopan unionissa tehtävät päätökset ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä säädetään perustuslaissa.

Lain 3 § sisältää eduskunnan osallistumista päätöksentekoon koskevat säännökset. Sen mukaan ennen avun antamista tai pyytämistä, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan osallistumista koskevan päätöksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, jos apu voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Jos päätös koskee erityisen vaativaa tilannetta, valtioneuvoston on ennen päätöksentekoa kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

Lain 4 §:ssä säädetään kiireellisyysmenettelystä tilanteissa, joissa on kyse avusta tai toiminnasta, joka perustuu EU:n yhteisvastuulausekkeeseen tai keskinäisen avunannon lausekkeeseen, tai avusta tai toiminnasta, johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja. Jos apua tai toimintaa koskevaa päätöstä ei ole mahdollista tehdä riittävän nopeasti poikkeuksellisen kiireellisessä ja vakavassa tilanteessa, asianomainen ministeriö voi päättää avusta tai toiminnasta. Avun tai toiminnan jatkamisesta ja lopettamisesta päätetään 2 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Lain 5 §:ään sisältyy mahdollisuus päättää sotilaallisia voimakeinoja sisältävästä avusta tai toiminnasta kiireellisissä tilanteissa. Jos sotilaallisia voimakeinoja sisältävää apua tai toimintaa koskevaa päätöstä ei ole mahdollista tehdä riittävän nopeasti, päätös avun antamisesta tai pyytämisestä tai toimintaan osallistumisesta voidaan tehdä 5 §:ssä säädettyssä menettelyssä sellaisessa poikkeuksellisen kiireellisessä ja vakavassa tilanteessa, jossa tilanteesta saatujen tietojen perusteella on perusteltua olettaa, että kiireellinen menettely on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä taikka valtakunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vaaran torjumiseksi tai näihin vaikutuksiin rinnastettavissa tilanteissa, eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla. Tällöin päätöksen avun antamisesta tai pyytämisestä tai toimintaan osallistumisesta tekee valtioneuvoston yleisistunto tai tasavallan presidentti siten kuin lain 2 §:n 1 momentissa säädetään. Ennen sotilaallisia voimakeinoja sisältävän avun antamista tai pyytämistä tai sotilaallisia voimakeinoja sisältävään toimintaan osallistumista koskevan päätöksen tekemistä valtioneuvoston tulee antaa asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Asia on päätöksenteon jälkeen saatettava välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi. Avun tai toiminnan jatkamisesta ja lopettamisesta päätetään tällöin 2 ja 3 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Puolustusvoimia ei saa määrätä laissa tarkoitetun avun antamiseen tai laissa tarkoitettuun toimintaan ilman 2, 4 ja 5 §:ssä säädettyä päätöksentekomenettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

2.2.2 Puolustusministeriön hallinnonalan lainsäädäntö

Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella

Kansainvälisen avun pyytämistä ja yhteistoimintaa Suomen alueella koskevasta puolustusministeriön päätöksenteosta säädetään puolustusvoimista annetun lain 4 a §:ssä ja

toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä vastaanotettaessa kansainvälistä apua ja harjoitettaessa yhteistoimintaa Suomen alueella lain 4 b §:ssä.

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa muuta säädetä, puolustusministeriö voi puolustusvoimista annetun lain 4 a §:n mukaan ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä taikka päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Säännöksen mukainen päätöksentekomenettely on tarkoitettu merkitykseltään vähäisempiin asioihin kuin joihin kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia sovelletaan. Säännös soveltuu myös niihin tilanteisiin, joissa pyydetään sotilaallisia voimavaroja sisältävää kansainvälistä apua toisen Suomen viranomaisen tueksi.

Joukolla ja yksittäisellä sotilaalla, joka Suomen pyynnöstä antaa apua Suomelle tai toimii yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa Suomen alueella, on puolustusvoimista annetun lain 4 b §:n mukaan toimivalta suorittaa tehtäviä ja käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja sen mukaisesti kuin, mitä laissa säädetään Puolustusvoimien ja sotilasviranomaisten toimivallasta. Puolustusvoimien toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä säädetään ennen kaikkea puolustusvoimista annetussa laissa sekä sotilasviranomaisen ja Puolustusvoimien toiminnasta aluevalvontaviranomaisena aluevalvontalaissa. Tätä toimivaltaa rajaavat lisäksi apua tai yhteistoimintaa koskevan päätöksen määräykset. Suomen tekemässä avun antoa Suomelle tai yhteistoimintaa Suomen alueella koskevassa päätöksessä määrätään, miltä osin avun annossa tai yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa Suomen alueella toimivalla joukolla tai sotilaalla olisi tämä Puolustusvoimille tai sotilasviranomaiselle säädetty toimivalta ja oikeus käyttää voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan lainkohdan mukaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen sekä hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden.

Apua tai yhteistoimintaa koskevassa päätöksessä on tehtävien, toimivallan ja mahdollisen voimakeinojen käytön lisäksi määriteltävä sotilaalliset voimavarat sekä muut avun antamisen tai yhteistoiminnan edellytykset.

Kansainvälisen avun antaminen, yhteistoiminta ja muu kansainvälinen toiminta

Kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta puolustusministeriön päätöksenteosta säädetään puolustusvoimista annetun lain 12 §:ssä ja tällaiseen toimintaan osallistuvan henkilöstön toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä kansainvälistä apua annettaessa ja yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa harjoitettaessa lain 12 a §:ssä.

Puolustusvoimista annetun lain 12 §:n mukaan Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt. Puolustusvoimat voi osallistua kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan myös toista Suomen viranomaista tukeakseen toimivaltaisen ministeriön tai viranomaisen pyynnöstä. Säännös mahdollistaa muun muassa Puolustusvoimien

tuen ulkoasiainhallinnolle konsulipalvelulaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi Suomen alueen ulkopuolella. Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa muuta säädetä, Puolustusvoimien osallistumisesta edellä tarkoitettuun toimintaan päättää puolustusministeriö ulkoministeriötä kuultuaan.

Puolustusvoimia ei saa määrätä pykälässä tarkoitettuihin toimiin ilman kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa tai 12 §:n 3 momentissa säädettyä päätöksentekomenettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

Apua voidaan antaa toiselle valtiolle, EU:lle tai kansainväliselle järjestölle. Apua annettaessa tai osallistuttaessa muuhun kansainväliseen toimintaan on säännöksen mukaan otettava huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt. Pykälän nojalla Puolustusvoimat voisi osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, EU:n tai kansainvälisen järjestön kuten YK:n tai Naton kanssa.

Samat edellytykset, jotka koskevat Puolustusvoimien toimialaan kuuluvan avun pyytämistä ja yhteistoimintaa Suomen alueella koskevat myös Puolustusvoimien toimialaan kuuluvasta kansainvälisestä avusta, yhteistoiminnasta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta päättämistä, eli säännöksen mukainen puolustusministeriön päätöksenteko on tarkoitettu vähämerkityksellisempiin tapauksiin kuin kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalaan kuuluvat.

Puolustusvoimista annetun lain 12 a §:n mukaan 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on tehtävää suorittaessaan kansainväliseen oikeuteen perustuva ja kansainvälisen avun pyytäjän tai yhteistoimintaosapuolen määrittämä toimivalta sekä oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden ja tehtävälle vahvistettujen voimankäyttö sääntöjen mukaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Toimivalta suorittaa tehtäviä ja käyttää voimakeinoja apua annettaessa tai yhteistoimintaa harjoitettaessa perustuu kansainväliseen oikeuteen. Toimittaessa toisen valtion alueella avun pyytäjä tai yhteistoimintaosapuoli määrittää lisäksi henkilöstön toimivallan ja voimankäyttöoikeudet. Suomen kansallinen osallistumispäätös määrittää tehtävän ja rajaa osaltaan toimivaltaa sekä mahdollista voimakeinojen käyttöä.

Puolustusvoimista annetussa laissa säädetään myös edellä tarkoitettuun toimintaan osallistuvasta henkilöstöstä sekä eräiden joukkojen asemaa koskevien kansainvälisten sopimusten, joihin Suomi on sitoutunut, soveltamisesta kansainvälisen avun vastaanottamiseen sekä antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan.

Aluevalvontayhteistyö

Aluevalvontalain 24 d §:ssä säädetään aluevalvontaviranomaisten kansainvälisestä yhteistyöstä. Säännöksen 1 momentin mukaan tuen pyytamisestä toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä aluevalvontaa varten ja yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa aluevalvonnassa säädetään kansainvälistä apua,

yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa ja puolustusvoimista annetussa laissa.

Aluevalvontalain 24 d § koskee tuen pyytämistä ja yhteistoimintaa vain Suomen aluevalvontaa varten, koska aluevalvontalaissa säädetään nimenomaisesti Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta. Aluevalvontayhteistyötä toisen valtion, EU:n tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella voidaan nimenomaan pitää yhteistoimintana. Aluevalvontayhteistyössä esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä on kyse yhteisestä tarpeesta lähtöisin olevasta toiminnasta ja molempien intressistä. Säännös koskee myös niitä tilanteita, joissa Suomi pyytää tukea vain omaa aluevalvontaansa varten ilman että kyse on yhteistoiminnasta Suomen alueella.

Aluevalvontalain 24 d §:n 2 momentin mukaan Puolustusvoimat voi 1 momentissa tarkoitetun päätöksen perusteella ryhtyä päätöksen toimeenpanoa koskeviin toimiin. Aluevalvontayhteistyötä koskeva päätös voi olla laajempi ja pidempiaikaisempi kuin vain yksittäistä tehtävää koskeva, jonka säännöksessä tarkoitettu päätöksen toimeenpano myös kattaa. Puolustusvoimat voi näiden päätösten perusteella ryhtyä päätöksen toimeenpanoa koskeviin toimiin. Hallituksen esityksen (HE 94/2016 vp) mukaan ylimmät valtioelimet tekisivät päätöksen siitä, millaista toisen valtion tukea aluevalvonnassa pyydetäisiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain mukaisesti. Kyse voi käytännössä olla esimerkiksi kohteen tunnistamisesta ja tätä koskevan tiedon antamisesta (HE 193/2022 vp, s. 12).

2.2.3 Nykytilan arvio

Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymistä koskevan hallituksen esityksen (HE 315/2022 vp, s. 38–39) mukaan Naton toimintaan osallistumista koskevaan päätöksentekoon sovellettaisiin tapauskohtaisesti kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia, lakia sotilaallisesta kriisinhallinnasta tai toimialakohtaista lainsäädäntöä, kuten lakia puolustusvoimista.

YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisiin toimiin osallistumiseen tilanteissa, joissa Suomi voisi joutua sodaksi luonnehdittavaan aseelliseen selkkaukseen, sovellettaisiin perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaista sodasta ja rauhasta päätettäessä noudatettavaa menettelyä (HE 23/2008 vp ja HE 72/2016 vp).

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisala kattaa jo nykyisin avun antamisen ja pyytämisen kansainväliseltä järjestöltä sekä yhteistoiminnan kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella tai sen ulkopuolella. Vastaavasti lain soveltamisalaa koskevassa 1 §:ssä säädettyjä tilanteita voidaan jo nykyiselläänkin soveltaa myös pyydetäessä tai annettaessa apua tai osallistuttaessa yhteistoimintaan Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella.

Vastaavasti puolustusvoimista annetun lain kansainvälisen avun pyytämistä ja yhteistoimintaa Suomen alueella koskevaa 4 a §:ää ja kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevaa 12 §:ää sekä aluevalvontalain aluevalvontayhteistyötä koskevaa 24 d §:ää voidaan soveltaa jo nykyiselläänkin myös pyydetäessä tai annettaessa apua tai osallistuttaessa yhteistoimintaan Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella. Suomelle apua antavan tai yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa Suomen alueella toimivan ulkomaisen joukon ja yksittäisen sotilaan sekä tällaiseen toimintaan ulkomailla osallistuvan suomalaisen henkilöstön toimivallasta ja voimakeinojen käytöstä säädetään puolustusvoimista annetun lain 4 b ja 12 a §:ssä. Kyseisiä säännöksiä sovelletaan Naton puitteissa ja Naton sekä sen

jäsenvaltioiden kanssa harjoitettavassa toiminnassa, mikäli toiminnassa on kyse laissa tarkoitettusta kansainvälisen avun antamisesta tai pyytämisestä, yhteistoiminnasta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta.

Naton yhteisen puolustuksen ja muuhun sotilaallisiin voimavaroin toteutettavaan toimintaan on jäsenyyden toteutumisesta lähtien osallistuttu voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Suomi on myös osallistunut Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin ensimmäistä kertaa vuonna 2024. Päätökset kyseisiin tehtäviin osallistumisesta on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain nojalla.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi selkeyden vuoksi nimenomainen maininta Pohjois-Atlantin liitosta (Nato) puolustusvoimista annetun lain kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskeviin säännöksiin (4 a ja 12 §). Vaikka kyseisiä säännöksiä on mahdollista soveltaa Natoon jo nykyisellään Naton ollessa kansainvälinen järjestö, muutos on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, koska Nato on Puolustusvoimien toiminnan ja säännösten soveltamistilanteiden kannalta erittäin keskeinen kansainvälinen järjestö.

Vastaavanlainen muutos aluevalvontalain 24 d §:ään toteutettaisiin erillisellä aluevalvontalakia koskevalla hallituksen esityksellä (HE 185/2024 vp), joka on annettu eduskunnalle syysistuntokaudella 2024.

Tässä yhteydessä ei ole nähty tarpeelliseksi muuttaa kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia. Suomen kokemukset ja tiedot Naton toimintatavoista ja päätöksentekoprosesseista Naton jäsenenä ovat toistaiseksi varsin rajalliset ja tiedot näistä lisääntyvät jatkuvasti Suomen osallistuessa jäsenenä Naton toimintaan ja päätöksentekoon. Edellä sanottu huomioon ottaen kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain muutostarpeita on tarpeen arvioida tässä esityksessä tehtyä laajemmin, kun kokemuksesta sekä lain soveltamisesta Nato-jäsenyyden aikana että Naton toimintatavoista ja päätöksentekoprosesseista on saatu.

2.3 Puolustusvoimien henkilöstö ja asevelvolliset

2.3.1 Lainsäädäntö

Puolustusvoimissa on palkattua henkilöstöä ja palveluksessa olevia asevelvollisia. Asevelvolliset ovat varusmiespalvelusta suorittavia tai koulutuksen saaneita reserviläisiä.

Perustuslain maanpuolustusvelvollisuutta koskevan 127 §:n mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Maanpuolustusvelvollisuuden toteuttamisesta säädetään asevelvollisten osalta asevelvollisuuslaissa. Asevelvollisuuslain 2 §:n mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta, jollei laissa toisin säädetä. Asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen. Asevelvollinen on palveluksessa taikka kuuluu reserviin tai varareserviin.

Puolustusvoimista annetun lain 12 b §:ssä säädetään kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuvasta henkilöstöstä. Pykälän 1 momentin mukaan kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan käytetään ensisijaisesti sellaista Puolustusvoimien henkilöstöä, joka on sitoutunut Puolustusvoimien kansainväliseen toimintaan. Aina ei kuitenkaan voida käyttää kansainvälisiin tehtäviin vain halukkuutensa ilmoittaneita henkilöitä. Puolustusvoimien henkilöstöä voidaan siten myös määrätä osallistumaan avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan liittyviin tehtäviin, kun on tarpeen varmistaa riittävät henkilöstövoimavarat ja osaaminen. Tehtävien ajan henkilöstö on virka- tai työsuhteessa Puolustusvoimiin.

Asevelvollisten käyttämisestä kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan puolustusvoimista annetun lain 12 b §:n 2 momentissa viitataan asevelvollisuuslakiin. Siltä osin kuin kyse on vapaaehtoisista reserviläisistä, heidät voidaan tarvittaessa ottaa myös määräaikaiseen virka- tai työsuhteeseen Puolustusvoimiin, jolloin heihin sovelletaan puolustusvoimista annetun lain 12 b §:ää ja heidän asemansa rinnastuu Puolustusvoimien muuhun palkattuun henkilöstöön.

Varusmiespalvelusta suorittavan tai kertausharjoitukseen osallistuvan asevelvollisen palveluksen järjestämisestä ulkomailla säädetään asevelvollisuuslain 62 §:ssä ja palveluksessa olevan asevelvollisen määräämistä muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen koskevista rajoitteista asevelvollisuuslain 78 §:ssä. Muussa tehtävässä kuin Suomen sotilaallisessa puolustamisessa palveluksessa olevat asevelvolliset eivät asevelvollisuuslain 78 §:n mukaisesti saa osallistua muun muassa aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eikä muihin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Asevelvollisuuslain 62 §:n mukaan varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille. Asevelvollisen nimenomaista suostumusta edellytetään pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan, kun kyse on kansainvälisen avun antamisesta, yhteistoiminnasta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta eikä kyse ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Asevelvollinen voidaan määrätä asevelvollisuuslain 62 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille myös silloin, kun hän osallistuu tavanomaiseen laivapalvelukseen Suomen aluevesien ulkopuolella. Tällöin nimenomaista suostumusta ei edellytetä. Asevelvollisuuslain 62 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen harjoitukseen edellyttää kuitenkin asevelvollisen nimenomaista suostumusta, kuten pykälän 1 momentin 3 kohdassa.

Suomen sotilaallinen puolustaminen voi joissakin tilanteissa erityisesti yhteistoiminnan ja tavanomaisen laivapalveluksen osalta tapahtua Suomen alueen ulkopuolella. Yhteistoimintaa voidaan harjoittaa toisen valtion, EU:n tai kansainvälisen järjestön kanssa esimerkiksi aluevalvontaan liittyen.

Niissä tapauksissa, joissa kyse on Suomen sotilaallisesta puolustamisesta, asevelvollisen nimenomaista suostumusta ei edellytetä. Asevelvollisuuslaissa säädettyjä rajoituksia asevelvollisen määräämisestä muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen ei tällöin myöskään sovelleta. Ratkaisevaa arvioinnissa on tehtävän luonne ja alueellinen ulottuvuus.

Asevelvollisuuslain 78 §:ssä säädetään rajoituksista, jotka koskevat palveluksessa olevan asevelvollisen määräämistä muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Mainitun pykälän mukaan asevelvollisuuslaissa tarkoitettussa palveluksessa oleva

asevelvollinen voidaan palvelustehtävänä määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun virka-aputehtävään, 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun pelastustehtävään ja 3 kohdassa tarkoitettuihin muihin kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyviin tehtäviin. Edellä mainittuja tehtäviä suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eikä muihin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan 2 momentin mukaan lisäksi tarvittaessa määrätä Puolustusvoimien ulkopuoliseen maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta edistävään tehtävään, joita ovat yleishyödylliset keräykset, suurten yleisö- ja muiden tapahtumien turvallisuusjärjestelyt, sotaveteraanien ja veteraanijärjestöjen tukeminen, harjoituksiin käytettävien kiinteistöjen kunnostaminen sekä muut vastaavat maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta edistävät tehtävät.

2.3.2 Nykytilan arvio

Suomen täysimääräinen osallistuminen Naton toimintaan edellyttää Puolustusvoimien henkilöstön osallistumista Naton työskentelyyn niin kotimaasta käsin kuin lähettämällä henkilöstöä Naton päämajaan ja muihin hallinnollisiin elimiin sekä Naton sotilaalliseen komentorakenteeseen. Puolustusvoimien henkilöstöä osallistuu myös Naton operatiiviseen toimintaan kuten Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin ja Naton nopean toiminnan joukkojen toimintaan.

Asevelvollisuuslain lähtökohta asevelvollisten palveluksesta ulkomailla säilyy ennallaan. Varusmiespalvelusta suorittavien ja kertausharjoituksessa olevien asevelvollisten osallistuminen muuhun kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen edellyttää edelleen nimenomaista suostumusta. Nimenomaista suostumusta ei edellytetä, jos asevelvollinen osallistuu tavanomaiseen laivapalvelukseen lyhytaikaisesti Suomen aluevesien ulkopuolella.

Vaarallisiin tehtäviin asevelvollisia ei voida käyttää lainkaan silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Suomen sotilaallinen puolustaminen voi joissakin tilanteissa erityisesti yhteistoiminnan ja tavanomaisen laivapalveluksen osalta tapahtua Suomen alueen ulkopuolella. Reserviläiset voidaan ottaa Puolustusvoimien työ- tai virkasuhteeseen, jolloin rajoitukset eivät koske heitä.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevaa lainsäädäntöä ja asevelvollisuuslakia sovelletaan myös Suomen ollessa Naton jäsen. Asevelvollisten osallistumiseen Naton puitteissa tapahtuvaan toimintaan sovelletaan samoja edellytyksiä kuin tälläkin hetkellä. Käytännössä asevelvollisten osallistuminen on siten hyvin rajallista.

Jos Puolustusvoimien tehtäviä muutetaan jaksossa 2.1.4 arvioidulla tavalla, asevelvollisuuslain 62 §:n ja 78 §:n 1 momentissa olevat viittaukset puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin kohtiin tulisi muuttaa vastaavasti. On kuitenkin otettava huomioon, että Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään voi sisältyä myös Suomen sotilaallisen puolustuksen tehtävä.

Puolustusvoimien henkilöstön ja asevelvollisten osallistumista Naton toimintaan tarkastellaan erillisessä lainsäädäntöhankkeessa tässä esityksessä tehtyä laajemmin.

2.4 Puolustusvoimien toimivalta kiinteistöjen käyttämisessä sekä turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisessä

2.4.1 Laki puolustusvoimista

Kiinteistöjen käyttö ja kiinteistöjä koskevat rajoitukset

Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 1 momentin mukaan Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Puolustusvoimat ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle.

Säännös rajaa tilapäisen käyttöoikeuden sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamiseen.

Lain 15 §:n 1 momentin mukaan, jos sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta välttämättä sitä vaatii, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi kieltää asiattomilta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista säädetään rikoslaissa.

Säännöksessä liikkumista koskevat rajoitukset koskevat yleisesti Puolustusvoimien käytössä olevia alueita, niin tilapäisiä kuin pysyviä.

Pykälän 2 momentissa säädetään päätöksenteosta. Säännöksen mukaan harjoituksen johtaja voi määrätä 1 momentissa tarkoitetun kiellon tai rajoituksen puolustusvoimien käytössä tilapäisesti harjoituksen järjestämistä varten olevalla alueella tai kohteessa, jota käytetään materiaalin säilytykseen, joukkojen ryhmitykseen tai jolla tapahtuva toiminta voi aiheuttaa vaaraa ulkopuolisille.

Puolustusvoimien toimivaltuudet käytössään olevilla alueilla

Lain 18 §:ssä säädetään turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta. Sen mukaan turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja. Vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädetään puolustusministeriön asetuksella.

Lain 19 §:ssä säädetään henkilöllisyyden selvittämisestä, henkilön poistamisesta ja kiinniotto-oikeudesta. Säännöksen mukaan vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus poistaa henkilö puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalta alueelta ja 15 §:ssä tarkoitettulta alueelta, jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella alueella ja edellä mainittu virkamies on kehottanut häntä poistumaan. Virkamiehellä on oikeus poistaa myös alueella luvallisesti oleva henkilö, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Lisäksi virkamiehellä on tehtävässään oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot.

Pykälässä tarkoitettujen toimivaltuuksien käyttö on sidottu Puolustusvoimien pysyvässä ja tilapäisessä käytössä oleviin alueisiin.

Suomen sotilaallisen liittoutumisen myötä on huomattava, että myös vieraan valtion joukoilla on tietyissä tapauksissa oikeus ryhtyä toimenpiteisiin Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla sekä niiden ulkopuolella.

Pohjois-Atlantin sopimus sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus (SopS 23 ja 24/2024), jäljempänä Nato SOFA (etenkin VII artikla 10 kappale, tarkemmin HE 90/2023 vp. s. 77–81 ja s. 142–145) ja sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä puolustusyhteistyöstä (SopS 70/2024), jäljempänä puolustusyhteistyösopimus (etenkin 6 ja 14 artiklat, tarkemmin HE 58/2024 vp. s. 63–68, s. 94–95 ja s. 166–170) sisältävät säännöksiä kurin ja järjestyksen ylläpidosta joukkojen keskuudessa. Lähtökohtana on, että lähettäjävaltiolla on oikeus ylläpitää kuria ja järjestystä joukkojensa keskuudessa heille osoitetuilla alueilla ja tiloissa, mutta myös alueiden ja tilojen ulkopuolella. Ulkopuolinen kurin ja järjestyksen ylläpito voi kuitenkin kohdistua ainoastaan lähettäjävaltion joukkojen jäseniin. Nato SOFA edellyttää tarvittavista menettelyistä sopimista erikseen vastaanottajavaltion viranomaisten kanssa.

Edellä sanottu ei poista oikeutta rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädettyyn hätävarjeluun sekä pakkokeinolain 2 luvun 2 §:ssä säädetty yleinen kiinniotto-oikeus ja oikeus siihen liittyvään saman luvun 3 §:ssä säädetty voimakeinojen käyttöön.

Todettakoon, että Nato SOFAn VII artiklan 11 kappaleen mukaan sopimuspuolten tulee pyrkiä sellaiseen tarvittavaan lainsäädäntöön, mukaan lukien rangaistussäännökset, jolla taataan riittävä turvallisuus ja suoja muiden sopimuspuolten rakennelmille, välineille, omaisuudelle ja asiakirjoille. Suomen lainsäädäntöä on tarvittaessa arvioitava myös sopimuksen voimassaoloaikana kappaleen velvoitteiden täyttämiseksi.

Siinä missä Nato SOFAn VII artiklan 10 kappale koskee kurin ja järjestyksen ylläpitoa joukkojen keskuudessa myös alueiden ja tilojen ulkopuolella, puolustusyhteistyösopimuksen 6 artikla on tarkempi ja laajempi. Puolustusyhteistyösopimus antaa USA:n joukoille mahdollisuuden ryhtyä turvaamisessa tarvittaviin toimenpiteisiin myös sovittujen alueiden ja tilojen ulkopuolella niiden välittömässä läheisyydessä. Välitöntä läheisyyttä ei ole sopimuksessa tarkemmin määritelty, vaan se määrittyy kulloisessakin uhka-arviossa (HE 58/2024 vp. s. 65). Joka tapauksessa uhkalla on oltava jokin yhteys lähettäjävaltion käyttämiin alueisiin ja tiloihin. Tilanteita, joissa toimenpiteet olisivat tarpeen, määritetään myös yhteisesti hyväksytyissä artiklan 4 kohdassa tarkoitettussa turvallisuussuunnitelmissa. Viime kädessä arvioinnin välittömästä läheisyydestä tekisi kuitenkin Yhdysvallat. Artiklan 2 ja 3 kohdissa USA:n joukkojen oikeus toimia rajoittuu välttämättömiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin

Sopimuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan Suomella on ensisijainen vastuu USA:n joukkojen ja niiden sotilaallisten operaatioiden turvallisuuden ja puolustuksen varmistamisesta. Poikkeuksellisissa olosuhteissa ja yhteisesti hyväksytyjen turvallisuussuunnitelmien mukaisesti USA:n joukot voivat toteuttaa välttämättömät ja oikeasuhtaiset toimenpiteet myös sovittujen tilojen ja alueiden välittömän läheisyyden ulkopuolella ylläpitääkseen USA:n joukkojen turvallisuutta ja puolustusta sekä niiden sotilaallisten operaatioiden jatkuvuutta tai palauttaakseen turvallisuuden.

On huomattava, että edelleen merkityksellistä nimenomaisesti artiklan 3 kohdan mukaiselle USA:n joukkojen toimivallan käytölle on, että toisin kuin sovituilla alueilla ja sovituissa tiloissa sekä niiden välittömässä läheisyydessä, USA:n joukot voivat käyttää toimivaltaa mainittujen alueiden ulkopuolella vain poikkeuksellisissa olosuhteissa ja yhteisesti hyväksytyjen turvallisuussuunnitelmien mukaisesti.

USA:n joukoille osoitettujen alueiden ja tilojen ulkopuolella Suomen toimivaltaiset viranomaiset vastaavat ensisijaisesti uhkaan, ja USA:n joukot toimivat vain, jos Suomen viranomainen ei ole paikalla tai sillä ei ole riittävää suorituskykyä. Suomen viranomaisten läsnäolo ei kuitenkaan ole ratkaisevaa toimivaltuuksien käytön kannalta. Joissakin tilanteissa USA:n joukkojen ja Suomen viranomaisten on vastattava uhkaan yhdessä. Lisäksi USA:n joukkojen toimenpiteiden on perustuttava yhteisesti hyväksytyihin turvallisuussuunnitelmiin.

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 17. huhtikuuta 2017. Lainsäädännön taustalla oli Puolustusvoimien lisääntynyt ja syventynyt kansainvälinen yhteistyö, mistä johtuen yleistöimivaltaisella viranomaisella, poliisilla, ei aina ollut riittävästi resursseja suorittaa Puolustusvoimien pyytämiä suojaustoimenpiteitä.

Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:ssä säädetään puolustusvoimien turvaamistehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen puolustusvoimien virkamiehen (turvamies) suojaamaan yleisellä paikalla puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta (henkilösuojaustehtävä) tai puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä erityistä suojelua tarvitsevan henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädettyin toimivaltuuksin, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen koskemattomuutta 22 b §:ssä säädettyin toimivaltuuksin. Toimivaltuuksien käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:ssä tarkoitetussa erityisen omaisuuden suojaamistehtävässä käytössä olevista toimivaltuuksista säädetään 22 b §:ssä. Sen 1 momentin mukaan turvamiehellä on oikeus puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja sitä rajoita.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

Pykälän 3 momentin mukaan henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle ja kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisille.

2.4.2 Nykytilan arvio

Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimien kansainvälinen toiminta monimuotoistuu ja kasvaa sekä määrällisesti että laadullisesti. Nykyisten tehtävien ohella Puolustusvoimat toteuttaa myös Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen liittyviä tehtäviä. Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoon voisi käytännössä liittyä Naton puitteissa tapahtuvan harjoitustoiminnan tai operatiivisen toiminnan kuten siirto- ja kauttakulkutilanteiden, yhteistoiminnan aluevalvonnassa tai Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien toimeenpanoa myös Suomen alueella. Lisäksi Suomi jatkaa kahden- ja monenvälistä puolustusyhteistyötä. Toiminta Suomen alueella perustuisi kansallisen lainsäädännön mukaiseen päätöksentekoon sekä Naton ja osallistuvien valtioiden kanssa tehtäviin sopimuksiin ja järjestelyihin. Sotilaallinen toiminta, mukaan lukien harjoitustoiminta voi jatkossakin olla myös täysin kansallista. Ulkomaisten joukkojen lisääntyvästä toiminnasta Suomessa aiheutuu tarpeita, joihin vastaamiseksi lainsäädäntöä tulisi kehittää. Tällainen tarve koskee esimerkiksi kiinteistöjen käyttöä ja ulkomaisten joukkojen turvaamista.

Puolustusvoimista annetussa laissa säädetään siitä, miten Puolustusvoimat voi ottaa tilapäisesti käyttöönsä kiinteistöjä, joihin sillä ei ole hallintaoikeutta. Lain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilapäinen käyttöoikeus edellyttää, että se on sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Säännöksen nojalla Puolustusvoimilla ei ole kiinteistön käyttöoikeutta, vaikka se olisi välttämätöntä puolustusyhteistyön tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon kannalta. Tältä osin säännöstä olisi muutettava vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä.

Lain 15 §:n 1 momentissa säädetään Puolustusvoimille oikeus asettaa liikkumista koskevia kieltoja ja rajoituksia Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella sotilaallisten syiden vaatimuksesta tai ulkopuolisten suojaamiseksi vaaroilta. Säännöksessä ei nimenomaisesti mainita puolustusyhteistyötä tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoa kieltojen ja rajoitusten asettamisen perusteena, vaikka sotilaalliset syyt saattaisivat kattaa myös nämä. Toimivaltuuksien käyttö on yhteydessä Puolustusvoimien käytössä oleviin alueisiin, mistä johtuen edellä 14 §:stä selostettu soveltuu myös 15 §:n arviointiin.

Lain 18 §:ssä säädetään turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämisestä Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella. Säännöksessä tarkoitettu toimivalta on ainoastaan Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella. Pykälän soveltamisalaa olisi tarpeen laajentaa vastaamaan toimintaympäristöä siten, että se kattaisi kaikki Puolustusvoimien käytössä olevat tai rajoitusten kohteena olevat alueet.

Lain 19 §:n 1 momentissa säädettyjen vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen toimivaltuuksien käyttäminen on sidottu Puolustusvoimien pysyvässä käytössä tai 15 §:ssä säädettyjen kieltojen ja rajoitusten kohteena olevaan alueeseen. Toimintaympäristön muuttumisen johdosta vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen oikeus henkilöllisyyden selvittämiseen ja henkilön poistamiseen sekä kiinniotto-oikeus olisi laajennettava koskemaan kaikkia Puolustusvoimien käytössä olevia tai rajoitusten kohteena olevia alueita.

Edellä mainituista syistä johtuen Puolustusvoimien vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä tulisi myös olla oikeus tilapäisesti turvata vieraan valtion joukkoja Puolustusvoimien käytössä olevien alueiden ulkopuolella näiden joukkojen välittömässä läheisyydessä, jos se on välttämätöntä. Edellä mainittu olisi tarpeellista vieraan valtion joukkojen turvallisuudelle aiheutuvien uhkien ehkäisemiseksi sekä sen varmistamiseksi, että vieraan valtion joukot eivät joutuisi turvautumaan itse hätävarjelun Suomessa vieraillessaan.

Edellä kuvatusti Suomen sotilaallisen liittoutumisen myötä myös vieraan valtion joukoilla on käytössä toimivaltuuksia Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla sekä rajatusti niiden ulkopuolella. Sopimuksen myös edellyttävät Suomelta toimenpiteitä, joilla edistetään tarvittavaa lainsäädäntöä. Myös ensisijainen vastuu vieraan valtion turvallisuuden toteuttamisesta on Suomella, tosin puolustusyhteistyösopimuksen nojalla asia on viime kädessä Yhdysvalloilla. Puolustusvoimista annetun laissa säädetyt Puolustusvoimien toimivaltuudet eivät ole laajuudeltaan vastaavat kaikissa tilanteissa, mitä se on esimerkiksi puolustusyhteistyösopimuksen nojalla USA:n joukoilla.

Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n 1 momentissa säädetään Puolustusvoimien oikeudesta käyttää turvamiehiä säännöksessä mainittujen henkilöiden ja Puolustusvoimien erityisen omaisuuden suojaamiseksi. Säännös ei anna mahdollisuutta asettaa turvamiestä suojaamaan esimerkiksi tiettyjen asiantuntijoiden tai vieraan valtion joukkojen turvallisuutta.

Erityisen omaisuuden suojaamisen osalta säännös rajoittuu Puolustusvoimien omaisuuteen, eli Puolustusvoimat ei voi suojata esimerkiksi muiden valtioiden tai Naton omaisuuden kuljetuksia Suomen alueella.

Vastaavasti 22 b §:ssä säädetyt toimivaltuudet koskevat nykytilassa ainoastaan Puolustusvoimien erityisen omaisuuden suojaamista ja säännöstä tulisi muuttaa, mikäli Puolustusvoimille annettaisiin oikeus suojata myös vieraan valtion tai Naton erityisen omaisuuden kuljetuksia taikka vieraan valtion joukkoja.

Edellä todettuja tilanteita lukuun ottamatta yleistoimivalta yleisellä alueella on Suomessa poliisilla. Tämä kattaa myös nykytilassa vieraan valtion asevoimien erityissuojattavien kuljetusten turvaamisen Suomen alueella. Jos poliisilla ei ole resursseja tähän, voi poliisi pyytää virka-apua Puolustusvoimilta kuljetusten suojaamiseksi. Tarkoituksenmukaisempaa ja resurssien tehokkaan käytön kannalta olisi perusteltua, että Puolustusvoimilla olisi oikeus suorittaa vieraan valtion asevoimien ja Naton erityisen omaisuuden suojaamistehtäviä itsenäisesti.

Osana Nato-jäsenyydestä johtuvia velvoitteita Suomi on liittynyt Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (jäljempänä Nato SOFA, SopS 23 ja 24/2024) sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyyn pöytäkirjaan (Pariisin pöytäkirja, SopS 25 ja 26/2024). Sopimukset on laadittu määrittämään sopimuspuolten joukkojen sekä Nato esikuntien ja niiden sotilas- ja siviilihenkilöstön oikeudellista asemaa niiden ollessa sijoitettuna toisen sopimuspuolen alueella. Nato SOFAn VII artiklan 11 kappale velvoittaa sopimuspuolia pyrkimään sellaiseen tarvittavaan lainsäädäntöön, jolla taataan riittävä turvallisuus ja suoja muiden sopimuspuolten rakennelmille, välineille, omaisuudelle ja asiakirjoille. Sopimuksen osapuolina olevien toisten valtioiden asevoimien turvallisuuden Suomessa takaavaa lainsäädäntöä on tarvittaessa arvioitava myös sopimuksen voimassaoloaikana kappaleen velvoitteiden täyttämiseksi. Pariisin pöytäkirjan 2 artiklan mukaisesti Nato SOFAn VII artiklan 11 kappaleen sopimusmääräystä sovelletaan myös Pohjois-Atlantin sopimuksen alueella pöytäkirjan sopimuspuolen alueelle perustettuun liittokunnan esikuntaan ja sen sotilas- ja siviilihenkilöstöön sekä näiden huollettaviin.

Puolustusvoimien kiinteistöjä koskevan käyttöoikeuden laajentamisella, tilapäistä turvaamista koskevilla toimivaltuuksilla Puolustusvoimien käytössä olevien alueiden ja vieraan valtion asevoimien välittömässä läheisyydessä sekä Puolustusvoimien oikeudella turvata myös vieraan valtion erityisiä asiantuntijoita sekä asevoimien omaisuutta ja sen kuljetuksia toimeenpantaisiin

osaltaan Nato SOFAn VII artiklan 11 kappaleen velvoitetta. Tämä edellyttäisi uutta toimivaltasääntelyä.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusyhteistyösopimus sääntelee Yhdysvaltojen sotilaallista läsnäoloa Suomessa kaikissa turvallisuustilanteissa. Sopimus sisältää määräykset USA:n joukkojen turvallisuuden järjestämisestä Suomessa ja sopimuksella USA:n joukoille annetaan turvallisuutensa varmistamiseksi myös toimivaltuuksia Suomen alueella. Ensisijainen vastuu USA:n joukkojen turvallisuudesta säilyy sopimuksen mukaan kuitenkin Suomella.

Lain 14 §:n 5 momentti ja 15 §:n 5 momentti sisältävät säännösviittauksen kumottuun hallintolainkäyttölakiin (586/1996). Muutoksenhausta säädetään nykyään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) ja viittaukset tulisi saattaa ajantasaisiksi.

2.5 Sotilasajoneuvot

Sotilasajoneuvolaissa (332/2023) säädetään sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien luokituksista, rakenteesta, hallintalaitteista, järjestelmistä, komponenteista, erillisistä yksiköistä, osista ja varusteista, ympäristöominaisuuksista, hyväksymisestä ja rekisteröinnistä sekä katsastuksesta. Lisäksi laissa säädetään Puolustusvoimien ajoneuvojen käytön valvonnasta sekä niiden kunnon ja rekisteriin merkittyjen tietojen tarkastamisesta. Laissa säädetään myös vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön aluevalvontalain mukaisen luvan perusteella Suomessa olevan kansainvälisen sotilasajoneuvon vaatimusten mukaisuuden toteamisesta ja liikennekelpoisuuden valvonnasta.

Puolustusvoimien hälytysajoneuvoista säädetään sotilasajoneuvolain 12 §:ssä. Sen mukaan Puolustusvoimien hälytysajoneuvo on sellainen sotilasajoneuvo, joka on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkinantolaitteella. Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä sovelletaan, mitä tieliikennelaissa (729/2018) säädetään hälytysajoneuvojen käytöstä tiellä.

Sotilasajoneuvolla tarkoitetaan lain 2 §:n 18 kohdan mukaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseen tarkoitettua, valmistettua tai varustettua ajoneuvoa, joka on merkitty sotilasajoneuvorekisteriin.

Voimassa olevan sotilasajoneuvolain 12 §:n säännöksen mukaan Puolustusvoimien hälytysajoneuvona käytettävän ajoneuvon on oltava rekisteröitynä sotilasajoneuvorekisteriin, mistä johtuen ajoneuvon on oltava Puolustusvoimien omistuksessa. Oikeustila ei anna mahdollisuutta esimerkiksi leasing-sopimuksen perusteella Puolustusvoimien hallinnassa olevien ajoneuvojen käyttöön Puolustusvoimien hälytysajoneuvona. Näin ollen Puolustusvoimat ei voi tilapäisesti lisätä Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen määrää.

Lisäksi säännös ei sisällä asetuksenantovaltuutta puolustusministeriölle antaa tarkempia säännöksiä Puolustusvoimien hälytysajoneuvoista.

Sotilasajoneuvolain 40 §:ssä säädetään kansainvälisistä sotilasajoneuvoista Suomessa. Pykälän 1 momentin mukaan vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön aluevalvontalain mukaisen luvan perusteella Suomessa käyttämän ajoneuvon teknisiin vaatimuksiin, vaatimustenmukaisuuden valvontaa koskeviin tarkastuksiin ja ajokieltoon sovelletaan sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä, jollei muualla toisin säädetä tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu.

Pykälän 2 momentin mukaan Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto suorittaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnin ja tunnustaa Suomessa tiellä tai muualla käytettävät kansainväliset sotilasajoneuvot ja niiden yhdistelmät. Kansainvälisen sotilasajoneuvon on oltava 1) asianmukaisesti katsastettu tai tarkastettu lähettäjävaltiossa, 2) lähettäjävaltion toimivaltaisen viranomaisen hyväksymä, 3) turvallinen liikennekäyttöön, 4) rinnasteinen Suomessa käytössä olevien sotilasajoneuvojen luokitukseen ja 5) puolustusministeriön hyväksymien tai Suomea sitovien kansainvälisten tai muiden sotilasstandardien teknisten vaatimusten mukainen.

Pykälän 3 momentin mukaan puolustusministeriö antaa päätöksen Suomessa hyväksytyistä kansainvälisiä sotilasajoneuvojen teknisiä vaatimuksia koskevista kansainvälisistä sotilasstandardeista.

Pykälän 4 momentin mukaan teknillinen tarkastusosasto antaa tarkemmat määräykset kansainvälisten sotilasajoneuvojen vastaavuudesta sotilasajoneuvojen luokitukseen.

Sotilasajoneuvolain 40 §:n 1 momentin mukaan Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto vastaa muun muassa kansainvälisen sotilasajoneuvon teknisten vaatimusten arvioinnista sekä pykälän 2 momentissa mainituista seikoista. Pykälän menettelyä voidaan pitää sotilaallisen liittoutumisen ja lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön johdosta raskaana menettelynä Suomen näkökulmasta.

2.6 Sotilastiedustelu

Sotilastiedustelusta annetussa laissa säädetään Puolustusvoimien tiedustelutoiminnan (sotilastiedustelu) tarkoituksesta, viranomaisen tehtävistä ja toimivaltuuksista, päätöksenteosta sekä sotilastiedustelun ohjauksesta ja sotilastiedustelun valvonnasta puolustushallinnossa. Laissa säädetään myös tietoliikennetiedustelun teknisestä toteuttamisesta suojelupoliisin puolesta.

Sotilastiedustelun kansainvälisestä yhteistyöstä säädetään sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan sotilastiedusteluviranomainen voi Suomen kansallisten etujen mukaisesti tehtäviinsä liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi 1) vaihtaa muita tiedustelutietoja kuin henkilötietoja ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden kanssa salassapitosäännösten estämättä, jos se on tarpeellista (1 kohta) ja osallistua tiedustelutietojen hankkimiseen ja arvioimiseen liittyvään kansainväliseen yhteistoimintaan (2 kohta). Pykälä 2 momentin mukaan, jos yhteinen tiedonhankinta toteutetaan yhteistyössä sen valtion kanssa, jonka alueella tiedustelumenetelmiä on tarkoitus käyttää, sotilastiedusteluviranomaisen virkamiehen on noudatettava niitä rajoituksia ja ehtoja tiedustelumenetelmien käytölle, jotka kyseinen valtio asettaa.

Pykälän 3 momentin mukaan ulkomaisella toimivaltaisella virkamiehellä on pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä oikeus Suomen alueella sotilastiedusteluviranomaisen tehtävien hoitamiseksi toimia yhteistoiminnassa sotilastiedusteluviranomaisen virkamiehen kanssa ja tämän ohjauksessa ja valvonnassa käyttää 22 (tarkkailu ja suunnitelmallinen tarkkailu), 24 (peitelty tiedonhankinta), 43 (peitetoiminta), 47 (valeosto), 51 (tietolähdetoiminta) ja 66 (teknisten tietojen käsittely) §:ssä tarkoitettuja tiedustelumenetelmiä. Ulkomainen virkamies on velvollinen noudattamaan sotilastiedusteluviranomaisen hänelle antamia määräyksiä, rajoituksia ja ohjeita.

Pykälän 4–6 momentissa säädetään pääesikunnan tiedustelupäällikön oikeudesta päättää kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta ja tiedustelumenetelmien käytöstä, kielletystä kansainvälisestä yhteistyöstä ja tietojen luovuttamisesta ja vastaanottamisesta.

Sotilastiedustelusta annetun lain 21 §:ssä säädetään ulkomaisen virkamiehen virkavastuusta. Pykälän mukaan rikoslain 16 luvun 20 §:n 4 momentissa, 21 luvun 18 §:ssä ja 40 luvun 12 §:n 4 momentissa säädetään mainittujen lukujen soveltamisesta tämän lain 20 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla Suomen alueella toimivan tai tiedustelumenetelmää Suomen alueella käyttävän ulkomaisen virkamiehen tekemään tai häneen kohdistuneeseen rikokseen, ellei Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista muuta johdu.

Edellä todettua virkavastuuta sovellettaessa on otettava huomioon Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus ja siitä annettu laki (124/2024) sekä niiden tuomiovaltaa koskevat säännökset.

Naton tiedustelutoiminta tukee liittokunnan päätöksentekoa ja toimintaa kaikilla tasoilla poliittisesta päätöksenteosta operaatioiden käytännön toteutukseen. Nato käyttää tiedusteluarvioissaan jäsenvaltioiden tiedustelutietoa. Nato-jäsenyyden myötä tiedonvaihto ja tiedusteluyhteistyö on syventynyt. Voimassa olevan 20 §:n 1 momentissa ei ole nimenomaisesti säädetty tiedonvaihdosta kansainvälisen järjestön tai Euroopan unionin kanssa.

Nykytilassa sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n mukaan ulkomainen viranomais ei voi käyttää tiedustelupäällikön päätöksellä Suomen alueella tiedustelutoiminnassa muita kuin säännöksessä mainittuja tiedustelumenetelmiä. Liittoutumisen myötä syvenevä kansainvälinen yhteistyö tarjoaa Suomelle ja sen liittolaisille mahdollisuuden käyttää Suomen aluetta tiedustelutoiminnassaan, mutta myös Suomelle entistä laajemman mahdollisuuden saada tietoa Suomen turvallisuusympäristöstä. Suomella ei myöskään ole välttämättä samanlaista kalustoa saatavilla, kuin mitä toisilla Naton jäsenvaltioilla on.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla Suomella ei ole myöskään oikeutta käyttää Suomen alueella Naton jäsenvaltioiden yhteiskäytössä olevia järjestelmiä. Nato omistaa esimerkiksi miehittämättömiä ilma-aluksia, joiden tutkasensoreilla voidaan muun muassa havaita ja jäljittää liikkuvia tai staattisia maakohteita. Näiden järjestelmien käyttöön Suomessa tulisi olla oikeus, ja lisäksi sotilastiedusteluviranomaisella tulisi olla oikeus vaihtaa esimerkiksi tällaisten järjestelmien tuottamaa tietoa suoraan Naton kanssa.

Nykytilassa ulkomaisen virkamiehen virkavastuu koskee ainoastaan voimassa olevan lainsäädännön mukaista kansainvälistä yhteistyötä Suomen alueella. Kansainvälistä yhteistyötä koskevaa säännöstä laajennettaessa, olisi vastaavasti myös ulkomaisen virkamiehen virkavastuuta laajennettava.

2.7 Muu lainsäädäntö

2.7.1 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettu laki koskee Suomen osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja kriisinhallintaan liittyvään koulutus- ja harjoitustoimintaan sekä sotilaiden lähettämisestä sotilastehtäviin muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan. Laki sisältää säännökset sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön asemasta. Lakiin sisältyy myös säännökset voimakeinojen käytön perusteista ja rajoituksista sotilaallisessa kriisinhallinnassa.

Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymistä koskevan hallituksen esityksen (HE 315/2022 vp, s. 35) esitetysti Naton sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin osallistumisesta päätettäisiin jatkossakin sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain perusteella. Siviiliasiantuntijoiden lähettämiseen Naton siviilikriisinhallintatehtäviin sovelletaan siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annettua lakia (1287/2004).

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:n 1 momenttiin lisättiin 1.6.2015 voimaantulleella lainmuutoksella (576/2015) sotilaiden lähettäminen sotilastehtäviin muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan. Tarkoituksena oli mahdollistaa sotilaiden lähettäminen sotilastehtäviin myös muuhun kansainväliseen kriisinhallintaan kuin sotilaalliseen kriisinhallintaan, kuten yhteysupseerin tai sotilasneuvonantajan tehtävään siviilikriisinhallintaoperaatioissa tai niin sanotuissa YK:n poliittisissa operaatioissa. Tarkoitus oli myös mahdollistaa Suomen osallistuminen kriisinhallintaan sotilailla tilanteessa, jossa ei voida katsoa olevan kyse edellä tarkoitettusta sotilaallisesta kriisinhallinnasta, mutta kuitenkin tehtävään tarvitaan Puolustusvoimien erityisosaamista (HE 297/2014 vp).

Suomi voi lain 1 §:n 2 momentin mukaan osallistua YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen (sotilaallinen kriisinhallinta). Lakia ei sovelleta Suomen osallistumiseen YK:n peruskirjan 51 artiklan nojalla toteutettaviin sotilaallisiin toimiin. Peruskirjan 51 artiklassa määrätään toimenpiteistä, joihin valtiot voivat ryhtyä käyttäekseen kansainvälisen oikeuden mukaista puolustautumisoikeuttaan, kun jokin YK:n jäsenvaltio on joutunut aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Lain 1 §:n 3 momentissa säädetään sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanijasta. Momentin mukaan laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, ETYJ, EU taikka muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä. Pykälän nykyinen sanamuoto sisältää viittauksen myös muuhun kansainväliseen järjestöön tai maaryhmään sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanijana ja mahdollistaa siten jo nykyisellään osallistumisen Naton toimeenpanemaan kriisinhallintaan. Suomi on osallistunut Nato-johtoisiiin kriisinhallintaoperaatioihin jo vuodesta 1995 lähtien. Suomi on Naton jäsenenä jatkanut sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain perusteella tehtyjen kansallisten osallistuspäätösten mukaisesti osallistumistaan Naton sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin Irakissa ja Kosovossa. Nato on lain soveltamisen kannalta keskeinen kansainvälinen järjestö, jonka merkitys Suomelle on korostunut Suomen liityttyä Natoon. Tämän vuoksi lain soveltamisalaan tulisi selvyuden vuoksi lisätä kansainvälisenä järjestönä nimenomaisesti myös Nato.

Voimassa olevan lain 1 §:n 3 momentissa Euroopan unioni on rinnastettu kansainväliseen järjestöön. Euroopan unionia ei kuitenkaan pidetä kansainvälisenä järjestönä, minkä vuoksi rinnastus kansainväliseen järjestöön tulisi poistaa.

2.7.2 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimista (332/2019)

Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1, 2 a, 3 ja 4 kohdissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sovelletaan lain 1 §:n mukaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia. Lakia sovelletaan vain henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista tai jos henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

Lain soveltamisala rajautuu sen perusteella, mihin tarkoitukseen henkilötietoja käsitellään. Lain soveltamisalaan ei kuulu sellainen henkilötietojen käsittely, johon sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuojasetus, 679/2016) sekä tietosuojalakea (1050/2018). Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 b kohdassa tarkoitettuun pelastustoimintaan osallistumiseen sovelletaan EU:n yleistä tietosuojasetusta. EU:n yleistä tietosuojasetusta ja tietosuojalakea sovelletaan Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyyn rajallisesti esimerkiksi henkilötietojen käsittelyyn työnantajatoiminnassa, tiedonhallinnassa sekä työterveydessä.

Lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan myös muun kuin Puolustusvoimien suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun käsittely tapahtuu Puolustusvoimien lukuun. Esimerkiksi tiettyjen henkilötietojen käsittelytoimien ulkoistaminen ei siten vaikuta sovellettaviin säädsksiin, vaan henkilötietojen käsittelijän on Puolustusvoimien lukuun toimiessaan noudatettava samoja säännöksiä kuin Puolustusvoimat itse soveltaa.

Jos Puolustusvoimien tehtäviä, joista säädetään puolustusvoimista annetun lain 2 §:ssä, muutetaan, tulee henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa olevat viittaukset puolustusvoimista annettuun lakiin vastaavasti muuttaa.

Esityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu, että kansainvälisen puolustusyhteistyön lisääntymisen vuoksi Puolustusvoimien toimintaa koskevan tietosuojalainsäädännön ja etenkin olemassa olevien henkilörekisterien toimivuutta sekä tarvetta uusien pysyvien ja tilapäisten rekisterien perustamiselle on tarpeellista arvioida laajemmin. Puolustusvoimien toimintaa koskevia tietosuojalainsäädännön laajempia muutostarpeita katsotaan tarkoituksenmukaiseksi arvioida omana kokonaisuutenaan erillisessä hankkeessa. Toistaiseksi Puolustusvoimien kansainväliseen yhteistyöhön ja Naton toimintaan liittyvien henkilötietojen käsittelyssä noudatettaisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tietosuojaperiaatteita.

2.7.3 Laki terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa (322/1987)

Terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään Puolustusvoimien terveydenhuoltovastuulla olevista henkilöistä, Puolustusvoimien terveydenhuollon järjestämisestä, tällaisten terveydenhuollon palvelujen laajuudesta ja maksullisuudesta, palveluskelpoisuuden arvioinnista sekä laissa tarkoitetun terveydenhuollon ohjauksesta ja valvonnasta.

Lain 9 a §:ssä säädetään laissa tarkoitettuihin potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta sekä henkilötietojen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan laissa tarkoitettuihin potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, jos tietojen käsittely on tarpeen puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa sekä 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Muusta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) ja tietosuojalakea (1050/2018).

Mikäli puolustusvoimista annetun lain 2 §:ää muutettaisiin edellä jaksossa 2.1.4 arvioidusti, tulisi terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:ssä olevat viittaukset muuttaa siten, että ne ottaisivat huomioon Puolustusvoimille säädettävät uudet tehtävät.

2.7.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018)

Luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi). Laissa säädetään muun muassa toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista tietojen käsittelyssä, rekisteröidyn oikeuksista, tietosuojavastaavan tehtävistä sekä oikeusturvakeinoista ja seuraamuksista.

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun on kyse esimerkiksi rikoksen ennalta estämisestä, selvittämisestä tai syyteharkintaan saattamisesta, syytetoimista, rikosasian käsittelemisestä tuomioistuimessa, seuraamuksen täytäntöönpanemisesta taikka yleiseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien ehkäisemisestä. Edelleen pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan lisäksi Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, kun tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa tai 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sekä Puolustusvoimien Pääesikunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn turvallisuus selvityslain (726/2014) 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi. Puolustusvoimien suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevin osin säännökset eivät perustu EU-direktiiviin, vaan tarpeeseen säännellä sellaisesta henkilötietojen käsittelystä, joka ei kuulu EU:n toimivaltaan.

Mikäli puolustusvoimista annetun lain 2 §:ää muutettaisiin edellä jaksossa 2.1.4 arvioidusti, tulisi terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:ssä olevat viittaukset muuttaa siten, että ne ottaisivat huomioon Puolustusvoimille säädettävät uudet tehtävät.

2.7.5 Tieliikennelaki

Tieliikennelaki koskee liikennettä tiellä, jollei tieliikennelaissa toisin säädetä.

Lain 66 §:ssä säädetään erikoiskuljetusten liikenteenohjaajan kelpoisuudesta. Sen mukaan erikoiskuljetusten liikenteenohjaajana toimiminen edellyttää, että henkilöllä on voimassa oleva 67 §:ssä tarkoitettu lupa ohjata erikoiskuljetusten liikennettä. Oikeus osoitetaan liikenteenohjaajakortilla, joka on pidettävä mukana tehtävää hoidettaessa.

Lain 67 §:ssä säädetään erikoiskuljetusten liikenteenohjaajanoikeuden myöntämisestä. Sen 1 momentin mukaan luvan ohjata erikoiskuljetusten liikennettä myöntää Liikenne- ja viestintävirasto. Pykälän 2 momentissa säädetään luvan määräajasta ja kortista sekä 3 momentissa luvan myöntämisen edellytyksistä. Lain 68 §:ssä säädetään oikeuden peruuttamisesta.

Puolustusvoimat hankkii tieliikennelain mukaisesti erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudet tai tarvittavat muut palvelut normaalin menettelyn mukaisesti.

Nato SOFA ei ota kantaa erikoiskuljetuksiin tai niissä käytettäviin liikenteenohjaajiin; Nato SOFAn IV artikla koskee ajo-oikeuksia ja -lupia. Erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudesta ei myöskään ole säädetty erikseen Nato SOFAn voimaansaattamista koskevassa laissa (124/2024).

Toisin kuin Nato SOFAn kohdalla, puolustusyhteistyösopimuksen 10 artikla koskee ajolupia ja ammattilupia. Artiklan 3 kohdan mukaan Suomi ei vaadi USA:n joukkojen jäseniä eikä USA:n sopimustoimittajia hankkimaan Suomessa myönnettäviä ammattilupia tavaroiden toimittamiseksi ja palvelujen suorittamiseksi USA:n joukoille ja niiden jäsenten huollettaville, USA:n sopimustoimittajille ja keskinäisen sopimuksen mukaan muille henkilöille osana niiden puolustusyhteistyösopimuksen mukaisia virallisia tai hankintasopimukseen perustuvia tehtäviään. USA:n joukkojen jäsenillä tai USA:n sopimustoimittajilla on kuitenkin oltava voimassa oleva Yhdysvalloissa tai EU- tai ETA-valtiossa annettu ammattilupa tai muu asianmukainen Yhdysvaltojen viranomaisten hyväksymä ammattipätevyys.

Puolustusyhteistyösopimuksen voimaansaattamista koskevan lain (485/2024) 4 §:n mukaan Suomen lainsäädännössä säädettyjä vaatimuksia ammattiluvista, ammattipätevyyksistä, ammatinharjoittajan rekisteröinnistä tai näitä koskevista ilmoituksista tai niihin liittyvästä tarkastuksesta tai valvonnasta ei puolustusyhteistyösopimuksen 10 artiklan 3 kohdan nojalla sovelleta USA:n joukkojen jäseniin eikä USA:n sopimustoimittajiin niiden suorittaessa palveluita tai toimittaessa tavaroita USA:n joukoille ja niiden jäsenten huollettaville, USA:n sopimustoimittajille tai muille Suomen ja Yhdysvaltojen yhdessä määrittelemille muille henkilöille osana puolustusyhteistyösopimuksen mukaisia virallisia tai hankintasopimukseen perustuvia tehtäviään. Tämän poikkeuksen soveltaminen edellyttää, että puolustusyhteistyösopimuksen 10 artiklan 3 kohdassa määrätyt edellytykset täyttyvät.

Sopimuksen voimaansaattamista koskevan hallituksen esityksen säännöskohtaisten perustelujen mukaan 4 § on säädetty selvyuden vuoksi (HE 58/2024 vp. s. 138). Perustelujen mukaan pykälässä viitattaisiin puolustusyhteistyösopimuksen 10 artiklan 3 kohtaan ja siinä tarkemmin määrättyihin edellytyksiin. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että sopimuksen mukaisesti poikkeusta olisi sovellettava edellyttäen, että henkilöllä on voimassa oleva Yhdysvaltojen ammattilupa tai vastaava lupa tai tällainen Euroopan talousalueen jäsenvaltion myöntämä lupa tai muu Yhdysvaltojen viranomaisten hyväksymä asianmukainen ammattipätevyys. Poikkeusta olisi sovellettava vain suoritettaessa palveluja tai toimitettaessa tavaroita osana puolustusyhteistyösopimukseen perustuvia tehtäviä. Voimaansaattamislaissa huollettavalla tarkoitetaan puolustusyhteistyösopimuksen 2 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuja henkilöitä.

Sopimusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 58/2024 vp. s.78) todetaan nimenomaisesti, että 10 artikla ei kuitenkaan koske erikoiskuljetuslupaa.

Näin ollen puolustusyhteistyösopimuksen nojalla Suomeen lähetetyllä henkilöllä on erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeus puolustusyhteistyösopimuksen nojalla, jos hänellä on vastaava oikeus kotimaassaan. Vastaavaa ei kuitenkaan ole Nato SOFAn nojalla eikä siitä ole erikseen säädetty Nato SOFAn voimaan saattamisen yhteydessä.

Tieliikennelain 89 §:ssä säädetään maastoliikenteestä ja Puolustusvoimien ajoneuvojen käytöstä. Pykälän 1 momentin mukaan tieliikennelain 90 ja 92–96 §:n turvalaitteita ja suojalaitteita koskevia säännöksiä sekä 141 ja 144–149 §:n henkilökuormitusta koskevia säännöksiä sovelletaan moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämiseen myös maastoliikennelain (1710/1995) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettussa maastossa ja muualla.

Pykälän 2 momentin mukaan tieliikennelain 5 luvun säännöksiä sovelletaan myös Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia tämän luvun säännöksistä Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä. Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä 2 momentissa tarkoitettut poikkeukset voivat koskea 1) erityiskäyttöön valmistetun hinattavan ajoneuvon käyttämistä, 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä, 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia, 4) erityisvalaisimien käyttämistä, 5) sotilasajoneuvon merkitsemistä, 6) renkaiden ja liukusteiden käyttämistä, 7) poikkeamista ajoneuvon luokitukseen ja liikenteeseen hyväksymiseen perustuvista, sallittua henkilömäärää koskevista raja-arvoista, 8) panssariajoneuvon kannella suoritettavaa tilapäistä henkilökuljetusta, 9) henkilökuljetukseen käytettävän kontin kiinnittämistä ajoneuvoon, 10) sotilasajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon kytkemistä, 11) maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämistä, 12) erikoiskuljetuksen merkitsemistä, varoitusauton käyttämistä ja henkilöiden kuljettamista erikoiskuljetusajoneuvossa, 13) kuormatun aseiden tai asejärjestelmien kuljettamista ja 14) sotilasajoneuvon mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta.

Pykälän 2 momentin nojalla on säädetty sotilasajoneuvojen käyttämisestä tiellä annettu puolustusministeriön asetus (70/2022), missä säädetään pykälän 3 momentissa säädettyistä poikkeuksista. Esimerkiksi sotilasajoneuvojen erityisistä nopeuksista, mitoista ja massoista säädetään asetuksen 6 §:ssä. Pykälän 2 momentissa viitataan asetuksen liitteeseen 2, jossa säädetään yksityiskohtaisesti 6 §:ssä tarkoitetuista erityisistä suurimmista sallituista päämitoista siltä osin, kuin ne poikkeavat yleisesti tiellä sallituista päämitoista.

Tieliikennelain 89 §:n voimaantulon jälkeen voimaan tullutta sotilasajoneuvolakia ei ole vielä huomioitu tieliikennelaissa. Esimerkiksi erikoiskuljetusten osalta nykyisin sotilasajoneuvolaissa säädetään Puolustusvoimien erikoiskuljetusajoneuvon merkitsemisestä ja Puolustusvoimien erikoiskuljetuksen varoitusajoneuvosta. Näin ollen tieliikennelain 89 §:n 3 momentin 12 kohta ei ole ajantasainen.

Lisäksi tieliikennelain säätämisen jälkeen Suomi on myös liittynyt Nato SOFAan ja tehnyt puolustusyhteistyösopimuksen. Nato SOFAn IV artikla tai sen voimaansaattamista koskeva laki eivät ota kantaa erikoiskuljetuksiin. Toisin kuin Nato SOFAn kohdalla, puolustusyhteistyösopimuksen 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla luvalla ei nimenomaisesti katsota tarkoitettavan tieliikennelain 159 §:ssä tarkoitettua erikoiskuljetuslupaa (HE 58/2024 vp. s. 78). Tieliikennelain 89 §:n poikkeusperusteet eivät selkeästi ulotu koskemaan kansainvälistä sotilasajoneuvon käyttöä Suomessa, kuten esimerkiksi erikoiskuljetuksia. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa esimerkiksi useampaa kuin yhtä, painavaa panssaroitua sotilasajoneuvoa kuljetettaessa Norjasta Suomeen, on kuljetus pitänyt Suomen puolella lastata useampaan ajoneuvoon kuljetettavaksi. Myös valmiutta kohotettaessa erikoiskuljetusten suorittaminen tehokkaasti on maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä.

Tieliikennelain 89 §:n 1 momentin mukaisesti tieliikennelain 5 luvussa olevaa sääntelyä sovelletaan myös muualla, mikä tarkoittaa sitä, että tieliikennelain 5 luvun säännöksiä sovelletaan myös varuskunnissa ja Puolustusvoimien harjoitusalueilla. Tästä on säädetty mahdollisuus poiketa puolustusministeriön asetuksella 89 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa

asioissa. Poikkeusperusteet on säädetty eduskunnan myötävaikutuksella lain eduskuntakäsittelyn yhteydessä, missä vaiheessa kaikkia asiaan liittyviä näkökohtia ei ole ollut mahdollista syvällisesti arvioida puolustushallinnon puolelta. Esimerkiksi henkilökuljetusten osalta säännöksen käsittelyn vaiheessa ei ole tunnistettu Puolustusvoimien tarvetta kuljettaa traktorin perävaunussa henkilöitä. Koska tieliikennelain 89 §:n 1 momentin mukaan tieliikennelain 5 lukua sovelletaan myös muualla, Puolustusvoimat ei voi harjoitella Puolustusvoimien harjoitusalueella riittävän laajasti operatiivista toimintaa.

Säännöksen sanamuoto ei myöskään täysin vastaa 1.7.2023 voimaantullutta sotilasajoneuvolakia. Sotilasajoneuvolaissa säädetään muun muassa Puolustusvoimien erikoiskuljetusten merkitsemisestä ja niissä käytettävän varoitusauton vaatimuksista.

3 Tavoitteet

Esityksen yleisenä tavoitteena on toteuttaa osa sellaisista lainsäädännön muutoksista, jotka johtuvat Suomen Nato-jäsenyydestä.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää Puolustusvoimien tehtäviä säätämällä nimenomaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteistä puolustusta koskevasta tehtävästä. Esityksen tavoitteena on selkeyttää myös puolustusvoimista annetun lain sääntelyn soveltumista Pohjois-Atlantin liiton toimintaan ja siten korostaa Pohjois-Atlantin liiton merkitystä Puolustusvoimien toiminnalle.

Esityksen tavoitteena on vastata lainsäädännössä käytännön tarpeisiin, joita Nato-jäsenyyden ja puolustusyhteistyön, kuten puolustusyhteistyösopimuksen myötä lisääntyvästä ulkomaisten joukkojen toiminnasta Suomessa aiheutuu. Tavoitteena on parantaa Puolustusvoimien kykyä ulkomaisen avun vastaanottamiseen ja sen harjoitteluun puolustusyhteistyötä ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoa varten.

Esityksen tavoitteena on myös sujuvoittaa kansainvälisten sotilasajoneuvojen vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettelyä ja säätää Puolustusvoimien oikeudesta tilapäisesti lisätä Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen määrää. Tavoitteena on myös muutoin sujuvoittaa kansainvälistä sotilaallista liikkuvuutta. Tavoitteena on lisäksi parantaa tiedonvaihtoa ja kansainvälistä yhteistyötä sotilastiedustelussa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että puolustusvoimista annettuun lakiin lisättäisiin uusi sääntely Puolustusvoimien tehtävästä osallistua Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen. Tehtävään kuuluisi Suomen ja muiden Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden puolustaminen aseellisia hyökkäyksiä vastaan yhteistyössä jäsenvaltioiden asevoimien kanssa sekä Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen. Maininta Pohjois-Atlantin liitosta sisällytettäisiin puolustusvoimista annetun lain kansainvälisen avun pyytämistä ja yhteistoimintaa Suomen alueella sekä kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskeviin pykäliin, millä korostettaisiin, että kyseistä sääntelyä sovelletaan soveltuvien osin myös Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävässä. Pohjois-Atlantin liitto lisättäisiin nimenomaisesti näkyviin myös sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain soveltamisalaan.

Esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimat voisi käyttää tilapäisesti kiinteistöjä myös puolustusyhteistyössä ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanossa. Tällä

mahdollistettaisiin puolustusyhteistyön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toteuttaminen Suomen alueella.

Esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevaa sääntelyä kehitettäisiin kattamaan vieraan valtion joukot, vieraan valtion asevoimien ja Naton erityisen omaisuuden sekä erityiset asiantuntijat.

Sotilastiedustelusta annettuun lakiin lisättäisiin sääntelyä sotilastiedustelun kansainvälistä yhteistyöstä Naton ja sen jäsenvaltioiden kanssa sekä Naton omistamien ja jäsenmaiden yhteiskäytössä olevien järjestelmien käytöstä Suomessa. Päätöksen yhteistyöstä sotilastiedustelussa tekisi pääesikunnan tiedustelupäällikkö. Yhteistyö olisi rajattu radiosignaali-tiedusteluun. Yhteistyön tulisi olla Suomen etujen ja sotilastiedustelusta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettujen painopisteiden mukaista.

Sotilasajoneuvolaissa olevaa Puolustusvoimien hälytysajoneuvoa koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että Puolustusvoimien hälytysajoneuvo voisi olla jatkossa sotilasajoneuvon lisäksi myös muu Puolustusvoimien ajoneuvo. Lisäksi kansainvälisten sotilasajoneuvoja koskevaa teknistä valvontaa koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaamaan paremmin Pohjois-Atlantin liiton vaatimuksia.

Asevelvollisuuslaissa, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa, terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa olevat viittaukset puolustusvoimista annetun lain 2 §:ään muutettaisiin vastaamaan mainittuun pykälään ehdotettuja muutoksia.

Tieliikennelakiin tehtäisiin Nato-jäsenyyden ja puolustusyhteistyösopimuksen tehokkaan toimeenpanon vaatimat muutokset, joilla mahdollistettaisiin tiettyjen vieraan valtion asevoimien palveluksessa olevien henkilöiden oikeus erikoiskuljetusten liikenteenohjaukseen. Tieliikennelain 89 §:ään lisättäisiin lisäksi samasta syystä maininta, jonka perusteella pykälän soveltamisala kattaisi myös kansainväliset sotilasajoneuvot.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset Puolustusvoimiin

Suomi on liittynyt Naton jäseneksi 4.4.2023. Nato-jäsenyys on Puolustusvoimille merkittävä muutos, jonka myötä kansainvälisen yhteistyön muodot monimuotoistuvat. Jakso 2.1.3 koskien Nato-jäsenyydestä Puolustusvoimille aiheutuvia tehtäviä kuvaa osaltaan Nato-jäsenyyden vaikutusta Puolustusvoimien toimintaan.

Nato-jäsenyyden vaikutuksia on tarkasteltu ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta näkökulmasta Washingtonin sopimuksen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä (hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi, HE 315/2022 vp). Nato SOFAan ja Pariisin pöytäkirjaan liittymistä koskevassa hallituksen esityksessä (hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyn sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi, HE 90/2023 vp.) on tarkasteltu kyseisten sopimusten ja sen liitelakien

vaikutuksia yhtäältä lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön kannalta sekä vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan ja viranomaisyhteistyöhön.

Uusi Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävä tekisi Nato-jäsenyydestä näkyvän myös Puolustusvoimien tehtäviä koskevassa sääntelyssä, sillä se on edellä jaksossa 2.1.3 Nato-jäsenyydestä Puolustusvoimille johtuvat tehtävät kuvastusti keskeinen osa Puolustusvoimien toimintaa. Muutoksella ei olisi kuitenkaan vaikutusta siihen, miten Puolustusvoimat tekee yhteistyötä kahden- ja monenvälisesti Naton jäsenvaltioiden kanssa. Nato-yhteistyötä on jäsenyyden toteutumisesta lähtien voitu tehdä jo voimassa olevan lain nojalla. Puolustusvoimille ehdotetun uuden yhteisen puolustuksen tehtävän osalta sovelletaan, mitä Puolustusvoimien toimivallasta säädetään puolustusvoimista annetun lain 2 luvussa.

Puolustusvoimista annetun lain 4 a §:n ja 12 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Pohjois-Atlantin liitto niiden tahojen luetteloon, joilta Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua voidaan pyytää ja joille sitä voidaan antaa ja joiden kanssa voidaan osallistua yhteistoimintaan. Säännöksillä ei ole vaikutusta Puolustusvoimien toimintaan, sillä laki mahdollistaa nykyiselläänkin Natoon tai sen jäsenvaltioihin liittyvän kansainvälisen avun pyytämisen, antamisen sekä yhteistoiminnan.

Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskeva muutos edellyttää uusien turvamiesten kouluttamista. Uusi sääntely edellyttää lisäksi voimassa olevien normien päivytystä.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:n 3 momenttia, jossa säädetään sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanijasta, ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen säännös Pohjois-Atlantin liitosta laissa tarkoitettua kriisinhallinnan toimeenpanijana. Säännöksellä ei ole vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan, sillä laki mahdollistaa nykyiselläänkin Puolustusvoimien osallistumisen Naton toimeenpanemaan kriisinhallintaan.

Puolustusvoimien pysyvien sekä tilapäisten henkilörekisterien tietosisällöistä säädetään yksityiskohtaisesti. Yksityiskohtaista sääntelyä voidaan pitää lain soveltajan kannalta selkeänä. Yksityiskohtainen sääntely on ennakoitavaa myös rekisteröidyn oikeuksien näkökulmasta. Lainsäädännön tulisi olla kuitenkin toimivaa suhteessa myös Puolustusvoimien muuttuviin tehtäviin ja sääntelyssä tulisi varmistaa riittävä joustavuus, jottei se muodostuisi tarpeettomasti esteeksi muuttuvassa turvallisuusympäristössä. Joustavuuden tarve korostuu erityisesti nopeasti muuttuvissa tilanteissa, joissa on tärkeää, että Puolustusvoimilla on sen tehtävien hoitamisen kannalta kulloinkin riittävät oikeudet käsitellä henkilötietoja.

Puolustusvoimien tulee toteuttaa henkilötietojen suoja myös Pohjois-Atlantin liittoa koskevissa asioissa. Nato-jäsenyyden myötä lisättävä Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävä tuo Puolustusvoimista annetun lain soveltamisalan kautta mukanaan muutoksia myös henkilötietojen käsittelyyn. Esityksessä on tuotu esiin se, kuinka valmistelun yhteydessä on tunnistettu, että kansainvälisen puolustusyhteistyön lisääntymisen vuoksi Puolustusvoimien toimintaa koskevan tietosuojalainsäädännön ja etenkin olemassa olevien henkilörekisterien toimivuutta sekä tarvetta uusien pysyvien ja tilapäisten rekisterien perustamiselle on tarpeellista arvioida tässä esityksessä tehtäviä viittausten korjaamista laajemmin.

Kansainvälisen toiminnan monimuotoistuesssa ja lisääntyessä esityksen kiinteistöjen käyttöä, niitä koskevia rajoituksia ja toimivaltuuksia sekä turvaamistehtäviä koskevat ehdotukset parantaisivat Puolustusvoimien kykyä ulkomaisen avun vastaanottamiseen ja sen harjoitteluun.

Sotilastiedustelulain 20 §:n muutos merkitsi sotilastiedustelun suorituskyvyn parantamista, menettelyn yksinkertaistamista ja mahdollisuutta entistä joustavampaan sekä laadukkaampaan yhteistoiminnan toteuttamiseen.

Sotilasajoneuvolain 12 §:n muutoksen myötä Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen määrää normaalioloissa olisi mahdollista kasvattaa tarpeen vaatiessa aiempaa joustavammin esimerkiksi leasing-ajoneuvoja käyttäen. Lisäksi muutos huomioi valmiuslain (1552/2011) 112 §:ssa säädetyn velvollisuuden luovuttaa moottoriajoneuvoja sotilaallisen puolustusvalmiuden kohottamiseksi.

4.2.2 Vaikutukset muihin viranomaisiin ja toiminnanharjoittajiin

Puolustusvoimien oikeuden suojata vieraan valtion asevoimien joukkoja niiden välittömässä läheisyydessä sekä vieraan valtion asevoimien erityisiä asiantuntijoita ja niiden erityisen omaisuuden kuljetuksia voidaan arvioida vähentävän poliisin tarvetta käyttää resursseja turvaamistoimintaan.

Puolustusvoimille esitetyllä puolustusvoimista annetun lain 14 §:n muutoksella voidaan arvioida olevan vaikutuksia tilapäisesti käytettävillä kiinteistöillä toimiviin viranomaisiin ja toiminnanharjoittajiin. Säännöksen käyttöala muuttuu ja monimuotoistuu ja sitä myötä myös viranomaisten ja toiminnanharjoittajien ja Puolustusvoimien välisen koordinaation tarpeen voidaan arvioida kasvavan.

Lisääntyvällä kansainvälisellä arvioidaan olevan vaikutuksia Suomen ulkomaan liikenteen solmukohtiin (etenkin satamat ja lentokentät), joiden toiminnot ovat keskeisiä elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle kokonaisuudessa tärkeitä. Esimerkiksi satama-alueen tai sen osien käyttö Puolustusvoimien ja Nato-kumppanien tarpeisiin voi aiheuttaa häiriöitä tai rajoituksia sataman muulle liikenteelle ja toiminnalle. Puolustusvoimien kuljetukset sekä esimerkiksi kansainvälinen harjoitustoiminta on jo nykytilassa toteutettu esimerkiksi sataman tavanomaisen liikenteen tarpeet huomioon ottaen. Suomen Nato-jäsenyys lisää toimintaa, ja siksi sujumuuden varmistaminen on jatkossa aiempaakin tärkeämpää.

Ulkomaan liikenteen solmukohtien toiminnan jatkuvuudelle sekä alueilla tapahtuvalle liikenteelle ja niiden liiketoiminnalle aiheutuvia vaikutuksia voidaan vähentää hyvällä ennakkollisella koordinaatiolla ja asioista sopimalla toiminnasta vastaavan tahon, lastin- ja rahdinkäsittelijöiden sekä muiden alueen toimijoiden kanssa.

Edellä tarkoitettujen alueiden käyttö edellyttää myös turvallisuus- ja ympäristöriskien vastuiden sekä niiden hoitamisen määrittelyä sekä muista turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä sopimista.

4.2.3 Vaikutukset asevelvollisten asemaan ja henkilöstöön

Asevelvolliset

Asevelvollisuuslain palveluksen järjestämistä ulkomailla koskevan 62 §:n muutoksen myötä nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti olisi mahdollista varusmiespalvelusta suorittavalle tai kertausharjoitukseen osallistuvalla asevelvollisella osallistua lyhytaikaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtäviin ulkomailla tai kansallista puolustusta edistävään kansainväliseen harjoitukseen. Asevelvollisuuslain lähtökohta asevelvollisten palveluksesta säilyisi näin ennallaan, eikä asevelvollisten asemaan aiheutuisi muutosta.

Asevelvollisuuslain 78 §:n muutoksen myötä asevelvollinen voitaisiin määrätä Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtäviin, jotka eivät ole Suomen sotilaallista puolustamista ja jotka eivät sisällä vaarallisia elementtejä. Nyt esitettävällä muutoksella ei muutettaisi nykytilaa, joka on ollut voimassa Suomen liittyttyä Pohjois-Atlantin liittoon. Käytännössä asevelvollisuuslain 62 §:ssä tarkoitettuja ja 78 §:n edellytykset täyttäviä Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtäviä olisi hyvin rajallisesti.

Uusi yhteisen puolustuksen tehtävä on otettava huomioon myös asevelvollisten koulutuksessa.

Henkilöstö

Nato-jäsenyyden myötä Puolustusvoimien henkilöstömäärä kasvaa. Henkilöstöön kohdistuvat vaikutukset jakautuvat usean vuoden ajalle. Nato-jäsenyyteen liittyvät velvoitteet henkilöstön osalta toteutetaan henkilöstöjärjestelmän kantokyky huomioiden. Jäsenyys asettaa lisävaatimuksia henkilöstön osaamiselle, kielitaidolle ja henkilöstövoimavarojen johtamiselle.

4.2.4 Vaikutukset kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen

Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevilla muutosehdotuksilla ja kiinteistöjen käyttöoikeuden laajentamisella ja turvaamisella voidaan katsoa olevan Suomen sotilaallista maanpuolustusta parantava vaikutus.

Sotilasajoneuvolaikiin ehdotettu muutos, joka mahdollistaisi sen, että Puolustusvoimien hälytysajoneuvona voitaisiin käyttää muutakin ajoneuvoa kuin sotilasajoneuvoa, laajentaa Puolustusvoimien oikeuksia joustavasti käyttää ajoneuvoja hälytystehtäviin. Ennen kaikkea sotilaspoliisiajoneuvojen osalta tilanteen voidaan katsoa parantavan Puolustusvoimien mahdollisuuksia puuttua sotilaalliseen maanpuolustukseen kohdistuvaan tai Puolustusvoimien alueilla tapahtuvaan haitalliseen toimintaan.

Sotilastiedustelua koskevalla muutosehdotuksella mahdollistettaisiin paremman tilannekuvan luominen Suomea mahdollisesti uhkaavista sotilaallisista toimijoista. Ehdotuksen katsotaan parantavan kansallista turvallisuutta, kun sotilastiedusteluviranomainen voisi vaihtaa tiedustelutietoa myös Pohjois-Atlantin liiton tai kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa.

4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotettujen toimivaltuuksien käytöllä puututaan perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa suojattuihin oikeushyviin.

Esityksellä olisi vaikutuksia liikkumisvapautta (PL 9 §) ja omaisuuden suoja (PL 15 §) koskeviin perusoikeuksiin. Esitykseen sisältyvä ehdotus, jonka mukaan Puolustusvoimille säädettäisiin oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on puolustusyhteistyön tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon kannalta välttämätöntä (1. lakiehdotuksen 14 §), rajoittaisi tai kokonaan kieltäisi mainittujen kiinteistöjen käyttöä ja muiden kuin Puolustusvoimien tai vieraan valtion asevoimien liikkumista käyttöön otetuilla kiinteistöillä. Rajoitus olisi välttämätön, jotta Puolustusvoimien joukot ja vieraiden valtioiden asevoimat voisivat harjoitella ja toimia alueilla, joita niiden on varauduttava puolustamaan. Jo nykyisellään säännöksessä oleviin suhteellisuusperiaatteen mukaisiin Puolustusvoimien käyttöoikeuden rajoituksiin ei puututtaisi ja luettelo olisi edelleen tyhjentävä.

Omaisuuuden suojaan kohdistuvia toimia rajoittaa se, että Puolustusvoimien olisi aina ensisijaisesti pyrittävä pääsemään neuvotteluteitse sopimukseen käyttöoikeudesta, minkä lisäksi käyttöoikeuden ulkopuolelle on nykytilan mukaisesti rajattu muun muassa kotirauhan piiriin kuuluvat rakennukset. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan lisäävän tilanteita, joissa kiinteistöjä otettaisiin tilapäisesti käyttöön ja siten myös omaisuuden suojaan kajottaisiin määrällisesti useammin.

Esitetyn turvaamistehtävien laajennuksen (1. lakiehdotuksen 18 a §) myötä turvaamistehtävien määrän voidaan arvioida kasvavan. Turvaamistehtävien määrän kasvun myötä myös tilanteet, joissa puututaan perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen, voivat kasvaa määrällisesti.

Perusoikeusvaikutukset kohdistuisivat myös henkilöihin, jotka oleskelevat Suomessa ja jotka voivat aiheuttaa konkreettista vaaraa Suomen maanpuolustukselle tai vieraan valtion asevoimille. Puolustusvoimien toimenpiteiden kohteeksi joutuneella henkilöllä on käytössään kaikki laissa säädetyt oikeusturvakeinot.

Ehdotuksilla olisi toisaalta myönteistä vaikutusta perustuslain 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, sillä ehdotetulla sääntelyllä pystyttäisiin suojaamaan paremmin Suomen maanpuolustusta ja yhteiskunnan turvallisuutta sekä niiden alaan kuuluvia suojattavia oikeushyviä.

Näin ollen kokonaisuutena arvioiden, vaikka esityksellä on vaikutusta toimenpiteiden kohteina olevien henkilöiden perusoikeuksiin, on perusoikeuksien suojaaminen huomioitu siten, että perusoikeusrajoitukset ja perusoikeuksien suojaaminen ovat tasapainossa.

Turvaamistehtävien laajennuksella (1. lakiehdotuksen 22 b §) puututtaisiin henkilön edellä mainittuihin perusoikeuksiin, kun keinoja käytetään säännöksessä mainittujen kohteiden turvaamiseksi. Muutoksen voidaan katsoa olevan vähäinen verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön eikä kyseessä voida katsoa olevan merkittävä laajennus perusoikeuksien kannalta.

Sotilastiedustelulain muutoksella on liittymäpinta perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityisyyden suojaan. Esityksellä ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia perustuslaissa säädettyyn yksityisyydensuojaan.

4.2.6 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Esityksessä säädettäväksi ehdotettu Puolustusvoimien uusi lakisääteinen tehtävä liittyy Suomen Nato-jäsenyyteen. Nato-jäsenyydestä aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on arvioitu Natoon liittymistä koskevan hallituksen esityksen (HE 315/2022 vp) jaksossa 7.2. Liittymisen yhteydessä on tunnistettu, että Nato-jäsenyydestä aiheutuu merkittäviä henkilöstövaikutuksia ja lisäkustannuksia muun muassa henkilöstön lähettämisestä Naton päämajaan, sotilaalliseen komentorakenteeseen sekä muihin Nato-rakenteisiin sekä Naton rauhan ajan tehtävistä, monikansallisista suorituskykyhankkeista, johtamisjärjestelmistä ja valmiusvaatimuksista. Edellä mainittujen kustannusten katsotaan pääasiassa liittyvän jo käsiteltyyn Suomen Nato-jäsenyyteen. Lisääntyvän ulkomaan liikenteen solmukohtien käytön voidaan kuitenkin arvioida kohottavan Puolustusvoimien toiminnanharjoittajille suorittamien korvausten määrää.

4.2.7 Vaikutukset Ahvenanmaahan

Esityksellä ei olisi vaikutusta Ahvenanmaan vakiintuneeseen kansainvälisoikeudelliseen asemaan. Ahvenanmaan maakunnan erityisasema perustuu Kansainliiton vuonna 1921 tekemään päätökseen, jolla päätettiin Ahvenanmaan itsehallinnosta sekä demilitarisoinnista ja neutralisoinnista, josta tehtiin myös monenvälinen Ahvenanmaa-sopimus (SopS 1/1922). Ahvenanmaan demilitarisoinnista on myös tehty kahdenvälinen sopimus Neuvostoliiton kanssa (SopS 24/1940). Demilitarisoinnilla ja neutralisoinnilla on myös alueellinen eurooppalainen tapaoikeudellinen asema.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Puolustusvoimien Nato-jäsenyyteen liittyviä tehtäviä koskevan sääntelyn valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoisia kirjoitustapoja.

Kuten nykytilan arviointia koskevassa jaksossa 2.3 todetaan, puolustusvoimista annetun lain voimassa olevaa sääntelyä Puolustusvoimien tehtävistä voidaan soveltaa myös Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan yhteiseen puolustukseen Suomessa tai Suomen ulkopuolella sekä Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumiseen. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään Puolustusvoimien tehtävästä osallistua kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Osallistumisesta kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa säädetään lain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

Puolustusvoimien varautuminen kansainvälisen avun vastaanottamiseen sisältyy Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa muuta säädetä, puolustusministeriö voi ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä taikka päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt (laki puolustusvoimista 4 a §).

Nato-jäsenyyden vuoksi puolustusvoimista annetun lain 2 §:ää ei siten olisi välttämätöntä muuttaa. Selvyyden vuoksi ja Nato-jäsenyyden käytännön merkityksen takia Puolustusvoimien tehtäviin olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista lisätä näkyviin osallistuminen Naton toimintaan. Lisäksi sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vuoksi uuden tehtävän lisäämistä suoraan lainsäädäntöön voidaan pitää perusteltuna.

Valmistelussa tarkasteltiin, tulisiko Nato mainita nimenomaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa, jossa säädetään Puolustusvoimien osallistumisesta kansainväliseen toimintaan, vastaavalla tavalla kuin Euroopan unioni. Toisaalta arvioitiin, tulisiko Naton toimintaan osallistumista koskeva säännös lisätä 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan, jossa säädetään Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Koska Suomen sotilaallinen puolustaminen on edelleen Puolustusvoimien päätehtävä, päädyttiin säilyttämään mainittu tehtävä ensimmäisenä ja ehdottaa, että Naton yhteisestä puolustuksesta säädettäisiin omana 2 kohtanaan. Samalla 2 kohdan alakohdissa olisi mahdollista säätää täsmällisemmin tehtävän sisällöstä.

Vieraan valtion joukkojen turvaamista tarkasteltaessa yhtenä vaihtoehtona oli laajentaa Puolustusvoimien vartio- tai päivystystehtävään määrättyjen virkamiesten toimivaltaa. Jatkovalmistelun aikana tämä todettiin epätarkoituksenmukaiseksi vaihtoehdoksi.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Asevoimien tehtävät

Kansainväliseen vertailuun valittiin neljä Naton jäsenvaltiota: Norja, Saksa, Tanska ja Viro. Norja ja Tanska ovat Naton perustajajäseniä, kun taas Saksa liittyi Natoon kahdessa vaiheessa vuosina 1955 (Länsi-Saksa) ja 1990 (Itä-Saksan osavaltiot). Vertailun tuorein jäsenvaltio Viro liittyi Natoon vuonna 2004. Vertailussa pyrittiin ensinnäkin selvittämään, miten muut oikeusjärjestelmältään Suomen kanssa yhtenevät Naton jäsenvaltiot ovat säätäneet asevoimiensa tehtävistä. Toiseksi selvitettiin, miten Naton toiminta ja tehtävät on sisällytetty asevoimien tehtäviä kuvaavaan lainsäädäntöön ja muuhun sääntelyyn.

Valtioiden lainsäädännöllisiin ratkaisuihin vaikuttavat valtiosäännöistä johtuvat erot sekä valtioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perusratkaisut. Kaikki verrokkimaat eivät ole säätäneet asevoimiensa tehtävistä lainsäädännössä, vaan esimerkiksi Norjassa asevoimien tehtävät perustuvat parlamentin hyväksymiin asiakirjoihin. Asevoimien tehtävät ovat esimerkiksi Saksassa johdettavissa perustuslain toimivaltasääntelystä. Koko liittokunnan alueella toteutettava Naton yhteinen puolustus on sisällytetty niin Norjan, Tanskan kuin Vironkin lainsäädäntöön ja myös Saksan perustuslain on tulkittu sisältävän tämän elementin. Valtion sotilaallinen puolustaminen sekä sen suvereniteetin turvaaminen on kuitenkin tunnistettu erikseen myös jokaisessa verrokkimaassa, vaikka tehtävä voidaan katsoa suoritettavan osana Natoa tai Naton järjestelmien ja rakenteiden avulla.

Asevoimien tehtäviä koskevaa lainsäädäntöä ja muuta sääntelyä on kuvattu tarkemmin alla maakohtaisesti.

Norja

Norjan asevoimien (*Forsvaret*) tehtävät määritellään neljän vuoden välein annettavissa puolustussektorin pitkän aikavälin suunnitelmissa. Puolustusministeriö valmistelee suunnitelman ja Norjan suurkäräjät hyväksyy suunnitelman päätöslauselmana. Asevoimien yhdeksän kokonaistehtävää on kuvattu ehdotuksessa (*Prop. 14 S (2020–2021) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) Evne til forsvar – vilje til beredskap, Langtidsplan for forsvarssektoren*). Ehdotuksessa määritellyt asevoimien tehtävät ovat osittain sisällöllisesti päällekkäisiä ja yksittäiset tehtävät sisältävät elementtejä myös muista tehtävistä.

Naton toiminta ja tehtävät on kirjattu nimenomaisesti auki Norjan puolustusvoimien kolmeen ensimmäiseen tehtävään, joiden mukaan puolustusvoimien tehtävänä on varmistaa Naton yhteiseen puolustukseen perustuva uskottava pelote, puolustaa Naton yhteisen puolustuksen puitteissa Norjaa ja liittolaisia vakavia uhkia ja hyökkäyksiä vastaan sekä estää ja hallita kansallisin resurssein välikohtauksia ja turvallisuuspoliittisia kriisejä helpottaen myös liittolaisten osallistumista. Ehdotuksen perusteluiden mukaan näihin tehtäviin sisältyy Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 ja 5 artikloiden velvoitteet oman puolustuskyvyn ylläpidosta ja varautumisesta sekä osallistumisesta Naton yhteiseen puolustukseen.

Integroitu toiminta puolustusliitossa sen eri osa-alueilla sisältyy lisäksi tavalla tai toisella useimpiin muihin ehdotuksessa määriteltyihin puolustusvoimien tehtäviin. Siten esimerkiksi Norjan suvereniteetin turvaamiseen kuuluu osana ilmatilan valvonta ja lennonjohtoyhteistyö

Naton integroidun ilmapuolustuksen puitteissa. Osana valvonta- ja tiedustelutoiminnalla toteutettavaa kansallisen päätöksenteon perusteiden turvaamista puolustusvoimat osallistuu myös tiedonvaihtoon Naton kanssa sekä Naton tilannekuvan ylläpitoon. Osallistuminen monikansalliseen kriisinhallintaan, mukaan lukien rauhanoperaatiot, on puolustusvoimien oma erillinen tehtävänsä, ja se käsittää myös osallistumisen Naton puitteissa tapahtuvaan sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Saksa

Saksan liittotasavallassa asevoimien (*Bundeswehr*) tehtävät on kirjattu liittovaltion peruslakiin (*Grundgesetz*). Sääntelyä ei ole koottu yhteen osioon, vaan asevoimia koskevia kohtia on eri puolilla peruslakia. Peruslain lisäksi asevoimien tehtäviä on määritelty erikoislainsäädännössä muutamissa tapauksissa kuten ilmailuturvallisuudessa ja sotilastiedustelussa.

Asevoimien tehtävien kannalta peruslain keskeinen säännös on 87a artikla, joka määrittelee asevoimien tehtävät. Sen ensimmäisen momentin mukaan Saksan asevoimien tehtävä on puolustus, jonka tulkitaan kattavan sekä Saksan että Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella myös liittokunnan puolustuksen. Peruslain 87a artiklan 2 kohdan mukaan Saksan asevoimia voidaan käyttää vain peruslain sallimissa tilanteissa ja asettamissa rajoissa. Tällaisia tilanteita ovat 87a artiklan 3 kohdan perusteella puolustustila sekä puolustustilaa edeltävä jännitystila (*Spannungsfalle*), jolloin asevoimilla on toimivalta suojata siviilikohteita ja suorittaa liikenteenohjaustehtäviä puolustustehtävänsä suorittamiseksi. Artiklan 4 kohdassa säädetään liittotasavallan sisäisistä hätätiloista. Sen mukaan asevoimat voi liitto- tai osavaltion olemassaoloa tai niiden vapaata demokraattista perusjärjestystä uhkaavan uhan torjumiseksi tukea poliisia ja liittovaltion rajavartiolaitosta suojelemalla siviilikohteita ja torjumalla järjestäytyneitä ja sotilaallisesti aseistettujen kapinallisia. Peruslain 35 artiklan perusteella asevoimat voi antaa virka-apua toisille viranomaisille kuten poliisille ja liittovaltion rajavartiolaitokselle. Artiklassa säädetään lisäksi nimenomaisesti mahdollisuudesta pyytää asevoimilta tukea luonnonkatastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa.

Saksan asevoimien käyttäminen Saksan ulkopuolella suoritettaviin tehtäviin perustuu peruslain 87a artiklan 2 kohtaan ja 24 artiklan 2 kohtaan. Saksan valtiosääntötuomioistuin (*Bundesverfassungsgericht*) on tulkinnut jälkimmäistä säännöstä 1990-luvulla Saksan osallistuessa Naton operaatioon Bosnia-Herzegovinassa. Liittovaltion valtiosääntötuomioistuin kuvaili antamassaan tuomiossa peruslain 24 artiklan 2 kohdan säännöstä nimenomaisesti valtuutukseksi sotilasoperaatioihin ulkomailla. Peruslain 24 artiklan 2 kohdassa määrätään, että liittovaltio voi liittyä keskinäiseen yhteisen turvallisuuden järjestelmään rauhan ylläpitämiseksi. Valtiosääntötuomioistuimen mukaan liittyminen sisältää myös asevoimien käytön operaatioissa, jotka tapahtuvat tämän järjestelmän puitteissa ja sääntöjen mukaisesti. Asevoimien lähettäminen ulkomaille on näin ollen sallittua YK:n, Naton ja EU:n puitteissa.

Tanska

Tanskassa asevoimien (*Forsvaret*) tehtävistä on säädetty puolustusvoimien toimintaa koskevan lain (*Lov (nr 122 af 27/02/2001) om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.*) 2 luvussa. Lain mukaan Tanskan puolustusvoimien tehtävänä on osana Natoa osallistua yhteistyössä liittoutuneiden joukkojen kanssa konfliktien ehkäisyyn, kriisinhallintaan ja Naton alueen puolustamiseen liittokunnan strategian mukaisesti. Puolustusvoimien kansainvälisiä ulottuvuuksia omaavia tehtäviä ovat lisäksi osallistuminen sotilaallisin keinoin konfliktien ehkäisyyn, rauhanturvaamisen, rauhanpalauttamisen, humanitaaristen ja muiden vastaavien tehtävien suorittamiseen sekä osallistuminen luottamusta ja vakautta lisäävien tehtävien suorittamiseen sekä puolustusalan vuoropuheluun ja yhteistyöhön sekä Naton jäsenvaltioiden

että siihen kuulumattomien maiden kanssa niin Tanskan välittömässä läheisyydessä kuin maailmanlaajuisestikin.

Lain mukaan Tanskan puolustusvoimien tehtävänä on myös Tanskan suvereniteetin loukkausten havaitseminen ja torjuminen sekä viranomaistehtävien suorittaminen. Puolustusvoimat voi puolustusministerin päätöksen ja asianomaisten ministerien kanssa käytyjen neuvottelujen mukaisesti hoitaa myös muita, esimerkiksi poliisin toimialaan kuuluvia tehtäviä.

Viro

Virossa asevoimien (*Kaitseväe*) tehtävistä säädetään puolustusvoimien toimintaa käsittelevässä laissa (*Kaitseväe korralduse seadus RT I 2008, 35, 213*). Lain 3 §:n mukaan Viron puolustusvoimien tehtävänä on ensinnäkin maan sotilaallinen puolustaminen ja osallistuminen kollektiiviseen puolustukseen. Sen lisäksi puolustusvoimien tehtävänä on valmistautuminen maan sotilaalliseen puolustamiseen ja kollektiiviseen puolustukseen osallistumiseen. Lain esitöitä ei ole saatavilla, mutta lain sanamuodoista voidaan tulkita, että edellä mainitut tehtävät sisältävät myös Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisen yhteisen puolustuksen ja 3 artiklan mukaisen valmistautumisvelvoitteen.

Puolustusvoimien toimintaa käsittelevän lain mukaan puolustusvoimien tehtävänä on lisäksi osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön maanpuolustuslaissa (*Riigikaitse seadus, RT I, 12.03.2015, 1*) säädetyn menettelyn mukaisesti. Maanpuolustuslain 29 §:n mukaan kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön osallistumisella tarkoitetaan puolustusvoimien käyttöä kansainvälisessä sotilasoperaatiossa sekä niiden osallistumista kansainvälisiin sotilaallisiin harjoituksiin, ulkomaisten asevoimien tilapäisen oleskelun sallimista Viron tasavallan alueella laissa säädetyn perusteiden ja laissa säädettyä menettelyä noudattaen, kansainvälisen sotilasesikunnan aseman tunnustamista, osallistumista esikunnan toimintaan ja sen toiminnan tukemista sekä Viron tasavallan, kansainvälisen järjestön ja vieraan valtion yhteisten puolustushankkeiden suunnittelua ja toteutusta. Lain 30 §:ssä määritellään edelleen kansainvälisen sotilasoperaation käsite. Laissa kansainvälisellä sotilasoperaatiolla tarkoitetaan kollektiivista itsepuolustusoperaatiota, joka toteutetaan kansainvälisen sopimuksen tai muulla tapaa lakiin perustuvan YK:n peruskirjan 51 artiklassa tunnustetun oikeuteen pohjaavan velvoitteen täytäntöönpanemiseksi tai sotilasoperaatiota, joka toteutetaan YK:n peruskirjan VI tai VII luvun määräysten perusteella rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi, sekä muuta sotilasoperaatiota, joka toteutetaan kansainvälisen oikeuden yleisesti hyväksytyjen periaatteiden ja normien mukaisesti.

Puolustusvoimien toimintaa käsittelevässä laissa puolustusvoimien tehtäviksi on säädetty lisäksi muun muassa miinanraivaustyöt, henkilöiden suojelu, Viron ilmatilan ja merirajan vartiointi ja suojaaminen, meritilannetietoisuuden ylläpito sekä osallistuminen etsintä- ja pelastustoimintaan.

5.2.2 Asevoimien toiminnan turvaaminen ja joukkojen suojaaminen sekä tilapäiset sotilasalueet

Kansainväliseen vertailuun valittiin Norja, Ruotsi ja Tanska, jotka kaikki ovat Naton jäsenvaltioita. Ruotsin osalta tarkasteltiin Ruotsin Nato-jäsenyyden johdosta tehtyä lakiesitystä. Vertailussa pyrittiin selvittämään, miten muut pohjoismaat ovat säätäneet hallituksen esityksen sisältämien muutosehdotusten osalta kansallisessa lainsäädännössään.

Norja

Norjan sotilaspoliisia koskevassa laissa (*Lov om militær politimyndighet (LOV-2023-11-24-85)*) on säädetty Norjan puolustusministeriön oikeudesta perustaa tilapäisiä sotilasalueita tietyissä tilanteissa. Tilapäinen sotilasalue voidaan perustaa, kun se on kansallisen turvallisuuden, valmiuden tai maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä ja oikeasuhteista tai jos se on välttämätöntä turvallisuuden takaamiseksi sotilasoperaatioiden ja -harjoitusten aikana. Norjan puolustusministeriö antaa lisäksi tarkentavan asetuksen tilapäisten sotilasalueiden ilmoittamisesta, ennakoilmoituksesta ja -kuulutuksesta.

Ruotsi

Ruotsin operatiivisesta sotilaallisesta tuesta Ruotsin ja Suomen välillä annettu laki (*Lag om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland (2020:782)*) tuli voimaan 15.10.2020. Tarkoituksena oli kiireellisesti tehostaa Ruotsin mahdollisuuksia vastaanottaa sotilaallista tukea.

Lakia on muutettu ensin kattamaan kaikki EU:n ja Naton jäsenvaltiot, jolloin lain nimeä muutettiin operatiivista tukea koskevaksi laiksi (*lag om operativt militärt stöd*). Lain ensimmäinen muutos tuli voimaan 19.5.2022 (2022:430). Ruotsin operatiivista tukea koskeva lainsäädäntö koskee päätöksentekoa yhtäältä avun pyytämisen ja avun antamisen tilanteessa ja toisaalta hallintotehtävän siirtämistä apua antavalle joukolle. Lisäksi se koskee suomalaisen joukon toimivaltuuksia.

Lain tarkoituksena on varmistaa, että Ruotsissa on olemassa tarpeelliset kiireellisyysmenettelyt päätöksenteossa sitä varten, että päätökset sotilaallisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta voidaan tehdä riittävän nopeasti.

Lain mukaan Ruotsin hallitus voi, mikäli Ruotsi ei ole sodassa ja mikäli Suomessa ei ole aseellista konfliktia, lähettää Suomen pyynnöstä ruotsalaisia joukkoja Suomen tueksi Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi kansainvälisen oikeuden mukaisesti (1 §). Ruotsin hallitus voi, mikäli Ruotsi on sodassa tai vaarassa joutua sotaan, pyytää Euroopan unionin tai Naton jäsenvaltiolta sotilaallista tukea Ruotsiin kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen torjumiseksi kansainvälisen oikeuden mukaisesti (2 §). Ruotsin hallitus voi pyytää Euroopan Unionin tai Naton jäsenvaltiolta sotilaallista tukea Ruotsin alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi rauhan aikana tai Ruotsin alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi vieraiden valtioiden välisessä sodassa kansainvälisen oikeuden mukaisesti (3 §).

Käytännössä lain mukaan Ruotsin hallitus voi siis päättää Suomeen annettavasta tai Suomesta tai muusta Euroopan unionin tai Naton jäsenmaasta pyydettävästä avusta tietyissä tilanteissa, ennen lain säätämistä päätös olisi vaatinut valtiopäivien päätöksen. Valtiopäivät voi päättää Suomen avustamisesta sotatilanteessa kuten tähänkin asti sekä kaikissa tilanteissa muiden maiden kohdalla. Ruotsin hallitus antoi 7.3.2023 valtiopäivilleen esityksen, jolla lakia muutettaisiin siten, että apua voitaisiin pyytää myös Pohjois-Atlantin liitolta (lakiehdotus koskien Ruotsin Nato-jäsenyyttä, 2022/23:74). Lakimuutos (2023:166) on tullut voimaan 15. maaliskuuta 2024 Ruotsin Nato-jäsenyyden myötä asetuksella (2024:10).

Ruotsin hallituksen esityksessä 2022/23:74 on käsitelty Pohjois-Atlantin liiton sopimuksen 5 artiklan tilanteen mukaista päätöksentekoa, joka esityksen mukaan määräytyisi annettavan tuen mukaisesti. Mikäli kyseessä olisi asevoimien osallistumista edellyttävä tilanne päätöksen tekisi Ruotsin hallitus. Ruotsin puolustusvoimat kuuluvat hallituksen alaisuuteen, joten hallitus päättää joukkojen käytöstä. Mutta asevoimien lähettäminen ulkomaille vaatisi lisäksi Ruotsin valtiopäivien hyväksynnän.

Laki sisältää päätöksentekoa koskevan sääntelyn lisäksi säännöksiä apua antavan maan toimivaltuuksista. Ruotsin hallitus voi avun antamisen tilanteessa luovuttaa hallintotehtäviä sille valtiolle, joka apua antaa.

Laki sisältää myös säännökset, joiden nojalla Suomen antaessa sotilaallista tukea Ruotsille, voi Ruotsin puolustusvoimat päättää suojattujen kohteiden (*skyddsobjekt*) vartiointiin luovuttamisesta tehtävään soveltuvan suomalaisen joukon vastuulle. Laissa säädetään tarkemmin tehtävää ohjaavien säännösten soveltumisesta vartiointitehtävää suorittavaan suomalaiseen joukkoon.

Suojatuista kohteista säädetään tarkemmin lailla (*skyddslagen, 2010:305*) ja näitä voivat olla esimerkiksi kriittinen infrastruktuuri tai rakennukset, muut tilat ja alueet, jotka ovat Ruotsin valtion käytössä tiettyä tarkoitusta varten.

Sodan tai sodan uhan aikana Ruotsin puolustusvoimat voi myös päättää, että sotilaallista tukea antava suomalainen joukko voi tehdä päätöksen kohteiden hävittämisestä tai siirtämisestä vastaavalla tavalla kuin Ruotsin puolustusvoimat. Ruotsin rikoslain (*brottsbalken*) säännökset koskevat suomalaista henkilöstöä sen suorittaessa vartiointitehtävää tai sen päättäessä kohteen siirtämisestä tai tuhoamisesta. Oikeudet ja vastuut ovat samat kuin Ruotsin puolustusvoimien henkilöstöllä vastaavissa tehtävissä

Tanska

Tanskan poliisilaissa (*Lov om politiets virksomhed, LBK nr 1270 af 29/11/2019*) ja asetuksella tilapäisten sotilasalueiden perustamisesta (*BEK nr 903 af 26/06/2018: Bekendtgørelse om Forsvarets bistand til politiet og etablering af midlertidige militære områder*) on vuonna 2018 säädetty mahdollisuus perustaa tilapäisiä sotilasalueita.

Tanskan poliisilain 24 e §:ssä säädetään asetuksenantovaltuudesta, jolla voidaan antaa määräyksiä tilapäisten sotilasalueiden perustamisesta. 24 e §:n sanamuodon perusteella tilapäisiä sotilasalueita voidaan perustaa

Tilapäisten sotilasalueiden perustamisesta annetussa asetuksessa tarkennetaan tilapäisen sotilasalueen perustamismenettelyä. Tilapäinen sotilasalue voidaan perustaa 1) Tanskalaisten tai vieraan vallan joukkojen ja näiden varusteiden purkamista ja lastaamista varten siviilikäytössä olevien satamien, rautatieterminaalien ja lentokenttien alueella, 2) vieraan vallan valtionalusten vierailuja varten siviilikäytössä olevien satamien alueella, 3) rautatieverkoston ja lepopaikkojen alueelle turva-alueiden perustamista varten, 4) väliaikaisten leirien ja varikkoalueiden turva-alueiden perustamista varten ja 5) ajoneuvon hajoamisen tai muun vastaavan tapahtuman yhteydessä perustettavaa turva-aluetta varten. Tilapäisen sotilasalueen perustamisen tulee olla välttämätöntä ja se ei saa olla suurempi kuin on välttämätöntä.

Luvan tilapäisen sotilasalueen perustamiselle myöntää paikallinen poliisipäällikkö ja lupaa tulee muissa kuin kiireellisissä tilanteissa hakea kirjallisesti. Lupa on haettava ennen alueen perustamista. Asetuksessa on säädetty Tanskan puolustusvoimille velvollisuus hankkia maanomistajien suostumus alueen perustamista varten. Asetuksessa on lisäksi tarkemmat määräykset lupahakemuksessa vaadittavista tiedoista.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa muun muassa ministeriöiltä ja muilta viranomaisilta, elinkeinoelämän edustajilta sekä järjestöiltä ajalla 19.4.-31.5.2024. Myös muilla

tahoilla oli mahdollisuus antaa lausunto esitysluonnoksesta. Lausuntoja pyydettiin Lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta. Lausuntopyyntö, lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat saatavilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella PLM002:00/2023.

Määräaikaan mennessä lausunnon antoi yhteensä 29 tahoja: ulkoministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Oikeuskansleri, Huoltovarmuuskeskus, Keskusrikospoliisi, Liikenne- ja viestintävirasto, Poliisihallitus, Pääesikunta, Rajavartiolaitos, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Aliupseeriliitto ry, Amnesty International Suomen osasto, Finavia Oyj, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Päälystöliitto ry, Reserviläisliitto ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Suomen Sadankomitea ry, Suomen Satamat ry, Upseeriliitto ry, Lisäksi lausunnon antoi yksi yksityishenkilö. Valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Maahanmuuttovirasto ja Suojelupoliisi ilmoittivat, ettei niillä ole asiassa lausuttavaa.

Tieliikennelain esitysluonnoksesta, joka valmisteltiin virkatyönä jatkovalmistelussa puolustusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Pääesikunnan ja poliisihallituksen kesken, pyydettiin erikseen lausuntoa edellä mainituilta tahoilta 2.10.2024–10.10.2024 välisenä aikana. Esitysluonnoksesta ei ollut lausuttavaa tältä osin.

Tässä jaksossa selostetaan lausuntojen päälinjat ja niissä esiin tuodut merkitykselliset näkökannat, mukaan lukien sellaiset lausunnot, joissa esitettiin muutoksia esitykseen tai jotka liittyvät kansallisen lainsäädännön muutostarpeisiin.

Yleistä

Ministeriöt, viranomaiset ja suurin osa yhdistyksistä pitivät esitystä huolellisesti valmisteltuna ja yhtyvät pääosin esitysluonnoksessa esitettyyn.

Vaikutusarvioinnit

Liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja Liikenne- ja viestintävirasto esittivät, että vaikutusarvioinneissa kuvattaisiin ja arvioitaisiin tarkemmin esityksen vaikutuksia lentopaikan- ja satamanpitäjiin. Esityksen vaikutusarviointeja on täydennetty.

Liikenne- ja viestintävirasto piti välttämättömänä, että esitystä täydennetään vaikutusten osalta, ja samoin kuvataan, miten toimijoille rajoituksista mahdollisesti aiheutuva taloudellinen haitta korvataan heille. Puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetun 14 a §:n esittämisestä on luovuttu jatkovalmistelussa. Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 5 momentin mukaan kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvausvelvollisuus koskee nimenomaan vahinkoja ja ne tulee arvioida tapauskohtaisesti.

Huoltovarmuuskeskus katsoi, että poliisin, satamien ja lentopaikkojen toiminnanharjoittajien osalta on tärkeää lisätä yhteistyötä viranomaisten ja elinkeinoelämän välillä, millä varmistetaan asioiden ja käytäntöjen sujuvuus huoltovarmuuden näkökulmasta. Jatkovalmistelussa on korostettu yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoi, että jos henkilötietojen käsittely Nato-yhteistyössä edellyttää uusia henkilötietojen käsittelytoimia olisi niistä tarkoituksenmukaista tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi. Tietosuojaa tullaan tarkastelemaan laajemmin erillisessä hankkeessa.

Suomen Satamat korosti, että satamanpitäjät ovat Suomessa osakeyhtiöitä, eivätkä viranomaistoimijoita ja pyysi sen osalta tarkentamaan hallituksen esityksen kohdassa 4.2.2 (Vaikutukset muihin viranomaisiin ja toiminnanharjoittajiin) esitettyä. Esitystä on selkeytetty vaikutusarvioinnin osalta.

Laki puolustusvoimista

Oikeusministeriö katsoi, että esitysluonnoksesta ei vaikuta ilmenevän täysin selvästi, onko 2 §:n muutos oikeudellisesti vain selkeyttävä, vai säädettäisiinkö tässä samalla puolustusvoimille jotain uusia tehtäviä. Oikeusministeriö katsoi, että jatkovalmistelussa olisi syytä tämentää, lisätäänkö tällä puolustusvoimille tosiasiallisesti uusia tehtäviä nykytilaan verrattuna. Pykälän säännöskohtaisiin perusteluihin on lisätty maininta siitä, että muutoksella ei olisi suoria vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan ja sen tarkoitus on selkeyttää Puolustusvoimien tehtäviä koskevaa sääntelyä.

Ulkoministeriö yhtyi siihen arviointiin, että Nato-jäsenyydellä on merkittäviä vaikutuksia puolustushallintoon ja tämän vuoksi Nato-jäsenyyden myötä myös puolustuspolitiikan merkitys kasvaa. Samalla ulkoministeriö kuitenkin korosti, että Nato-jäsenyyden vaikutukset koskevat puolustuspolitiikan lisäksi myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja Nato-asioiden kansallinen valmistelu edellyttää kokonaisvaltaista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista tarkastelua. Ulkoministeriö korostaa tämän merkitystä erityisesti keskeisissä kansallista valmistelua ja päätöksentekoa edellyttävissä asiakokonaisuuksissa, kuten Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisessa. Jatkovalmistelussa katsottiin, että Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien, puolustussuunnitteluprosessin, operatiivisen suunnittelun ja Naton nopean toiminnan joukkojen on katsottu olevan keskeisiä puolustuspoliittisia ja sotilaallisia prosesseja ja toimintoja (HE 315/2022 vp. s. 13).

Ulkoministeriö huomioi lisäksi, että hallituksen esityksessä todetaan puolustusvoimien tehtävien osalta tarve päätöksenteon harkintaan tapauskohtaisesti kokonaisarviointiin perustuen. Esityksessä todetaan tämän korostavan Suomen puolustuspoliittisen päätöksenteon merkitystä ottaen huomioon, että puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa Puolustusvoimien tehtäväksi säädettäisiin Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, joka käsittää muun muassa myös liittokunnan rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät. Ulkoministeriö yhtyi huomioon kokonaisarvioinnin merkityksestä ja katsoo myös tämän korostavan puolustuspoliittisen tarkastelun lisäksi ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien huomioimista Natoon liittyvässä kansallisessa päätöksenteossa. Jatkovalmistelussa katsottiin, että arvio ulko- ja turvallisuuspoliittisista vaikutuksista tulee tehdä tapauskohtaisesti toiminnan luonteen mukaan. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon toiminnan yleisyys ja kokemukset vastaavasta toiminnasta. Edellä mainitulla tavalla esimerkiksi Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävien, puolustussuunnitteluprosessin, operatiivisen suunnittelun ja Naton nopean toiminnan joukkojen on katsottu olevan keskeisiä puolustuspoliittisia ja sotilaallisia prosesseja ja toimintoja.

Jatkovalmistelussa on lisäksi huomioitu oikeuskanslerin 21.10.2024 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle antama asiantuntijalausunto, jossa on muun muassa arvioitu Suomen Nato-jäsenyyden vaikutuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Esityksen jaksoa 2.1.3 on täydennetty lausunnon pohjalta.

Ulkoministeriö esitti harkittavaksi, olisiko asianmukaisempaa muuttaa puolustusvoimista annetun lain 4 a §:ää ja 12 §:ää sekä aluevalvontalain 24 d §:ää vasta samassa yhteydessä mahdollisen tulevan kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain muutoksen yhteydessä. Säännösmuutos katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tehdä Pohjois-Atlantin liiton puolustuspoliittisen merkittävyyden ja säännöksen soveltamisalan selkeyttämisen vuoksi.

Päaesikunta katsoi, että esitys jättää epäselväksi, miten kansallinen päätöksenteko on ajateltu toteutettavaksi tilanteessa, jossa Pohjois-Atlantin neuvosto päättää operatiivisten suunnitelmien toimeenpanosta ennen Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan aktivoimista. Päaesikunta katsoi lisäksi, että esityksessä tulisi avata myös sopimuksen 4 artiklaan liittyvää päätöksentekoa. Päaesikunta katsoi edelleen, että myös esitettyjen 4 a §:n ja 12 §:n soveltamistilanteita sidottuna Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 ja 4 artiklaan tulisi perustella laajemmin. Tällä esityksellä ei tehdä muutoksia nykyisiin päätöksentekoon liittyviin toimivaltajärjestelyihin. Päätöksentekojärjestelmää on tarkoitus tarkastella erillisessä hankkeessa yhdessä muiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Oikeusministeriö ja oikeuskansleri katsoivat lausunnoissaan, että 14 §:ään tehtäviä muutoksia olisi arvioitava laajemmin perusoikeuksien kannalta. Oikeusministeriö katsoi lisäksi, että jatkovalmistelussa olisi tarkennettava sääntelyn yhteyttä Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain (124/2024) 13 §:ään. Oikeusministeriö ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoivat, että esityksessä tulisi tarkentaa käsitettä ”puolustusyhteistyö”. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluita ja säännöskohtaisia perusteluita on tarkennettu ja täydennetty jatkovalmistelussa.

Oikeuskansleri katsoi lausunnossaan, että luonnoksessa saattaa jäädä puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 1 momentin muutoksen osalta avoimeksi se, voisiko Puolustusvoimat ottaa tilapäisesti käyttöönsä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja. Säännöskohtaisiin perusteluihin on lisätty maininta pykälän 2 momentista, jonka perusteella Puolustusvoimilla ei ole oikeutta käyttää muun muassa asuinrakennuksia.

Päaesikunta esitti harkittavaksi, että 14 §:ään lisättäisiin myös kansallinen operatiivinen toiminta yhdeksi kiinteistöjen tilapäisen käytön perusteeksi. Päaesikunta esitti lisäksi jatkovalmistelussa tarkasteltavaksi toimivaltuutta päättää kiinteistön käytöstä siten, että toimivalta olisi erityisesti valmiuden tehostamisen tilanteissa joukkoyksikön komentajalla tai siihen vertautuvalla sotilaalla. Esitetty muutos vaatisi laajempaa tarkastelua, eikä sitä katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä jatkovalmistelussa.

Suomen Satamat ry piti lausunnossaan selvänä, että satama-alueen käytön rajoittaminen normaalioloissa edellyttää ennakkoon tehtyä kirjallista sopimusta alueen vuokraamisesta ja korvauksesta sekä satamanpitäjän, lastinkäsittelijän että mahdollisten muiden toimijoiden kanssa. Suomen Satamat ry katsoi lisäksi, että lisääntyneen yhteisen harjoitustoiminnan ja muun kansainvälisen yhteistyön muodoissa siviili- ja sotilaalliset toiminnat ja kohteet olisi pidettävä mahdollisuuksien mukaan erillään. Voimassa olevan puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 3 momentin mukaan kiinteistön käyttämisestä sovitaan suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi päättää kiinteistön käyttämisestä. Näin ollen myös satama-alueilla Puolustusvoimien tulee ensisijaisesti pyrkiä sopimaan kiinteistöjen käytöstä, mutta jos sopimukseen ei päästä, voi Puolustusvoimat päättää kiinteistöjen käytöstä. Käyttöönoton tulee kuitenkin olla välttämätöntä ja siinä ei saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle, joten kussakin tilanteessa

tulee tapauskohtaisesti arvioida toimivaltuuksien käytön välttämättömyyttä ja suhteellisuutta kiinteistön omistajan ja kiinteistöllä toimivien tahojen kannalta.

Ulkoministeriö, oikeusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, keskusrikospoliisi, liikenne- ja viestintävirasto, Poliisihallitus, Pääesikunta, Aliupseeriliitto ry, Finavia Oyj ja Suomen Satamat ry esittivät harkittavaksi muutoksia puolustusvoimista annetun lain 14 a §:n pykälämuotoiluun, säännöskohtaisiin perusteluihin sekä vaikutusarviointeihin. Pykälän esittämisestä on luovuttu jatkovalmistelussa ja puolustusvoimista annetun lain 14 §:n toimivaltuuksien toimivuutta ja riittävyttä tullaan arvioimaan jatkossa.

Poliisihallitus katsoi, että 14 a §:n ja 18 §:n soveltamisalaa laajennettaessa tulisi huomioida, että säännöksissä määritellyt, tilapäisesti käyttöön otetut alueet ovat Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevia kohteita vastaavalla tavalla riittävän selkeästi merkittyjä, rajattuja ja kulunvalvottuja. Poliisihallitus katsoi lisäksi, että ensisijaisesti sekä yleisestä että yksityisestä turvallisuudesta tulisi vastata Puolustusvoimien alueen ulkopuolella poliisi, jolle Puolustusvoimat voi tarvittaessa antaa virka-apua. Ehdotetun 14 a §:n esittämisestä on jatkovalmistelussa luovuttu. Lain 18 §:ää koskevan muutosesityksen osalta säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty ja lisäksi jatkovalmistelussa huomioitiin, että voimassa olevan 15 §:n tarkoittamat alueet tulee säännöksen mukaan merkitä selkeästi.

Pääesikunta esitti harkittavaksi, että 18 a §:n muutoksen yhteydessä yhdenmukaistettaisiin Puolustusvoimien turvaamistehtäviä suorittavien virkamiesten toimivaltuudet henkilönsuojaustehtävissä ja erityisen omaisuuden suojaustehtävissä. Pääesikunta esitti lisäksi harkittavaksi jatkovalmistelussa turvaamistehtävien yhteydessä myös ulkomaalaisten joukkojen mahdollisuutta suojata omia kuljetuksiaan. Esitetty muutos vaatisi laajempaa tarkastelua, eikä sitä katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä jatkovalmistelussa.

Oikeusministeriö katsoi lausunnossaan, että ehdotetun 18 e §:n säätämisperusteluita ja säännöskohtaisia perusteluita olisi täsmennettävä jatkovalmistelussa. Esityksen jatkovalmistelussa ehdotetun 18 e §:n esittämisestä on luovuttu ja päätetty kehittää Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevaa sääntelyä.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että Puolustusvoimien suorittamien tehtävien ja toimenpiteiden dokumentoinnista tulisi säätää rajavartiolain 32 §:n 3 momenttia vastaavasti. Esitykseen on lisätty uusi puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotettava 22 c §, jonka nojalla lain 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

Pääesikunta ei pitänyt perusteltuna sitä, että vieraan valtion asevoimia voisi suojata laajemmin toimivaltuuksin kuin Puolustusvoimien omia joukkoja ja esitti, että vartio- ja päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä tulisi olla oikeus turvata Puolustusvoimien joukkoja myös niiden välittömässä läheisyydessä, riippumatta siitä, ovatko ne Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella. Esitetty muutos vaatisi laajempaa tarkastelua, eikä sitä katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä jatkovalmistelussa.

Pääesikunta piti tärkeänä, että 18 §:n 2 momentin nojalla annettavaa puolustusministeriön asetusta vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta ryhdyttäisiin valmistelemaan välittömästi.

Poliisihallitus katsoi lisäksi, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvistä toimivaltuuksista tulisi lausuttavana olevan ehdotuksen yhteydessä säätää systemaattisesti

muun muassa rajavartiolaissa (578/2005) noudatetun säätämistavan mukaisesti siten, että poliisin ensisijaisuus yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä vastaavana viranomaisena säilyy. Poliisin toimivaltuuksien ensisijaisuudesta esitetään säädettäväksi pykäläkohtaisesti siten, että Puolustusvoimilla on kuitenkin tarkoituksenmukainen oikeus vastata nopeasti kehittyviin uhkatilanteisiin. Jatkovalmistelussa ehdotetun 18 e §:n valmistelusta luovuttiin, ja vastaavaan lopputulokseen arvioitiin päästävän kehittämällä Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevaa sääntelyä. Jo nykyisellään turvaamistehtävien osalta tehdään vakiintuneesti lain edellytysten mukaisesti kiinteää yhteistyötä poliisin kanssa.

Poliisihallitus katsoi, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen Puolustusvoimien käytössä olevan tai ehdotetun 14 a §:n mukaisen rajoituksen kohteena olevien alueiden ulkopuolella kuuluu poliisille, eikä Puolustusvoimien toimivaltaa tältä osin tulisi Poliisihallituksen mukaan laajentaa. Ehdotetun 14 a §:n esittämisestä on luovuttu.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoi, että esityksessä olisi perusteltua vertailla Nato SOFAn VII artiklan ja Suomen ja Yhdysvaltojen välisen puolustusyhteistyösopimuksen 6 artiklan välisiä eroavaisuuksia ja suhdetta nyt esitettyyn sääntelyyn toimijoiden ja toimivaltuuksien kannalta. Esityksen perusteluita on täydennetty tältä osin.

Oikeusministeriö katsoi, että 19 §:n muutoksen osalta olisi välttämätöntä täsmentää arviointia siitä, voidaanko toimivaltuuksien laajentamista pitää oikeudellisesti perusteltuna. Säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa.

Keskusrikospoliisi katsoi, että poliisilla tulee olla riittävät ja ajantasaiset tiedot muiden viranomaisten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvistä toimivaltuuksien käytöstä. Keskusrikospoliisi piti myös tärkeänä, että poliisi voi tarvittaessa vaikuttaa yhteistoimivaltaisena viranomaisena toisen viranomaisen toimivaltuuksien käyttöön, jos se on tarpeellista esimerkiksi alueellisesti tai ajallisesti laajemman yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Puolustusvoimien tulisi ehdotetun 22 c §:n nojalla laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä.

Asevelvollisuuslaki

Pääesikunta piti ongelmallisena, ettei asevelvollisia voida esityksen perusteella käyttää joustavasti Suomen alueen ulkopuolella Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävissä. Asevelvollisten asemaa tarkastellaan erillisessä hankkeessa.

Sotilasajoneuvolaki

Liikenne- ja viestintävirasto huomioi, että perusteluissa mainitaan, että mainitun sotilasajoneuvolainlain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua määritelmää on tarkoitus muuttaa tämän hallituksen esityksen kanssa samaan aikaan eduskunnassa käsiteltävänä olevan aluevalvontalain muutosta koskevan hallituksen esityksen yhteydessä, mutta kuvausta määritelmän muuttamisesta ei Liikenne- ja viestintäviraston käsityksen mukaan esityksessä ole. Esityksen jaksossa 10 on tarkennettu aluevalvontalain yhteydessä ehdottavaa muutoksen kuvausta.

Liikenne- ja viestintävirasto ehdotti sotilasajoneuvolain 2 §:ssä määritellyn ja 26 §:ssä säädetyn termin ”Puolustusvoimien kytkentäkatsastus” käyttämistä sotilasajoneuvolain 40 §:n 3 ja 4 momentissa erotuksena ajoneuvolaissa säädettävään kytkentäkatsastukseen. Vastaava

tarkennustarve on liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan sotilasajoneuvolain 26 §:n 2 momentissa. Kytkentäkatsastus voisi tässä yhteydessä olla myös vieraan valtion asevoimien suorittama, eikä sen määrittelemistä 26 §:n perusteella katsottu siksi tarkoituksenmukaiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto katsoi lausunnossaan, että sotilasajoneuvolain 40 §:n uuden 3 momentin loppuun ehdotettava viimeinen virke, jonka mukaan (Puolustusvoimien) kytkentäkatsastus voisi olla Puolustusvoimien suorittama, jättää epäselväksi, minkä muun tahon suorittama kyseinen katsastus voisi olla. Sotilasajoneuvolain 40 §:n 3 momenttiin tarkoitettu muutos katsottiin jatkovalmistelussa tarpeettomaksi ja sen esittämisestä on luovuttu. Pykälään ehdotetussa 3 momentissa (lausuntokierroksella 4 momentti) ehdotettu säännös Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä kansainväliselle sotilasajoneuvolle suoritetun kytkentäkatsastuksen hyväksymisestä katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tavaksi säätää asiasta.

Liikenne- ja viestintävirasto katsoi, että ehdotetussa 40 §:n 3 momentista jää epäselväksi, tarkoitetaanko kansainvälisistä sotilasajoneuvoista muodostetulla erikoiskuljetusyhdistelmällä ajoneuvoyhdistelmää, jossa kaikki ajoneuvot ovat kansainvälisiä sotilasajoneuvoja vai voisiko ajoneuvoyhdistelmässä olla myös sotilasajoneuvoja taikka liikenneasioiden rekisteriin merkittyjä Puolustusvoimien ajoneuvoja tai muita ajoneuvoja. Sotilasajoneuvolain 40 §:n 3 momenttiin tarkoitettu muutos katsottiin jatkovalmistelussa tarpeettomaksi ja sen esittämisestä on luovuttu.

Pääesikunta esitti uutta muotoilua ehdotettuun 40 §:n 3 momenttiin. Sotilasajoneuvolain 40 §:n 3 momenttiin tarkoitettu muutos katsottiin jatkovalmistelussa tarpeettomaksi ja sen esittämisestä on luovuttu.

Liikenne- ja viestintävirasto ehdotti 40 §:n 4 momentin määräysvaltuutta laajennettavaksi kattamaan myös käyttöä koskevat rajoitukset ja erityisvaatimukset. Pykälässä säädettyä määräysvaltuutta on laajennettu jatkovalmistelussa kattamaan myös määräykset kansainvälisten sotilasajoneuvojen käytöstä.

Liikenne- ja viestintävirasto esitti jatkovalmistelussa harkittavaksi, tulisiko sotilasajoneuvolain 40 §:n 1 momentissa tai 4 momentin valtuuksissa viitata selkeästi kansainvälisiin sotilasajoneuvoihin sovellettavan myös käyttöä liikenteessä koskevia sotilasajoneuvoja (tai Puolustusvoimien ajoneuvoja) koskevia säännöksiä. Pykälän 1 momenttiin on lisätty maininta, jonka perusteella myös kansainvälisen sotilasajoneuvon käyttöön sovelletaan sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja Liikenne- ja viestintävirasto esittivät jatkovalmistelussa harkittavaksi, onko 12 §:ään tehtävät muutokset tarpeellisia, ottaen huomioon, että ajoneuvolain (82/2021) 32 §:ssä säädetään Puolustusvoimien hälytysajoneuvosta ja ajoneuvolain 7 a §:n 7 momentin mukaan Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto voi antaa tarkemmat määräykset liikenneasioiden rekisteriin rekisteröidyn Puolustusvoimien ajoneuvon vähäisistä teknisistä poikkeuksista, jotka ovat tarpeen Puolustusvoimien tehtävien tai ajoneuvon erityisen käyttötarkoituksen johdosta. Säännösmuutosta pidettiin jatkovalmistelussa tarpeellisena, koska ajoneuvolain 32 § ei ota kantaa ajoneuvojen rakenteeseen, varusteisiin, tunnusvärikyseen tai merkkeihin. Jatkovalmistelussa huomioitiin lisäksi, että ajoneuvolain 30 §:n 5 momentin perusteella poliisiajoneuvon ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvojen vastaavista ominaisuuksista säädetään sisäministeriön asetuksella.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia kiinnitti huomiota 12 §:ään ehdotettuun kieltoon ja katsoi, että kieltoa olisi ehdotetun kaltaisena vaikea valvoa. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia esitti harkittavaksi, että kieltoa tarkennettaisiin esimerkiksi niin, että kielto koskisi

tilannetta, jossa voisi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien hälytysajoneuvona. Pykälässä säädettyä kieltoa on tarkennettu koskemaan tilanteita, joissa voisi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien hälytysajoneuvona.

Aliupseeriliitto ry esitti uusia toimivaltuuksia vartio- ja päivystystehtävää suorittaville virkamiehille sekä lisäksi muita muutoksia sotilasajoneuvolakiin. Aliupseeriliitto esitti lisäksi muutosta myös tieliikennelain 49 ja 181 §:ään. Esitetty muutos vaatisi laajempaa tarkastelua, eikä sitä katsottu tarkoituksenmukaiseksi tehdä jatkovalmistelussa.

Laki sotilastiedustelusta

Oikeusministeriö katsoi, että 20 §:n muuttamista koskevia perusteluja olisi jatkovalmistelussa täsmennettävä siten, että niistä ilmenee muutosten suhde nykytilaan. Oikeusministeriö, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, oikeuskansleri ja tietosuojavaltuutetun toimisto katsoivat lisäksi, että säännöstä olisi arvioitava säätämisyjärjestysperusteluissa. Säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty sotilastiedustelulain 20 §:n muutoksen osalta.

Oikeuskansleri katsoi lausunnossaan, että ehdotetun sotilastiedustelulain 20 §:n muutoksen sanamuodosta ja perusteluista ei ilmene selvästi, onko puuttuminen henkilöiden viestintää koskeviin tietoihin vähäistä vai ei. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoi, että 20 §:n 7 momentin perusteluja tulisi tarkentaa siten, että niistä ilmenee, kuuluuko säännöksen soveltamisalaan henkilötietojen käsittelyä. Oikeuskansleri totesi, että tiedustelua ei hallituksen esityksen luonnoksessa ole kuvattu kohdistuvan vieraan valtion viranomaisorganisaatioon. Ehdotetun uuden 20 §:n 7 momentin viittaus radiosignaalityiedustelusta on tarkennettu koskemaan lain voimassa olevaa 60 §:ää. Sotilastiedustelusta annetun lain 60 §:n 3 momentin perusteella radiosignaalityiedustelulla ei saa hankkia tietoa muun kuin valtiollisen toimijan viestin sisällöstä. Henkilöiden viestintää koskeviin tietoihin puuttuminen olisi siten vähäistä ja niihin sovelletaan laissa 7 luvun tiedustelukielloja, tiedustelutietojen hävittämistä ja tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittamista koskevia säännöksiä.

Oikeuskansleri ja tietosuojavaltuutetun toimisto katsoivat, että hallituksen esityksessä tulisi kuvata, minkälaisia oikeusturva- ja valvontajärjestelyt olisivat niissä tilanteissa, kun Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää Pohjois-Atlantin liiton tai sen jäsenvaltion ajoneuvolla, aluksella tai ilma-aluksella taikka maa-asemalla tapahtuvan radiosignaalityiedustelun tai muun kuin tässä tai muussa laissa säädetyn tiedustelumenetelmän käytöstä Suomen alueella, jos tiedustelulla puututaan PL 10 §:ssä suojeltuihin oikeuksiin. Ehdotetun uuden 20 §:n 7 momentin viittaus radiosignaalityiedustelusta on tarkennettu koskemaan lain voimassa olevaa 60 §:ää. Kansainvälistä radiosignaalityiedustelussa tapahtuvaa yhteistyötä koskisi siten samat oikeusturvamenettelyt kuin kansallisesti tapahtuvaa radiosignaalityiedustelua.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoi, että sotilastiedustelulain 20 §:n 3 momenttiin olisi lisättävä viittaus lain 60 §:ään. Lain 20 §:n 3 momenttiin on lisätty viittaus 60 §:ään ja lisäksi ehdotetun uuden 20 §:n 7 momentin viittaus radiosignaalityiedustelusta on tarkennettu koskemaan lain voimassa olevaa 60 §:ää.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia piti esitysluonnoksessa esitettyä erottelua säännelyihin ja sääntelemättömiin tiedustelumenetelmiin ongelmallisena ja katsoi, että esitystä olisi täydennettävä siten, että siitä ilmenisi, koskeeko sääntelemättömän tiedustelumenetelmän käyttöä kuitenkin sotilastiedustelulain sääntely tiedustelukielloista, tiedustelutietojen hävittämisestä ja radiosignaalityiedustelun keskeyttämisestä. Ehdotetun uuden 20 §:n 7 momentin viittaus radiosignaalityiedustelusta on tarkennettu koskemaan lain voimassa olevaa 60

§:ää. Kansainvälistä radiosignaaliyhteistyötä koskisi siten samat rajoitukset kuin kotimaassa lain 60 §:n nojalla tapahtuvaa radiosignaali tiedustelua.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoi, että 20 §:ään ehdotettavasta uudessa 7 momentissa tai vähintäänkin säännöskohtaisissa perusteluissa mainittaisiin nimenomaisesti, että kysymys on sotilastiedustelulain 60 §:ssä tarkoitetusta radiosignaali tiedustelusta. Pykälän 7 momenttiin on lisätty viittaus lain 60 §:ään. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoi, että säännöskohtaisissa perusteluissa olisi selvyuden vuoksi mainittava, että lain 82, 84 ja 85 §:n sääntelyä tiedustelukielloista, tiedustelutietojen hävittämisestä ja radiosignaali tiedustelun keskeyttämisestä sovelletaan myös nyt ehdotettuun radiosignaali tiedusteluun. Säännöskohtaisiin perusteluihin on lisätty selventävä maininta tiedustelukielloja, tiedustelutietojen hävittämistä ja radiosignaali tiedustelun keskeyttämistä koskevien säännösten noudattamisen vaatimuksesta.

Huoltovarmuuskeskus katsoi, että on tärkeää varmistaa Huoltovarmuuskeskukselle riittävä sekä ennakoiva tiedonsaanti sotilas- sekä siviilitiedustelulta kaikissa tilanteissa. Sotilastiedustelusta annetun lain toimivuutta ja ajantasaisuutta tarkastellaan erillisessä hankkeessa.

Muut lait

Oikeuskansleri kiinnitti huomiota esityksen liitelaissa 6.–8. esitettyihin henkilötietojen käsittelyä koskeviin muutoksiin ja katsoi, että sääntely voi muodostua vaikeasti hallittavaksi, kun samasta asiasta säädetään kaikissa kolmessa laissa eri tavalla. Oikeuskansleri kiinnitti lisäksi huomiota 6. liitelakiin ja siihen, että asiaan perehtymättömälle voi jäädä hieman epäselväksi, miksi 3 kohdan b alakohta on rajattu pois. Esitetyn 6. liitelain säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnitti huomiota siihen, että esityksessä ei ole käsitelty sitä, että Nato-jäsenyyden myötä Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustuksen liittyvät tehtävät tuovat tietosuojavaltuutetun toimiston näkemyksen mukaan Puolustusvoimista annetun lain soveltamisalan kautta mukanaan muutoksia myös henkilötietojen käsittelyyn. Puolustusministeriön hallinnonalan tietosuoja koskevaa lainsäädäntöä tullaan tarkastelemaan erillisessä hankkeessa.

Esityksessä tulisi tietosuojavaltuutetun toimiston näkemyksen mukaan arvioida sitä, miten perustuslain 10 §:ssä säädetty yksityiselämän suoja ja muiden henkilötietojen suoja koskevien säännösten noudattaminen kansainvälisessä puolustusyhteistyössä voidaan turvata siihen saakka, kunnes henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset päivitetään. Jatkovalmistelussa pidettiin tärkeänä, että Puolustusvoimat noudattavat kaikessa toiminnassaan voimassa olevia tietosuojasäädöksiä

Pääesikunta kiinnitti huomiota sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain käsitteistöön suhteessa Naton käyttämään terminologiaan. Pääesikunta esitti harkittavaksi, että lainsäädäntöön lisättäisiin käsite, joka kattaa Puolustusvoimien kansainvälisen operoinnin. Päätöksentekojärjestelmää tullaan tarkastelemaan erillisessä hankkeessa asianomaisten tahojen kanssa.

Muuta

Oikeusministeriö totesi, että jatkovalmistelussa on vielä arvioitava, onko esitys tarpeen saattaa perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Oikeusministeriö katsoi lisäksi, että esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin olisi lisättävä arviointi siitä, voidaanko esitettyjä

asetuksenantovaltuuksia pitää perustuslain 80 §:n näkökulmasta ongelmattomina. Jatkovalmistelussa on täydennetty säätämisyjärjestystä koskevaa jaksoa asetuksenantovaltuuksien osalta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia huomioi, että esitysluonnoksessa ei ole käsitelty laillisuusvalvontaan liittyviä kysymyksiä. Ulkoministeriö puolestaan totesi lausunnossaan, että vieraisiin valtioihin ja niiden edustajiin ei voida Suomessa kohdistaa laillisuusvalvontaa näiden tahojen kansainvälisen tapaoikeuden nojalla nauttiman immunitetin takia. Perustuslakivaliokunta on Nato SOFAa ja puolustusyhteistyösopimusta koskevien hallitusten esitysten (HE 90/2023, HE 58/2024) käsittelyn yhteydessä todennut, että lähettäjävaltion toiminnan suhdetta perustuslain 108 §:n 1 momentin ja 109 §:n 1 momentin mukaiseen julkisen tehtävän hoitamiseen tulisi arvioida laillisuusvalvojen toiminnassa tapauskohtaisesti. Laillisuusvalvonnan ala määräytyy perustuslain säännösten tulkinnalla soveltamistilanteessa kunkin tilanteen erityispiirteet huomioiden. (PeVL 2/2024 vp, s. 6 ja PeVL 28/2024 vp, s. 6).

Poliisihallitus huomioi, että se ei ole osallistunut esityksen valmisteluun, mutta piti kuitenkin tärkeänä, että tämän kaltaisissa poliisitoimintaan liittyvissä lainsäädäntöhankkeissa poliisin riittävä osallistuminen huomioitaisiin jo asian valmisteluvaiheessa. Eri viranomaisten, sidosryhmien ja intressitahojen osallistamista pidettiin jatkovalmistelussa tärkeänä ja esitetty lausuntopalaute on otettu mahdollisin osin huomioon esitystä valmisteltaessa.

Amnesty International Suomen osasto ja Suomen Sadankomitea ry esittivät muutoksia kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettuun lakiin. Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevaa lakia ja sen muutostarpeita tullaan tarpeen mukaan tarkastelemaan erillisessä ulkoministeriön johtamassa hankkeessa.

Aliupseeriliitto ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Päälystöliitto ry ja Suomen Reserviupseeriliitto ry kiinnittivät huomiota henkilöstön ja asevelvollisten asemaan kansainvälisissä tehtävissä. Henkilöstön ja asevelvollisten asemaa tarkastellaan erillisessä hankkeessa.

Suomen Satamat katsoi lisäksi, että yhteistyömuotojen moninaistuesssa ja aktiivisuuden yhä kasvaessa, voisi satama-alan näkökulmasta olla perusteltua luoda Puolustusvoimien organisaatioon satamayhteistyötä koordinoiva yhteyspiste. Jatkovalmistelussa pidettiin tärkeänä, että toimintaa kehitetään Puolustusvoimien ja satamatoimijoiden välillä.

Oikeuskansleri on ottanut esityksen ennakkolliseen laillisuusvalvontaan. Oikeuskanslerin ennakkollisen laillisuusvalvonnan muistiossa kiinnitettiin huomiota puolustusvoimista annettuun lakiin esitetyn 14 §:n täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä lain 18 a §:n, 19 §:n ja 22 b §:n sääntelytapaan. Hallituksen esitystä on täydennetty muistion perusteella ja jatkovalmistelussa on päädytty pyytämään perustuslakivaliokunnan lausuntoa 14 §:n 1 momentin perustuslainmukaisuudesta.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki puolustusvoimista

2 §. Puolustusvoimien tehtävät. Pykälän 1 momentissa säädetään Puolustusvoimien neljästä tehtävästä: Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen, osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan

unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan sekä osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Suomen sotilaallista puolustamista ja muiden viranomaisten tukemista koskevat 1 momentin 1 ja 2 kohdat on jaettu alakohtiin. Suomen sotilaalliseen puolustamiseen kuuluvat maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen sekä sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen ja maanpuolustustahdon edistäminen. Muiden viranomaisten tukemiseen kuuluvat Puolustusvoimien virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi ja pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja. Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään 2 momentin mukaan erikseen.

Suomen Nato-jäsenyyden vuoksi Puolustusvoimien tehtäviin nähdään tarpeelliseksi lisätä nimenomainen säännös Pohjois-Atlantin liiton jäsenyydestä Puolustusvoimien toiminnalle aiheutuvista velvoitteista niiden käytännön merkittävyyden vuoksi. Tämän vuoksi 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 kohta, jossa säädettäisiin Pohjois-Atlantin liiton yhteistä puolustusta koskevasta tehtävästä. Pykälän 1 momentin nykyiset 2, 3 ja 4 kohdat siirtyisivät uusiksi 3, 4 ja 5 kohdiksi. Muutoksella ei olisi suoria vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan ja sen tarkoitus on selkeyttää Puolustusvoimien tehtäviä koskevaa sääntelyä.

Pykälän uuden 1 momentin 2 kohdan a alakohdan mukaan Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen kuuluisi Suomen ja muiden Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden puolustaminen aseellisia hyökkäyksiä vastaan yhteistyössä niiden asevoimien kanssa. Alakohdassa Puolustusvoimien tehtäväksi säädettäisiin Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisen yhteisen puolustuksen täytäntöönpanotoimet tilanteissa, jossa yhteen tai useampaan jäsenvaltioon kohdistuu aseellinen hyökkäys.

Sopimuksen 5 artikla velvoittaa jäsenvaltiot auttamaan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi joutunutta toista jäsenvaltiota tarpeellisiksi katsominsa toimin, mukaan lukien aseellisen voiman käyttö. Puolustusvoimat voisi 5 artiklan mukaisen yhteisen puolustuksen tilanteessa kansallisten päätöksentekomenettelyjen mukaisesti päätetyn avun tai yhteistoiminnan luonteesta ja laajuudesta riippuen antaa esimerkiksi asiantuntija-, materiaali- tai kalustoapua taikka osallistua sotilaallisten voimakeinojen käyttöä vaativiin tehtäviin muiden Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden puolustamiseksi. Puolustusvoimien joukkoja voitaisiin tarvittaessa käyttää esimerkiksi Naton operatiivisten suunnitelmien täytäntöönpanoon.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan soveltamista rajaa sopimuksen 6 artiklassa määritelty maantieteellinen soveltamisala. Puolustusvoimat voisi osallistua pykälän uuden 1 momentin 2 kohdan a alakohdan mukaisiin tehtäviin 6 artiklan rajaukset huomioiden niin Suomessa kuin Suomen alueen ulkopuolellakin.

Hyökkäyksen kohteeksi joutuneen jäsenvaltion avustamisen lisäksi pykälän uuden 1 momentin 2 kohdan a alakohtaan sisältyisi myös avun vastaanottaminen tilanteessa, jossa Suomi olisi joutunut Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan käyttöönottoon johtaneen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Vastaavasti muut Naton jäsenvaltiot voisivat 5 artiklan mukaisen yhteisen puolustuksen tilanteessa kansallisten päätöksentekomenettelyjen mukaisesti päätetyn avun tai yhteistoiminnan luonteesta ja laajuudesta riippuen antaa esimerkiksi asiantuntija-,

materiaali- tai kalustoapua taikka osallistua sotilaallisten voimakeinojen käyttöä vaativiin tehtäviin Suomen puolustamiseksi. Esimerkiksi Naton operatiivisten suunnitelmien täytäntöönpano Suomen alueella voisi edellyttää muiden Naton jäsenvaltioiden asevoimien joukkojen lähettämistä Suomeen. Sotilaallisen avun vastaanottamiseksi Puolustusvoimat voi osallistua kansallisen lainsäädännön mukaisesti Naton jäsenvaltioiden asevoimien toimintaedellytysten tukemiseen muun muassa erillisiin järjestelyihin perustuvilla ja erikseen sovittavilla isäntämaatuen toimenpiteillä, joilla mahdollistetaan niin joukkojen saapuminen Suomeen, toimiminen Suomessa kuin maasta poistuminen.

Pykälän 1 momentin uuden 2 kohdan b alakohdan mukaan Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen kuuluisi lisäksi Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen.

Naton puolustusjärjestelmän sotilaalliset rakenteet ja toiminnot tukeutuvat jäsenvaltioiden joukkoihin ja suorituskykyihin. Naton jäsenenä yhteisen puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttävät muun muassa Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä Naton puolustus suunnitteluprosessissa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, osallistumista operatiiviseen suunnitteluun, henkilöstön asettamista Naton komento- ja joukkorakenteisiin sekä Naton toimielimiin ja virastoihin, sotilaallisen avun tehokkaan vastaanottamisen valmiuksien kehittämistä sekä Puolustusvoimien joukkojen yhteistoimintakyvyn kehittämistä Naton jäsenvaltioiden joukkojen kanssa. Natossa yhteinen pelote ja puolustus kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät ja Naton nopean toiminnan joukot ovat keskeisiä Naton puolustusta ja pelotetta ylläpitäviä toimintoja, joihin Puolustusvoimat osallistuu kansallisten linjausten ja päätösten mukaisesti.

Puolustusvoimien uuden tehtävän olisi tarkoitus kattaa kaikki Naton puitteissa tapahtuva jatkuvasti käynnissä oleva yhteiseen puolustukseen liittyvä toiminta, joka muiden viranomaisten laissa määritellyt tehtävät ja toimivaltuudet huomioiden luonteensa vuoksi kuuluisi Suomessa Puolustusvoimien toimialaan.

Pykälän 1 momentin nykyisen 3 kohdan mukaan Puolustusvoimien tehtävänä on osallistua Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Pykälän uuden 1 momentin 2 kohdan vuoksi nykyinen 3 kohta numeroitaisiin uudelleen 4 kohdaksi ja kohtaa tarkennettaisiin lisäämällä siihen säännös kohdan soveltumisesta muuhun ”kuin 2 kohdassa tarkoitettuun tehtävään sisältyvään” kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Tällä olisi tarkoitus korostaa sitä, että myös uuden 2 kohdan mukainen toiminta voisi olla luonteeltaan kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa, johon osallistumisesta päätettäisiin kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain perusteella. Kyseistä sääntelyä sovellettaisiin esimerkiksi Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaiseen yhteiseen puolustukseen Suomessa tai Suomen ulkopuolella ja Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisesta päättämiseen.

Uuteen tehtävään sisältyvässä yhteistoiminnassa voisi toiminnan luonne ja alueellinen ulottuvuus huomioiden olla yhtä aikaa myös kyse Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohdan mukaan Suomen sotilaalliseen puolustamiseen kuuluvat maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvomien sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen. Suomen sotilaallinen puolustaminen voi joissakin

tilanteissa erityisesti yhteistoiminnan ja tavanomaisen laivapalveluksen osalta tapahtua Suomen alueen ulkopuolella.

Kaikki uuteen 2 kohtaan sisältyvä yhteiseen puolustukseen liittyvä toiminta ei kuitenkaan olisi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa. Esimerkiksi Puolustusvoimien Naton ja sen jäsenvaltioiden kanssa Naton puitteissa toteuttama kansainvälinen harjoitustoiminta ja tilannekuvayhteistyö, joita koskevat omat päätöksentekomenettelynsä ja sopimusjärjestelynsä eivät jatkossakaan olisi lain tarkoittamaa kansainvälisen avun antamista, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa. Näiden käsitteiden ulkopuolelle voisi jäädä myös muu sellainen Naton yhteiseen puolustukseen liittyvä toiminta, kuten Naton standardointitoiminta, jota Puolustusvoimat tekee joko omalla toimivallallaan tai puolustusministeriön ohjauksella, ja joita koskevaan päätöksentekoon ei sovellettaisi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta tai puolustusvoimista annettua lakia. Päätöksentekoa tulisi kuitenkin aina harkita tapauskohtaiseen kokonaisarviointiin perustuen. Tämä korostaa Suomen puolustuspoliittisen päätöksenteon merkitystä ottaen huomioon, että 2 kohdassa Puolustusvoimien tehtäväksi säädettäisiin Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, joka käsittää muun muassa myös liittokunnan rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät.

Naton ja EU:n toimet ovat toisiaan täydentäviä eikä Nato-jäsenyydestä johtuva uusi Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävä muuttaisi Puolustusvoimien pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja EU:n yhteisvastuulausekkeen tai keskinäisen avunannon lausekkeen tilanteisiin liittyviä tehtäviä.

Yhteisen puolustuksen tehtävien lisäksi Natolla on myös muuta sotilaallisin voimavaroin toteutettavaa toimintaa. Jos tällainen toiminta ei olisi yhteydessä Naton yhteiseen puolustukseen, voisi tehtävä tulla jatkossakin arvioitavaksi 4 kohdassa tarkoitettuna kansainvälisen avun antamisena, yhteistoimintana tai muuna kansainvälisenä toimintana. Puolustusvoimat voisi osallistua esimerkiksi Naton kautta tai puitteissa toteutettavaan hätäapuun kulkutauteihin tai luonnontuhoihin, kuten tulviin tai maanjäristyksiin, vastaamiseksi tai suurten julkisten tapahtumien kuten kansainvälisten urheilutapahtumien ja kansainvälisten kokousten turvallisuuden ylläpitämiseen siltä osin kuin kyse olisi Puolustusvoimien toimialaan kuuluvasta avusta tai toimivaltaisen ministeriön tai viranomaisen pyynnöstä myös toista Suomen viranomaista tukeakseen.

Pykälän 1 momentin voimassa oleva 4 kohta, joka koskee osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa, siirtyisi uudeksi 5 kohdaksi. Nato-jäsenyys ei vaikuttaisi tehtävän sisältöön, vaan Suomi voisi jatkossakin kyseisen kohdan perusteella osallistua harkintansa mukaan Naton toimeenpanemaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaiseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 4 artiklan mukaisten konsultaatioiden osalta Puolustusvoimien vastuulle kuuluva toiminta voisi liittyä useampaan eri Puolustusvoimien tehtävään. Kutakin käsillä olevaa asiaa olisi nykysääntelyn valossa tarkasteltava kokonaisuutena tapauskohtaiseen harkintaan perustuen.

Muilta osin pykälä säilyisi asiasisällöltään ennallaan.

4 a §. *Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella.* **12 §.** *Kansainvälisen avun antaminen, yhteistoiminta ja muu kansainvälinen toiminta.* Pykälissä säädetään Puolustusvoimien toimialaan kuuluvan kansainvälisen avun pyytämisestä ja yhteistoiminnasta Suomen alueella (4 a §) sekä kansainvälisen avun antamisesta, yhteistoiminnasta ja muusta

kansainvälisestä toiminnasta (12 §) ja näihin tehtäviin osallistumista koskevasta puolustusministeriön päätöksenteosta.

Suomen Nato-jäsenyyden toteuduttua 4 a pykälään ja 12 pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toisen valtion, Euroopan unionin ja kansainväliselle järjestön rinnalle ”Pohjois-Atlantin liitto” nimenomaisena kansainvälisenä järjestönä, jolta Puolustusvoimien toimivaltaan kuuluvaa apua voitaisiin pyytää ja jolle Puolustusvoimien toimivaltaan kuuluvaa apua voitaisiin antaa ja jonka kanssa yhteistoimintaan voitaisiin osallistua niin Suomen alueella kuin Suomen alueen ulkopuolellakin. Naton katsotaan olevan Puolustusvoimien toiminnan kannalta niin keskeinen kansainvälinen järjestö, että Pohjois-Atlantin liitto järjestönä tulisi mainita säännöksissä nimenomaisesti. Lainkohtia voitaisiin soveltaa Naton lisäksi edelleen myös muihin kansainvälisiin järjestöihin kuten YK:iin, minkä vuoksi säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi avun antaminen ”muulle” kansainväliselle järjestölle, avun pyytäminen ”muulta” kansainväliseltä järjestöltä ja yhteistoiminta ”muun” kansainvälisen järjestön kanssa.

Muutokset olisivat luonteeltaan teknisiä eikä nykytilaa muutettaisi. Pykälien nykyiset sanamuodot sisältävät viittaukset kansainvälisiin järjestöihin ja mahdollistavat siten nykyiselläänkin päätöksenteon niissä vähämerkityksellisemmissä tilanteissa, joihin ei sovelleta kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia ja joissa Suomen on tarpeen tehdä päätös Puolustusvoimien toimialaan kuuluvan avun antamisesta Natolle, tällaisen avun pyytamisestä Natolta tai Puolustusvoimien osallistumisesta yhteistoimintaan Naton kanssa Suomen alueella tai Suomen alueen ulkopuolella. Muutoksella ei olisi myöskään vaikutusta nykyisiin toimivaltajärjestelyihin kansainvälistä toimintaa koskevissa tilanteissa ja toimintaan soveltuva laki olisi jatkossakin määritettävä tapauskohtaiseen harkintaan perustuen.

14 §. Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin mahdollisuus tilapäisesti käyttää kiinteistöjä myös puolustusyhteistyön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanemiseksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Momentissa mainittu puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano kattaisivat myös muita tilanteita kuin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettun harjoitustoiminnan ja puolustusvalmiuden kohottamisen, mikä laajentaa tilapäisessä käytössä olevien kiinteistöjen käyttötarkoitusta.

Uudet kiinteistöjen tilapäisen käyttöoikeuden perusteet kattaisivat niin kahden- tai monenvälisen puolustusyhteistyön eri valtioiden kesken kuin Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon. Pykälässä puolustusyhteistyötä olisi kahden- tai monenvälisesti toisten valtioiden kanssa toteutettava harjoitus- ja operatiivinen toiminta ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoa olisi esimerkiksi Suomen alueella tapahtuva Naton puitteissa toteutettava harjoitus- tai operatiivinen toiminta ja niihin liittyvät siirto- ja kauttakulkuilanteet. Kiinteistöjen käyttötarkoitukset voisivat olla myös osin päällekkäisiä, sillä puolustusyhteistyössä ja yhteisen puolustuksen toimeenpanossa voisi olla kyse myös sotilaallisesta harjoitustoiminnasta tai puolustusvalmiuden kohottamisesta, jolloin molempien perusteiden käyttö olisi rinnakkaista. Suomeen saattaisi uhkaavassa tilanteessa esimerkiksi tulla Suomen myötävaikutuksella joukkoja jo ennen puolustusvalmiuden kohottamista, jolloin näiden joukkojen muodostamista varten voitaisiin tarvita alueita samaan tapaan kuin puolustusvalmiutta kansallisesti kohotettaessa. Tällöin kiinteistöjen käyttö ei perustuisi puolustusvalmiuden kohottamiseen tai sotilaalliseen harjoitustoimintaan. Tällöin käyttöperuste kuitenkin rinnastuisi käyttötarpeensa ja tilanteen vakavuuden puolesta puolustusvalmiuden kohottamiseen.

Puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano vaatii joukkojen ja kaluston saapumista Suomeen, liikkumista ja olemista Suomessa sekä Suomesta poistumista. Joukkojen ja kaluston liikkumisen järjestäminen voisi myös vaatia esimerkiksi fyysisiä alueella liikkumista koskevia rajoituksia sen estämiseksi, etteivät ulkopuoliset toimijat pääsisi puuttumaan vieraan valtion asevoimien joukkojen toimintaan niiden saapuessa Suomeen, ollessa Suomessa tai lähtiessä Suomesta. Alueiden tai kohteiden tulee olla Puolustusvoimien käytössä, jotta niille voidaan asettaa puolustusvoimista annetun lain 15 §:ssä tarkoitettuja liikkumista koskevia kieltoja ja rajoituksia. Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla ja kohteilla tarkoitetaan muun muassa 14 §:n perusteella tilapäisesti käytössä olevia kiinteistöjä. Muutoksella mahdollistettaisiin kiinteistöjen tilapäinen käyttö myös puolustusyhteistyön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon yhteydessä. Pykälässä säädetty toimivalta kiinteistöjen tilapäiselle käyttöönotolle pysyy kuitenkin Puolustusvoimilla.

Pykälän voimassa olevan 3 momentin perusteella kiinteistön käyttämisestä sovitaan suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi päättää kiinteistön käyttämisestä. Sopimisen ensisijaisuuden vuoksi kiinteistöjen tilapäisessä käyttöönotossa tulisi jatkossakin ensisijaisesti ottaa huomioon mahdollinen toimialakohtainen sääntely kiinteistöjen käyttämisestä ja rajoitusten asettamisesta.

Esimerkiksi ilmailulain 88 §:n 5 momentin mukaan lentopaikanpitäjä voi sotilasviranomaisen esityksestä kieltää lentopaikan käytön tai rajoittaa sitä maanpuolustuksen ylläpitämiseksi välttämättömästä syystä enintään seitsemän vuorokauden ajaksi. Lentopaikkojen osalta puolustusvoimista annetun lain 14 §:ää sovellettaisiin siten vain, jos ilmailulain 88 §:n 5 momentti ei soveltuisi tarkoitettuun tarkoitukseen, tai jos sopimukseen lentopaikanpitäjän kanssa ei päästäisi. Puolustusvoimilla on lisäksi vakiintunutta yhteistyötä satamien toiminnanharjoittajien kanssa, jota tulisi jatkossakin hyödyntää.

Kiinteistöjen tilapäisen käyttöoikeuden käyttötarkoituksen laajentaminen puolustusyhteistyöhön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoon voi osaltaan edistää myös puolustusyhteistyösopimuksen 3 artiklan 4 kohdan sopimusmääräyksen toteutumista. Kyseisen sopimusmääräyksen tarkoituksena on helpottaa USA:n joukkojen, USA:n sopimustoimittajien ja suomalaisten sopimustoimittajien pääsyä tilapäisesti puolustusyhteistyösopimuksen liitteessä lueteltujen tilojen ja alueiden ulkopuolelle. Kyseiset alueet voivat olla yksityisiä tai yleisiä alueita, kuten teitä, satamia ja lentopaikkoja ja ne voivat siten olla joko Suomen valtion, kunnan tai yksityisessä omistuksessa. Sopimusmääräyksen mukaan Suomen toimeenpanija pyrkii helpottamaan USA:n joukkojen ja sopimustoimittajien tilapäistä pääsyä yksityisille tai julkisille alueille esimerkiksi sopimalla tästä maanomistajien ja liikenneinfrastruktuurin hallinnoijien kanssa sekä neuvottelemalla mahdollisten alueiden ja infrastruktuurin käytöstä aiheutuvien kustannusten ja vastuiden jakamisesta niistä vastaavien toimijoiden kanssa.

Muutoksella olisi myös yhteys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain 13 §:ään, jonka mukaan Puolustusvoimat voi käytössään olevalla alueella antaa Nato SOFAn VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja paikkoja lähettäjävaltion käyttöön. Nato SOFAn VII artiklan 10 kappaleen a kohta sisältää määräyksen lähettäjävaltion sotilaspoliisin toimivallasta ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta niiden hallussa vastaanottajavaltion alueella olevissa paikoissa. Artiklan 10 kappaleen a kohdan mukaan pysyvillä sotilasyksiköillä tai muodostelmilla on oikeus pitää yllä turvallisuutta ja järjestystä leireillä, laitoksissa tai muissa paikoissa, jotka ovat

niiden hallussa vastaanottajavaltion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Edelleen kohdan mukaan joukkojen sotilaspoliisi voi ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin taatakseen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen näissä paikoissa. Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n muutoksella laajennettaisiin edellä mainitun säännöksen soveltuminen myös tilanteisiin, joissa lähettäjävaltion joukoille olisi tarve antaa heidän kanssaan sovittua toimintaa varten muita kuin Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevia kiinteistöjä käyttöön, mutta joissa käytön perusteena ei olisi puolustusvalmiuden kohottaminen tai harjoitustoiminta. Kyse voisi olla esimerkiksi operatiivisen toiminnan vaatimuksista. Säännöksellä ei luotaisi uusia oikeuksia tai toimivaltuuksia vieraan valtion joukoille, vaan kyse on tältä osin sen varmistamisesta, että Puolustusvoimat pystyy antamaan lähettäjävaltion käyttöön tarvittavat alueet kaikissa puolustusyhteistyön tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon edellyttämässä tilanteissa. Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettua käyttöoikeuden antamisesta seuraisi lähettäjävaltion sotilaspoliisille kuitenkin myös oikeus ryhtyä Nato SOFAn VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin kyseisellä alueella. Tällainen alueen käyttö olisi tarvesidonnaista ja tilapäistä, ja sen kesto määriteltäisiin tapauskohtaisesti. Pysyvään läsnäoloon olisi jatkossakin käytettävä muita keinoja hankkia tarvittavat alueet käyttöön.

Kiinteistöjen käytön olisi jatkossakin oltava tilapäistä ja Puolustusvoimien tulisi jatkuvasti arvioida välttämättömyyden vaatimuksen täyttymistä säännöstä soveltaessaan. Toiminnassa ei jatkossakaan saisi aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle, mikä edellyttäisi käytännössä kiinteistön omistajan tarpeiden huomioimista siinä määrin kuin se on mahdollista Puolustusvoimien kiinteistöllä harjoittaman toiminnan luonne ja tarkoitus huomioon ottaen.

On myös huomattava, että kiinteistön omistajalla on jatkossakin oikeus hakea oikaisua ja viime kädessä muutosta käyttöä koskevaan päätökseen siten kuin pykälän 5 momentissa säädetään. Esimerkiksi käytön kesto ei siten käytännössä voisi missään tilanteessa muodostua pidemmäksi, kuin mitä se voisi nykyisten käyttöperusteiden osalta muodostua. Puolustusvoimien olisi lisäksi olosuhteet ja asian kiireellisyys huomioiden pyrittävä tekemään kiinteistön käyttöä koskeva päätös mahdollisimman hyvissä ajoin, jotta omistajalle jäisi riittävän pitkä aika hakea oikaisua tai muutosta siihen.

Pysyvän kiinteistöjen käyttöön ottamisen osalta kiinteistöt tulisi hankkia Puolustusvoimien käyttöön esimerkiksi vuokrasopimuksin, kiinteistön kaupoin tai viime kädessä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetun lain (468/2019) tarkoittamalla pakkolunastuksella siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Pysyvää käyttöä voisi olla esimerkiksi varuskunnan tai esikunnan perustaminen tai näiden laajentaminen muutoin kuin tilapäisesti.

Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että sen sisältämä viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi voimassa olevaan lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja viittaus on päivitetty vastaamaan nykyistä kirjoitustapaa.

Muilta osin pykälän säännöksiin ei tehtäisi muutoksia, ja kiinteistöjen tilapäiseen käyttämiseen liittyvä päätöksenteko, kiellot ja korvausvastuu pysyisivät ennallaan. Puolustusvoimilla ei jatkossakaan olisi voimassa olevan 2 momentin perusteella oikeutta käyttää asuinrakennuksia, niihin liittyviä piha- ja puutarha-alueita, korjaamattomia viljelysmaita eikä maa- ja metsätaloudellisia koekenttiä. Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus voisi edelleen kattaa useiden kiinteistöjen muodostamia kokonaisuuksia. Lisäksi kiinteistöjen tilapäisen käyttöönoton on oltava edelleen välttämätöntä ja käyttöoikeudesta olisi ensisijaisesti päästävä sopimukseen kiinteistön haltijan kanssa eikä tältä osin oikeustilaan tulisi muutosta. Vartio-

ja päivystystehtävää suorittavan virkamiehen toimivaltuuksista Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla säädetään puolustusvoimista annetun lain 18, 19–22 §:ssä sekä 23 ja 23 c §:ssä.

15 §. Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella. Pykälässä säädetään Puolustusvoimien oikeudesta kieltää asiattomilta Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkuminen tai rajoittaa sitä. Pykälä sisältää lisäksi säännökset liikkumista koskevien kieltojen ja rajoitusten päätöksentekotavasta sekä -muodosta.

Pykälän otsikko muutettaisiin kuvaamaan tarkemmin pykälän tekstiä ja Puolustusvoimien toimivaltaa asettaa liikkumista koskevia kieltoja ja rajoituksia käytössään olevilla alueilla. Muutos johtuisi aiemmin 14 §:ssä esitetystä muutoksesta ja sillä selvennettäisiin, että kieltoja ja rajoituksia voidaan asettaa myös muille kuin Puolustusvoimien pysyvässä käytössä oleville alueille.

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos, ja Puolustusvoimat kirjoitettaisiin säännöksessä isolla alkukirjaimella.

Muilta osin säännös pysyisi ennallaan. Säännöksessä mainittu sotilaallinen syy antaisi edelleen mahdollisuuden liikkumisen kieltämiseen ja rajoittamiseen Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla, jotka 14 §:ään esitetyn muutoksen myötä kattaisivat myös puolustusyhteistyön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon perusteella tilapäisesti Puolustusvoimien käytössä olevat alueet.

Pykälän 5 momenttia muutettaisiin siten, että sen sisältämä viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin muutettaisiin viittaukseksi voimassa olevaan lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja viittaus on päivitetty vastaamaan nykyistä kirjoitustapaa.

18 §. Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella. Pykälän otsikko muutettaisiin koskemaan Puolustusvoimien käytössä olevia alueita ja pykälä muutettaisiin koskemaan yleisemmin Puolustusvoimien käytössä olevia alueita. Nykytilassa pykälän säännökset koskevat ainoastaan Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevia alueita.

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin vastaava muutos kuin pykälän otsikossa. Nykytilassa säännös on koskenut ainoastaan Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevia alueita, mutta puolustusyhteistyön takia olisi tarkoituksenmukaista laajentaa säännöksen soveltamisalaa myös Puolustusvoimien tilapäisesti käyttämiin alueisiin.

Muutoksen myötä varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja voisi antaa tarkempia määräyksiä turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta myös sellaisella alueella, joka on Puolustusvoimien käytössä muutoin kuin pysyvästi. Pykälän nojalla annetut määräykset voisivat koskea esimerkiksi kulunvalvonnan ja turvallisuusjärjestelyiden käytännön järjestämistä.

Pykälän uudeksi 2 momentiksi siirrettäisiin asetuksenantovaltuus, josta nykytilassa säädetään 18 §:n 1 momentissa.

18 a §. Puolustusvoimien turvaamistehtävät. Pykälän 1 momenttia selkeytettäisiin ja sen alaa laajennettaisiin. Pykälän 1 momentti jaettaisiin kahdeksi momentiksi säännöksen selkeyttämiseksi. Muutoksen myötä ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin henkilösuojustehtävästä ja uudessa 2 momentissa erityisen omaisuuden kuljetusten ja vieraan valtion joukkojen koskemattomuuden suojaamisesta.

Muilta osin Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevaa sääntelyä ei olisi tarkoitus muuttaa. Turvaamistehtävien suorittamisessa sovellettavaksi tulisivat Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevat 18 b § (turvaamistehtävässä noudatettavat periaatteet), 18 c § (turvaamistehtäviin liittyvä yhteistyö poliisin kanssa) sekä 18 d § (turvamiehen virkamerkki ja aseman ilmaiseminen sekä turvamiehen yksilöiminen).

Pykälän 1 momentin mukaan turvaamistehtäviä voisi suorittaa Puolustusvoimien erityisen koulutuksen saanut virkamies, josta käytettäisiin voimassa olevan lain mukaisesti nimitystä turvamies. Tältä osin säännökseen ei tehtäisi muutoksia.

Turvamies voisi suojata momentissa tarkemmin mainittuja henkilöitä, jos kyse on erityistä suojelua tarvitsevista henkilöistä. Henkilön suojaamisesta käytettäisiin nimitystä henkilösuojaus. Viittauksella erityistä suojelua tarvitsevaan tarkoitettaisiin sitä, että Puolustusvoimissa olisi tehty uhka-arvio momentissa tarkoitettuun henkilöön kohdistuvasta uhkasta. Uhka-arvion perusteella myös päätettäisiin käytettävistä turvatoimista yhteistyössä poliisin kanssa.

Pykälän 1 momentin 1–3 kohdat vastaisivat voimassa olevaa säännöstä. Momentin 1 kohdan mukaan henkilösuojauksen kohteena voisi olla Puolustusvoimien henkilöstöön kuuluva erityistä suojelua tarvitseva henkilö, kuten esimerkiksi Puolustusvoimien komentaja ja muut Puolustusvoimien virkamiehet, joilla on maanpuolustuksen kannalta erityisosaamista. Turvallisuustilanteen muuttuessa nopeasti, Puolustusvoimilla olisi mahdollisuus antaa tarvittavaa suojausta nopeasti. Ennen kaikkea valmiutta kehitettäessä ja kohotettaessa Puolustusvoimien sotilasjohtoon kuuluviin ja tiettyihin Puolustusvoimien erityisosaajiin kohdistuu erityinen vaara.

Momentin 2 ja 3 kohdassa henkilösuojauksen kohteena voisivat olla vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvat tai kansainvälistä järjestöä edustava henkilöt. Puolustusvoimat tekee tiivistä kansainvälistä yhteistyötä useiden eri valtioiden asevoimien ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, mikä on Nato-jäsenyyden, puolustusyhteistyösopimuksen ja turvallisuustilanteen muutoksen myötä korostunut entisestään. Edellä mainittujen tahojen vierailun edellytyksenä saattaa olla tietyn turvallisuustason takaaminen, jolloin vierailevan tahon ei tarvitse erikseen tehdä omia selvityksiä vierailun kohteena olevassa valtiossa. Vaikka Suomessa ei voitaisi katsoa olevan välitöntä uhkaa vierailevalle taholle, voi vierailun edellytyksenä olla riittävien turvallisuusjärjestelyiden takaaminen, kuten turvamiehen asettaminen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan henkilösuojauksen kohde olisi voimassa olevaan säännökseen nähden uusi. Sen mukaan Puolustusvoimille olisi oikeus suojata yleisellä paikalla myös Puolustusvoimien vieraana olevien vieraan valtion tai kansainvälistä järjestöä edustavia, erityistä suojelua tarvitsevia asiantuntijoita. Asiantuntijoiden suojaamisen tarve perustuisi aina riskiarvioon. Suojaamisen tarvetta olisi arvioitava myös erityisen osaamisen kannalta, eli onko saatavilla myös vastaavan osaamisen asiantuntijoita vai onko kyseinen asiantuntemus ainoastaan harvalla ja osaaminen ei ole helposti korvattavissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamisesta. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan pykälän 1 momentin jälkimmäistä osaa, mutta sen soveltamisala laajennettaisiin kattamaan myös kansainvälisten tahojen erityinen omaisuus ja vieraan valtion joukot.

Pykälän uuden 2 momentin mukaan turvamies voisi suojata Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuutta vastaavasti kuin voimassa olevassa säännöksessä.

Erityisellä omaisuudella tarkoitettaisiin Puolustusvoimien omaisuutta, joka voi muussa kuin puolustusvoimien käytössä vaarantaa yleistä turvallisuutta, valtion turvallisuuden tai maanpuolustuksen toimintakyvyn. Omaisuus kattaisi myös maanpuolustuksen kannalta kriittiset asiakirjat sekä tiedon.

Voimassa olevaan säännökseen nähden pykälän 2 momentti kattaisi myös vieraan valtion asevoimien, Naton tai sen jäsenvaltion erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamiseksi. Lisäksi säännökseen lisättäisiin oikeus turvata vieraan valtion joukkoja.

Momentissa tarkoitettu suojaamisen tarve voisi tulla kyseeseen esimerkiksi yhteisen puolustuksen toimeenpanon tilanteissa tai muun käytännön puolustusyhteistyön, kuten Suomessa järjestettävien kansainvälisten harjoitusten tai muun yhteistyön kohdalla, jossa Suomen alueelle ja alueella olisi kuljetettava erityistä sotilaallista materiaalia tai tietoa. Esitetty muutos kattaisi Suomen alueella Suomen suostumuksella toimivan valtion asevoimien erityisen omaisuuden suojaamisen. Pääsääntöisesti säännöksessä tarkoitettut asevoimat olisivat Naton jäsenvaltioita, mutta kyseeseen voisivat tulla myös esimerkiksi Naton rauhankumppanuusvaltiot.

Vieraan valtion asevoimien saapuminen Suomen alueelle edellyttäisi edelleen aina asianmukaista päätöksentekoa, eikä nyt esitettävällä muutoksella olisi vaikutusta tähän.

Pykälän 2 momentilla toteutettaisiin Nato SOFAn VII artiklan 11 kappaleesta johtuvaa pyrkimystä, jonka mukaan sopimuspuolten tulee pyrkiä sellaiseen tarvittavaan lainsäädäntöön, jolla taataan riittävä turvallisuus ja suoja muille sopimuspuolille. Lisäksi säännöksen muutoksella toteutettaisiin puolustusyhteistyösopimuksen 6 artiklan 3 kohdan vaatimusta Suomen ensisijaisesta vastuusta taata USA:n joukkojen ja niiden sotilaallisten operaatioiden turvallisuus ja puolustuksen varmistaminen.

Pykälän 2 momentin lisäyksellä vieraan valtion joukosta tarkoitettaisiin Nato SOFAn 1 artiklan 1 kappaleen a alakohdan mukaisesti jonkin sopimuspuolen maa-, meri- tai ilmavoimiin kuuluvaa henkilöstöä, kun se on Pohjois-Atlantin alueella sijaitsevan jonkin toisen Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolen alueella virallisten tehtävien yhteydessä. Puolustusyhteistyösopimuksen 2 artiklan määritelmässä joukkojen osalta viitataan Nato SOFAn määritelmään.

Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin 1 ja 2 momentista johtuvat muutokset. Pykälän 3 momentissa viitataan jäljempänä säädettyihin toimivaltuuksiin sekä poliisin mahdollisuudesta rajoittaa Puolustusvoimien turvaamistoimintaa. Tarkemmin yhteistyöstä poliisin kanssa säädetään nykytilan mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 18 c §:ssä eikä siihen ole tarkoitus puuttua.

Pykälän 4 momenttiin siirtyisi voimassa olevan pykälän 3 momentti, joka pysyisi muuttumattomana. Momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa turvamies olisi joutunut turvaamistehtävää suorittaessaan turvautumaan pykälän 3 momentissa tarkoitettuihin toimivaltuuksiin. Toimivaltuuksien käytön alettua tehtävän suorittaminen olisi siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian. Henkilösuojaustehtävässä tilanteen hoitaminen olisi siirrettävä mahdollisimman pian poliisille esimerkiksi silloin, kun ensimmäinen hyökkäys suojattavaa henkilöä vastaan olisi tapahtunut. Muulle toimivaltaiselle viranomaiselle tehtävän siirtäminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksessa tapahtuu onnettomuus, josta saattaisi aiheuta häiriötä sivullisille, jolloin toimivaltainen viranomainen olisi pelastuslaitos.

Pykälän 5 momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan pykälän 4 momentti. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset turvamiehen voimankäyttö- ja suojavälineistä. Momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus Puolustusvoimien turvamiehen voimankäyttövälineistä ja suojavarusteista (245/2017).

Pykälän 6 momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan pykälän 5 momentti. Momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta ja turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista. Asetuksella säädettävät asiat vastaisivat asiallisesti, mitä poliisimieheltä ja rajavartiomieheltä vastaavassa tilanteessa vaadittaisiin. Momentin nojalla on annettu puolustusministeriön asetus turvamiehen koulutuksesta, turvaamistehtävän johtajan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, turvamiehen virkamerkistä ja voimakkeinojen käytön valvonnasta (287/2017).

19 §. *Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin maininta, jonka mukaan pykälän toimivaltuudet olisivat käytössä Puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevalla alueella ja pykälässä viitattaisiin jatkossa vain Puolustusvoimien käytössä oleviin alueisiin. Säännös soveltuisi siten myös 14 §:n perusteella käyttöön otettuihin alueisiin.

Pykälämuutos on perusteltu, jotta Puolustusvoimat voi luotettavasti varmistaa, että alueilta voidaan tarvittaessa poistaa henkilöt, joilla ei ole oikeutta liikkua tai oleskella alueella. Lisäksi Puolustusvoimat voisi tarvittaessa poistaa alueella luvallisesti olevan henkilön, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden.

Toimivaltuuden käyttö lain 14 §:n tarkoittamilla Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla, joista ei kuitenkaan olisi tehty 15 §:n mukaista päätöstä liikkumisen rajoittamisesta tai kieltämisestä painottuisi henkilöiden henkilöllisyyksien varmistamiseen ja toisten tai itsensä vaarantavien henkilöiden paikalta poistamiseen. Lain 15 §:n tarkoittamat alueet tulee merkitä säännöksistä ilmenevällä tavalla, joten näillä alueilla voidaan myös laajemman toimivaltuuksien käytön katsoa olevan hyväksyttävää ja perusteltua, koska toimivaltuuksien kohteena oleva henkilö on voinut arvioida alueen olevan sellainen, jolla liikkumista ja oleskelua ei voida pitää yleisesti sallittuna.

Muilta osin pykälä säilyisi ennallaan.

22 b §. *Toimivaltuudet erityisen omaisuuden kuljetusten ja vieraan valtion joukkojen koskemattomuuden suojaamisessa.* Pykälän otsikosta poistettaisiin viittaus Puolustusvoimiin. Säännösmuutoksen myötä Puolustusvoimat voisi suojata myös muiden valtioiden asevoimien ja Pohjois-Atlantin liiton erityisen omaisuuden kuljetuksia. Lisäksi säännökseen lisättäisiin mahdollisuus suojata vieraan valtion joukkoja.

Nykytilassa suojaamistoimenpiteiden olisi oltava välttämättömiä erityisen omaisuuden kuljettamisen asianmukaiseksi suojaamiseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että tilanteessa arvioitaisiin uhka niin konkreettiseksi, että toimivaltuuksien käyttö olisi perusteltua kyseisessä tapauksessa. Tältä osin nykytilaan ei tehtäisi muutoksia, vaan toimenpiteiden olisi oltava edelleen välttämättömiä tilanteessa. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Puolustusvoimat voi eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetyn paikan tai alueen taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi. Lisäksi turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi Puolustusvoimien

erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Poliisin päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa toimivaltuuksien käyttöä.

Henkilö voidaan myös ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä Puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystöön kuuluvalla poliisimiehellä tai poliisin kenttäjohtajalla ja kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Pykälään lisättäisiin oikeus käyttää erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisen toimivaltuuksia myös vieraan valtion asevoimien ja Pohjois-Atlantin liiton erityisen omaisuuden kuljetusten osalta. Kyse olisi toimivallan laajentamisesta. Muilta osin toimivaltuuksia tai siihen liittyviä periaatteita ei olisi tarkoitus muuttaa.

Muutoksen tarve liittyisi 18 a §:n 1 ja 2 momentin muutostarpeeseen.

Lisäksi toimivaltuudet laajennettaisiin kattamaan vieraan valtion joukot. Laajennus johtuisi Nato SOFAsta ja puolustusyhteistyösopimuksesta. Vieraan valtion joukolla tarkoitettaisiin Nato SOFAn 1 artiklan 1 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja joukkoja. Ehdotettu muotoilu kattaisi myös puolustusyhteistyösopimuksessa tarkoitettut joukot, joiden määritelmä viittaa edellä viitattuun Nato SOFAn määritelmään.

Nato SOFAn ja puolustusyhteistyösopimuksen lähtökohtana on, että vastaanottajavaltio pystyy tarjoamaan riittävät turvallisuusjärjestelyt lähettäjävaltion joukoille. Nato SOFA ja puolustusyhteistyösopimus antavat toisaalta myös sopimuksissa tarkoitetuille joukoille toimivaltaa toimia itsenäisesti tilanteen niin edellyttäessä. Nyt käsiteltävillä muutoksilla pyritään takaamaan se, että suomalainen viranomaisena voi tarjota riittävät turvallisuusjärjestelyt vieraan valtion joukoille, jottei heidän tarvitsisi itsenäisesti ryhtyä toimenpiteisiin.

Turvaaminen voisi käytännössä tapahtua Puolustusvoimien alueiden välittömässä läheisyydessä tai vieraan valtion joukkojen liikkumisen yhteydessä. Ensimmäisessä tilanteessa toimivaltuuksien käyttö voisi tulla kyseeseen, jos vieraan valtion joukkojen käytössä olevalle Puolustusvoimien alueelle suuntautuvaa vieraan valtion joukon koskemattomuuteen kohdistuvaa toimintaa ei voida pysäyttää muualla kuin Puolustusvoimien alueen ulkopuolella alueen välittömässä läheisyydessä.

Asevoimien liikkuminen tapahtuu käytännössä saattueissa. Etenkin laajempien sotaharjoitusten ja muun toiminnan yhteydessä saattueiden liikkumisesta yleisellä tiellä tai muualla tiedotetaan laajasti. Saattueiden ja siellä kuljetettavan omaisuuden ja joukkojen turvallisuudesta pyritään ensisijaisesti varmistumaan järjestämällä saattueen muoto ja liikkuminen tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiden kuljetettava omaisuus ja joukot. Tilanne voi kuitenkin muuttua äkisti saattueen joutuessa pysähtymään esimerkiksi onnettomuuden tai ulkoisen uhkan konkretisoitumisen vuoksi. Näissä tilanteissa saattueen ympärille olisi pystyttävä välttämättömissä tilanteissa muodostamaan suoja-alue ja tarvittaessa voitava ryhtyä pykälässä säädettyihin muihin toimenpiteisiin.

On huomioitava, että pykälän sääntely edellyttää kiinteää yhteistyötä poliisin kanssa ja poliisi voi tarvittaessa rajoittaa toimivaltuuksien käyttöä. Lisäksi turvaamistehtävien järjestämisessä on aina huomioitava 18 c §:n yhteistoimintavelvoite poliisin kanssa.

Nykytilan mukaisesti erityiskoulutuksen saaneella turvamiehellä olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus yleisesti käytetyn paikan tai alueen eristämiseen, sulkemiseen ja tyhjentämiseen

sekä liikkumisen rajoittamiseen tai kieltämiseen niissä poikkeuksellisissa tilanteissa, joita säännös koskisi.

Momentin maininnalla välittömästä läheisyydestä viitattaisiin siihen, että suojattava alue kattaisi ainoastaan välttämättömän alueen suojattavan kuljetuksen tai vieraan valtion joukon läheisyydestä. Tällä myös ehkäistäisiin sitä, että kuljetuksen suojaamiseen tarvittavalla alueella syntyisi tilanteita, joissa olisi kyse yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvistä tehtävistä. Käsite välitön läheisyys olisi tulkittava suppeasti ja se olisi erotettava puolustusyhteistyösopimuksessa käytetystä välittömästä läheisyydestä (ks. HE 58/2024 vp. s.168).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvamiehen oikeudesta poistaa paikalta henkilö, jos se olisi tämän toiminnan perusteella tarpeen. Ensinnäkin henkilö voitaisiin poistaa paikalta, jos on perusteltua syytä olettaa, että hän käyttäytyisi säännöksessä mainitulla tavalla. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että jos henkilö käyttäytyy tavalla, jonka perusteella on oletettavissa, että hän syyllistyisi esimerkiksi toisen henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen, voitaisiin mainittu henkilö poistaa paikalta. Arviointi olisi aina tapauskohtaista. Toiseksi toimenpide voitaisiin kohdistaa henkilöön hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella, jos on todennäköistä, että hän syyllistyisi säännöksessä tarkoitettuihin seikkoihin. Esimerkiksi jos sama henkilö lyhyen ajanjakson sisään useammin kuin kerran käyttäytyy säännöksessä tarkoitettulla tavalla ja voidaan päätellä, että hän tulee uudelleen käyttäytymään siten, voitaisiin hänet poistaa paikalta aikaisemman käyttäytymisen perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvamiehen oikeudesta ottaa henkilö kiinni. Kiinniotettu olisi viipymättä luovutettava poliisille. Puolustusvoimille olisi säädetty puolustusvoimien turvaamistehtävää koskevassa 18 a §:ssä säädetty velvollisuus ilmoittaa poliisille ennakolta turvaamistehtävän suorittamisesta. Ilmoitusvelvollisuudella osaltaan voitaisiin varmistaa se, että kuljetuksen reitillä poliisilla olisi tieto suojattavasta kuljetuksesta tai vieraan valtion joukoista ja Puolustusvoimien turvamies pystyisi luovuttamaan momentissa tarkoitetuissa tilanteissa henkilön mahdollisimman pian poliisille.

Pykälän 2 ja 3 momentin toimenpiteitä olisi arvioitava myös suojattavan alueen välttämättömyyden kannalta. Toimivaltuuksilla suojattavan oikeushyvän kannalta keskeistä on, että välttämättömän alueen eristämällä pystytään kieltämään asiattomien henkilöiden tulo alueelle ja oleskelu alueella. Näin ollen 2 ja 3 momentissa säädettävät toimivaltuuksien käytön on oltava välttämätöntä. Henkilön kiinni ottaminen on viime sijainen keino suhteessa alueelta poistamiseen. Lisäksi toimivaltuuksien käytön on oltava aina 18 b §:ssä säädettyjen periaatteiden mukaista.

Pykälän 4 momentissa, johon ei esitetä muutoksia, viitataan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettuun lakiin (841/2006). Pykälän 3 momentin nojalla turvamies voisi tietyissä tilanteissa ottaa henkilön kiinni. Vaikka kiinniottamisen ja poliisille luovuttamisen välinen aika ei muodostuisi pitkäksi, kiinniotettua henkilöä olisi kohdeltava, kuten viitatussa laissa säädetään.

22 c §. *Turvaamistehtävistä laadittava pöytäkirja.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin, että lain 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä olisi laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

Pöytäkirja tulisi laatia aina, kun Puolustusvoimien turvamies suorittaa 18 a §:n tarkoittamia turvaamistehtäviä riippumatta siitä, käytettäisiinkö tehtävässä 22 a tai 22 b §:n mukaisia toimivaltuuksia.

Säätämistapa vastaisi rajavartiolain (578/2005) 32 §:n 3 momenttia. Tapahtumien pöytäkirjaaminen on edellytys muun muassa toiminnan laillisuusvalvonnalle. Toimivaltuuden käytön kirjaamista voidaan pitää myös viranomaisyhteistyön ja toiminnan muun kehittämisen kannalta tärkeänä. Käytännössä toimenpiteet on jo nykyisinkin kirjattu edellä todetusta johtuen, ja uudella sääntelyllä käytäntö tuotaisiin laintasolle.

7.2 Asevelvollisuuslaki

62 §. Palveluksen järjestäminen ulkomailla. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille. Voimassa olevan 1 momentin 3 kohdan mukaan asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Asevelvollisten osallistumista koskevista rajoituksista säädetään asevelvollisuuslain 78 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi osallistuminen Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään. Viittaus muutettaisiin vastaamaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavaa muutosta (1. lakiehdotus), jossa Puolustusvoimien tehtävästä osallistua Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen säädettäisiin puolustusvoimista annetun lain 2 §:ssä omana kohtanaan. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lisäksi 1 momentin 3 kohdan muutoksesta johtuva täsmennys. Kirjoitustapaa on päivitetty pykälämuotoilun sujuvoittamiseksi.

Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään Suomen alueen ulkopuolella osallistuviin varusmiespalvelusta suorittaviin tai kertausharjoitukseen osallistuviin asevelvollisiin sovellettaisiin samoja edellytyksiä kuin pykälässä on säädetty kansainvälisen avun antamisen, yhteistoiminnan ja muun kansainvälisen toiminnan osalta. Määrääminen kyseisiin tehtäviin edellyttäisi edelleen nimenomaista suostumusta. Suostumuksen tulee olla yksilöity. Asevelvollisen tulee suostumusta antaessaan ymmärtää tehtävän sisältö ja suostumuksen vapaaehtoisuus. Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään ja muihin kansainvälisiin tehtäviin osallistuvalla asevelvollisella tulee olla asianmukainen ja vähintään kyseisen tehtävän vaativuuden edellyttämä koulutus. Käytännössä tehtävät, joihin asevelvollisia voitaisiin nimenomaisen suostumuksensa perusteella määrätä, olisivat hyvin rajoitettuja. Esimerkiksi kyseeseen voisivat tulla ulkomailla suoritettavat huollon, majoituksen, viestinnän tai tietojärjestelmien tuen tehtävät taikka ajoneuvokaluston siirtäminen ja kuljettaminen tai muut vastaavat tehtävät.

Muutoksella varmistettaisiin osaltaan nykytilan säilyminen, kun varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen osallistuisi 1 momentin 3 kohdan mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa ehdotettuun Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään, jossa olisi myös kyse kansainvälisen avun antamisesta, yhteistoiminnasta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta Naton jäsenenä.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin 1 momentin 3 kohtaan tehtyä muutosta vastaava muutos siten, että pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin sovelletaan lisäksi edelleen 78 §:n 1 momenttia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia (1522/2016). Kirjoitustapaa on päivitetty pykälämuotoilun sujuvoittamiseksi.

78 §. *Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen.* Pykälässä säädetään palveluksessa olevan asevelvollisen määräämisestä palvelustehtävään puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun virka-aputehtävään, 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun pelastustehtävään ja 3 kohdassa tarkoitettuihin muihin kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyviin tehtäviin. Pykälän 1 momentin johdantokappaleen viittaukset muutettaisiin vastaamaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavia muutoksia (1. lakiehdotus). Koska puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävässä voisi olla kyse myös Suomen sotilaallisesta puolustamisesta, olisi tarpeen sisällyttää tätä koskeva tarkennus viittaukseen. Pykälässä säädetyt asevelvollisia koskevat rajoitukset eivät siten koskisi tilannetta, jossa olisi kyse Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään kuuluvasta Suomen sotilaallisesta puolustamisesta.

Johdantokappaleen sanamuotoa on päivitetty pykälämuotoilun sujuvoittamiseksi. Sujuvoittamisella ei olisi tarkoitus muuttaa säännöksen tulkintaa.

Käytännössä nykytila ei muuttuisi. Palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan voimassa olevan lain nojalla määrätä palvelustehtävään avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan lisäksi myös osallistumaan yhteistoimintaan, joka voisi olla sisällöltään vastaava tehtävä kuin esitettävän muutoksen myötä Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävä. Pykälän 1 momentin asevelvollisia koskeviin rajoituksiin koskien niitä tehtäviä, joihin asevelvolliset eivät tehtäviä suorittaessaan saa osallistua, ei tehtäisi muutoksia. Koska asevelvollisten osallistuminen on rajoitettu muihin kuin vaarallisiin tehtäviin, ellei kyse ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta, tehtävien määrä olisi todennäköisesti erittäin rajallinen. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi ulkomailla suoritettavat huollon, majoituksen, viestinnän tai tietojärjestelmien tuen tehtävät taikka ajoneuvokaluston siirtäminen ja kuljettaminen tai muut vastaavat tehtävät.

7.3 Sotilasajoneuvolaki

12 §. *Puolustusvoimien hälytysajoneuvo.* Pykälän 1 momentin viittaus sotilasajoneuvoon muutettaisiin Puolustusvoimien ajoneuvoksi.

Nato-jäsenyyden myötä kansainvälisten joukkojen ja harjoitusten määrä Suomessa kasvaa. Tämän voidaan olettaa kasvattavan myös Puolustusvoimien hälytystehtävien määrää, kuten sotilaspoliisitehtävien ja sairaankuljetustehtävien määrää. Edellä sanottu johtaa myös siihen, että Puolustusvoimien hälytysajoneuvoja tarvitaan enemmän. Koska kyseessä on edellä kuvatusti tapauskohtaiset tilanteet, Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen määrää voitaisiin kasvattaa tilannekohtaisesti esimerkiksi leasing-ajoneuvoja käyttäen. Nykyinen säännös sitoo Puolustusvoimien hälytysajoneuvon sotilasajoneuvon määritelmään, mikä ei mahdollista hälytysajoneuvojen joustavaa hankintaa.

Muutoksella otettaisiin myös huomioon valmiuslain 112 §:n velvollisuus luovuttaa sotilaallisen puolustusvalmiuden kohottamiseksi moottorikäyttöisiä ajoneuvoja Puolustusvoimille.

Pykälän 2 momentissa olisi puolustusministeriön asetuksenantovaltuus antaa tarkempia säännöksiä Puolustusvoimien hälytysajoneuvoista. Asetuksella voitaisiin antaa säännöksiä muun muassa rakenteesta, varusteista ja väristä. Säännös sisältäisi myös kiellon käyttää muissa ajoneuvoissa Puolustusvoimien hälytysajoneuvon tunnusväriä ja –merkkejä niin, että voi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien hälytysajoneuvona. Keskeisenä erotuksena muihin ajoneuvoihin nähden voidaan pitää esimerkiksi Puolustusvoimien tunnuskuva, josta

säädetään puolustusvoimista annetun lain 35 §:n nojalla annetussa tasavallan presidentin asetuksessa. Puolustusvoimien tunnuskuva tai sitä erehdyttävästi muistuttavan merkin luvaton käyttö on säädetty rangaistavaksi puolustusvoimista annetun lain 49 §:n nojalla. Lisäksi on huomioitava, että ainoastaan hälytysajoneuvo voi olla varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkinantolaitteella ajoneuvolain 32 §:n nojalla.

40 §. Kansainvälinen sotilasajoneuvo. Suomen liittyttyä Pohjois-Atlantin liittoon Suomen alueella tapahtuva kansainvälinen yhteistyö lisääntyy. Tästä johtuen on myös odotettavissa, että Suomen alueella käytetään aiempaa enemmän Suomen liittolaismaiden sotilasajoneuvoja.

Edellä sanotusta johtuen voimassa olevan pykälän 1 momentin viittaus Suomea velvoittavaan kansainväliseen velvoitteeseen siirrettäisiin säännöksen alkuun.

Kuten aiemmin tässä esityksessä on puolustusvoimista annetun lain muutosta koskevista perusteluissa tuotu esille, puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeinen osa Naton toimintaa, mikä tarkoittaa esimerkiksi aktiivista harjoitustoimintaa jäsenvaltioiden alueella. Tämä kattaa myös vieraan valtion sotilasajoneuvojen käyttämistä Suomen alueella.

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin myös muutos, jolla viitattaisiin kansainvälisiin sotilasajoneuvoihin. Voimassa olevassa säännöksessä viitataan vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön aluevalvontalain mukaisen luvan perusteella Suomessa käyttämään ajoneuvoon, mikä vastaa sotilasajoneuvolain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista määritelmää. Kansainvälisen sotilasajoneuvon määritelmän käyttöä puoltaa myös se, että lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua määritelmää on tarkoitus muuttaa vastaavasti tämän hallituksen esityksen kanssa samaan aikaan eduskunnassa käsiteltävänä olevan aluevalvontalain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 185/2024 vp) yhteydessä.

Nato-jäsenyyden myötä sotilasajoneuvoja koskevat keskeiset tekniset vaatimukset voidaan perustaa myös Naton käyttämiin sotilasstandardeihin. Säännöksestä poistettaisiin tämän vuoksi myös maininta siihen, että Suomessa käytettävään kansainväliseen sotilasajoneuvoon sovellettaisiin suomalaista sotilasajoneuvoa koskevia teknisiä vaatimuksia. Tämä mahdollistaisi myös muiden yleisesti tunnettujen standardien mukaisen sotilasajoneuvon käyttämisen Suomessa.

Muilta osin pykälän 1 momenttia ei ole tarkoitus muuttaa. Säännöksessä tarkoitettuihin ajoneuvoihin sovellettaisiin sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä vaatimustenmukaisuuden valvontaa koskevien tarkastusten ja ajokieltojen osalta. Poikkeuksen tähän muodostaisivat Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Pohjois-Atlantin liittoa koskevat kansainväliset sopimukset eivät määrittele tarkemmin jäsenvaltion joukkojen käyttämää kalustoa ja sitä koskevia teknisiä vaatimuksia. Tämä jättää jäsenvaltiolle laajan harkinta-alan säätää sotilasajoneuvoja koskevista teknisistä vaatimuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan lähettäjävaltio vastaisi siitä, että Suomen alueella käytettävät ajoneuvot olisivat turvallisia käyttää liikenteessä. Kyse olisi luottamuksesta siihen, että lähettäjävaltio ei käyttäisi Suomen alueella kalustoa, jota ei ole turvallista käyttää ja voisi aiheuttaa esimerkiksi yleisellä tiellä onnettomuuksia.

Toiseksi 2 momentin mukaan lähettäjävaltio vastaisi siitä, että ajoneuvo on asianmukaisesti katsastettu tai tarkastettu. Vastaavasti kuin edellä, kyse olisi luottamuksesta siihen, että lähettäjävaltio olisi suorittanut tarvittavat teknisen tarkastuksen toimenpiteet Suomessa käyttämälleen kalustolle.

Pykälän 3 momentissa olisi määräyksenantovaltuus. Määräyksellä voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä kansainvälisten sotilasajoneuvojen maahantuloa koskevista teknisistä vaatimuksista sekä kansainvälisten sotilasajoneuvon käytöstä. Pääsääntöisesti teknisiä vaatimuksia käsitellään kattavasti Pohjois-Atlantin liiton sotilasstandardeissa, mutta tietyissä tapauksissa vaatimuksista olisi määrättävä kansallisesti. Kansallisesti määrättävät vaatimukset voisivat koskea esimerkiksi talviaikana käytettäviä renkaita ja ajoneuvokohtaisia painorajoituksia. Lisäksi kytkentäkatsastuksen osalta voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä Pääesikunnan teknilliselle tarkastusosastolle toimitettavista tiedoista ja hyväksyttävän kytkentäkatsastuksen ehdoista.

7.4 Laki sotilastiedustelusta

20 §. Kansainvälinen yhteistyö. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin tiedonvaihdon osalta viittaukset Pohjois-Atlantin liittoon tai muuhun kansainväliseen järjestöön sekä Euroopan unioniin. Pohjois-Atlantin liitto ja siihen liittyvät sopimukset eivät sisällä tiedustelua koskevia määräyksiä. Pohjois-Atlantin liitolla on kuitenkin tiedustelukeskus (Nato Intelligence Fusion Centre, NIFC), jonka tehtävänä on jalostaa jäsenvaltioiden tuottamaa tietoa Naton päätöksenteon, suunnittelun ja toimeenpanon tueksi. Jäsenvaltioilla ei ole velvoitteita toimittaa tietoa tai tietyn tasoista tietoa keskukselle. NIFC jakaa edelleen jäsenvaltioille tuottamia tiedusteluraportteja ja -tuotteita.

Vastaavasti kuin Pohjois-Atlantin liiton NIFC, Euroopan unionilla on tiedusteluvirasto, jonka tehtävänä on koota jäsenvaltioiden toimittamia tietoja ja tuottaa niistä Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden käyttöön tiedusteluraportteja ja muita tiedustelutuotteita.

Muutoksella mahdollistettaisiin tiedustelutietojen vaihtaminen Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa samoin perustein kuin ulkomaisten tiedustelu- tai turvallisuuspalveluiden kanssa. Tämä kattaisi esimerkiksi edellä mainittujen NIFC:n ja Euroopan unionin tiedustelukeskuksen tuottaman tiedustelutiedon.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin ulkomaisen virkamiehen käytettävissä oleviin toimivaltuuksiin lain 60 §:ssä tarkoitettu radiosignaalityedustelu. Muutos johtuisi ehdotetusta pykälän uudesta 7 momentista, jossa säädettäisiin radiosignaalityedusteluun liittyvästä kasainvälisestä yhteistyöstä.

Pykälään lisättäisiin uusi 7 momentti, joka koskisi sotilastiedustelun kansainvälistä yhteistyötä Naton ja sen jäsenvaltioiden kanssa. Momentti kattaisi yksittäisten jäsenmaiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä Pohjois-Atlantin liiton omien ja jäsenmaiden yhteiskäytössä olevien järjestelmien käytön Suomen alueella.

Momentin mukaan pääesikunnan tiedustelupäällikkö tekisi päätöksen yhteistyöstä sotilastiedustelussa. Päätöksessä olisi kyse nimenomaisesti momentissa tarkoitettua toiminnasta eikä se kattaisi esimerkiksi aluevalvontalain mukaista menettelyä tai esimerkiksi ilmatilankäyttöä koskevia päätöksiä, jotka olisi tehtävä edellä mainittua toimintaa koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Momentissa tarkoitetut tiedustelujärjestelmät voisivat olla asennettuna ajoneuvoon taikka alukseen tai ilma-alukseen. Maa-aseamalla tarkoitettaisiin esimerkiksi Suomen rannikolle tuotua järjestelmää tiedonhankkimiseksi merialueella tapahtuvasta toiminnasta.

Yhteistyö olisi rajattu radiosignaalityedusteluun sekä niin kutsuttuihin sääntelemättömiin tiedustelumenetelmiin. Lain radiosignaalityedustelua koskeva 60 § rajaa tiedustelumenetelmän käytön koskemaan Suomen alueen ulkopuolella olevasta lähteestä tuleviin valtiollisen toimijan radiosignaaleihin. Näin ollen muihin radiosignaaleihin, kuten Suomessa oleskelevien henkilöiden väliseen viestintään käytetyt radiosignaalit, kohdistunut tiedonhankinta olisi lain mukaisesti poistettava tiedustelumenetelmällä hankitusta tiedosta.

Säännöksessä tarkoitettu radiosignaalityedustelu kattaisi myös menetelmät, jotka eivät voi kohdistua henkilöiden väliseen viestintään tai puutu yksityiselämän suojaan. Näitä menetelmiä ovat elektroninen mittaustiedustelu, vieraiden laitteiden teknisten instrumentointisignaalien tiedustelu sekä kuvaustiedustelu. Elektronisessa mittaustiedustelussa (Electronic Intelligence, ELINT) on kyse muiden radiolähteiden kuin viestintään käytettävien radioaaltojen tiedustelua, tyypillisimmin tutkalähteiden ja muiden navigointisignaalien tiedustelua. Vieraiden laitteiden teknisten instrumentointisignaalien tiedustelussa (Foreign Instrumentation Signals Intelligence, FISINT) hyödynnetään tyypillisimmin avaruus-, maanpäällisten- ja vedenalaistenjärjestelmissä käytettävät elektromagneettiset lähteet eli telemetrialähteet. Kuvaustiedustelulla (Imagery Intelligence, IMINT) tuotetaan elektro-optisen ja tutkakuvauksen keinoin analysoitua tietoa ja uhkakuvaa sotilaallisista ja sotilaalliseen toimintaan liittyvistä kohteista ja niiden toiminnasta (HE 203/2017 vp. s. 35).

Toimivaltuuden sitominen sotilastiedustelusta annetun lain 60 §:ään tarkoittaisi myös sitä, että muut laissa asetetut vaatimukset olisi täytettävä. Etenkin tiedustelukieltoja sekä tiedustelutietojen hävittämistä koskevat säännökset olisivat keskeisiä kansainvälisestä yhteistyöstä sovittaessa.

Edellä todetut seikat ja Suomessa voimassa olevan lainsäädännön asettamat reunaehdot olisi otettava huomioon säännöksessä tarkoitettua yhteistyötä suunniteltaessa ja siitä sovittaessa. Säännös koskisi ainoastaan tiedustelutoimintaa ja toiminnasta päättämistä, mikä jättää kuitenkin mahdollisuuden tarvittaessa kieltää käytännön toimenpiteiden suorittaminen Suomen alueella aluevalvontalain nojalla.

Momentin lopussa todettaisiin, että yhteistyön olisi oltava Suomen etujen mukaista ja sotilastiedustelusta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettujen painopisteiden mukaista. Suomen etu voisi tarkoittaa myös Naton etua.

Lisäksi momentissa tarkoitetun toiminnan olisi tapahduttava sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa. Ohjausta ja valvonta voi tapahtua myös toiminnan suunnitteluvaiheessa sovittaessa eri tahojen välillä toiminnasta tarkemmin. Luonnollisesti toiminnan käynnistämisestä sovittaessa on huomioitava Suomen lainsäädäntö ja asetettava tarvittavat rajoitukset. Viime kädessä Suomi voi kieltää vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön toiminnan alueellaan esimerkiksi peruuttamalla aluevalvontalain mukaisen luvan.

7.5 Muu lainsäädäntö

7.5.1 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta

1 §. Lain soveltamisala. Suomi voi pykälän 2 momentin mukaan osallistua YK:n turvallisuusneuvoston valtuuttamaan tai poikkeuksellisesti muuhun kansainväliseen

sotilaalliseen kriisinhallintaan, jonka tarkoituksena on kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen taikka humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen tai siviiliväestön suojaaminen YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen (sotilaallinen kriisinhallinta). Pykälän 4 momentin mukaan lakia ei sovelleta Suomen osallistumiseen YK:n peruskirjan 51 artiklan nojalla toteutettaviin sotilaallisiin toimiin.

Pykälän 3 momentissa säädetään sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanijasta. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen säännös Pohjois-Atlantin liitosta laissa tarkoitettun kriisinhallinnan toimeenpanijana. Pykälän nykyinen sanamuoto sisältää jo YK:n, ETYJ:in ja EU:n ohella viittauksen myös muuhun kansainväliseen järjestöön tai maaryhmään sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanijana ja mahdollistaa siten nykyiselläänkin Naton toimeenpanemaan kriisinhallintaan osallistumisen. Pykälän nykyisessä sanamuodossa Euroopan unioni on rinnastettu kansainväliseen järjestöön. Euroopan unionia ei kuitenkaan pidetä kansainvälisenä järjestönä, minkä vuoksi rinnastus kansainväliseen järjestöön Euroopan unionin osalta esitetään poistettavaksi. Muutokset olisivat luonteeltaan teknisiä eikä esityksellä muutettaisi nykytilaa.

7.5.2 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

1 §. *Soveltamisala.* Soveltamisalaa muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin myös sellaiseen Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan ehdotetun Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävän hoitamiseksi.

Viittaukset Puolustusvoimien tehtäviä koskevaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan, 2 kohdan a alakohtaan, sekä 3 ja 4 kohtaan muutettaisiin vastaamaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavia muutoksia (1. lakiehdotus), jossa Puolustusvoimien tehtävästä osallistua Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen säädettäisiin omana kohtanaan. Pykälässä viitattaisiin puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan b alakohtaan sovellettaisiin edelleen EU:n yleistä tietosuoja-asetusta kuten aiemminkin vastaavaan kohtaan. Kyseessä olisi luonteeltaan tekninen muutos.

7.5.3 Laki terveydenhuollon järjestämisestä Puolustusvoimissa

9 a §. Pykälässä säädetään laissa tarkoitettuihin potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta ja henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia, jos tietojen käsittely on tarpeen myös ehdotetun Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävän hoitamiseksi.

Pykälän 2 momentissa olevat viittaukset Puolustusvoimien tehtäviä koskevaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan, 2 kohdan a alakohtaan, sekä 3 ja 4 kohtaan muutettaisiin vastaamaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavia muutoksia (1. lakiehdotus), jossa Puolustusvoimien tehtävästä osallistua Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen säädettäisiin omana kohtanaan. Pykälässä viitattaisiin 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Kyseessä olisi tekninen muutos.

7.5.4 Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä

1 §. Soveltamisala. Pykälän 2 momentin 1 kohtaa muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, kun tietoja käsitellään myös ehdotetun Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävän hoitamiseksi.

Viittaukset Puolustusvoimien tehtäviä koskevaan puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan, 2 kohdan a alakohtaan sekä 3 ja 4 kohtaan muutettaisiin vastaamaan puolustusvoimista annetun lakiin ehdotettua 2 §:n 1 momentin muutosta, jossa Puolustusvoimien tehtävästä osallistua Pohjois-Atlantin liiton yhteiseen puolustukseen säädettäisiin omana kohtanaan. Pykälän 2 momentissa viitattaisiin puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseen. Kyseessä olisi luonteeltaan tekninen muutos.

7.5.5 Tieliikennelaki

66 a §. Poikkeukset erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudesta. Pykälä olisi uusi. Pykälässä esitetään säädettäväksi, että Nato SOFAssa tarkoitettulla vieraan valtion joukon jäsenellä olisi oikeus toimia erikoiskuljetusten liikenteenohjaajana, jos hänellä olisi vastaava oikeus lähettäjävaltiossa. Säännöksen mukaan Puolustusvoimien olisi annettava perehdytyskoulutus.

Nato SOFAa on käsitelty tarkemmin tämän esityksen yleisperusteluissa kappaleessa 2.1.2. Yleisperusteluissa kohdassa 2.7.5 todetusti Nato SOFA ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat erikoiskuljetusten liikenteenohjausta. Pykäläehdotuksella sujuvoitettaisiin sotilaallista liikkuvuutta sotilaallisten erikoiskuljetusten osalta esimerkiksi Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä.

Liikenneturvallisuuden kannalta erikoiskuljetuksissa korostuu erikoiskuljetusten liikenteenohjaus. Tästä johtuen säännöksessä säädettäisiin Puolustusvoimille velvollisuus antaa perehdytyskoulutus säännöksessä tarkoitettulle joukkojen jäsenelle. Koulutuksessa otettaisiin huomioon esimerkiksi Suomen liikenteen, tiestön, sään ja muiden olosuhteiden erityispiirteet. Koulutuksessa voitaisiin huomioida myös lähettäjävaltion olosuhteet, joiden voidaan katsoa vastaavan esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa Suomen olosuhteita varsin pitkälle.

Esitetty säännös ei koske vaatimusta hakea erikoiskuljetuslupaa, vaan erikoiskuljetuksille olisi edelleen haettava vastaavilla edellytyksillä kuin muillekin Puolustusvoimien erikoiskuljetuksille lupa 159 §:n mukaisesti muun muassa silloin, jos kuljetus ylittää tieliikennelaissa sallitun massan. Luvan hakemisella varmistetaan muun muassa tiestön ja siltojen kesto ja käytettävyys.

89 §. Maastoliikenne ja Puolustusvoimien ajoneuvot. Pykälän 2 ja 3 momenttiin tehtäisiin Nato SOFAsta ja sotilasajoneuvolaista johtuvat välttämättömät muutokset. Muutokset mahdollistaisivat edellä tarkoitettujen sopimusten nojalla toteutettavan käytännön yhteistyön.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi viittaus kansainvälisiin sotilasajoneuvoihin. Tieliikennelain säätämisen ja siihen tehtyjen muutosten aikana voimassa ei ole ollut erillistä sotilasajoneuvoja koskevaa lainsäädäntöä. Sotilasajoneuvolaki tuli voimaan 1.7.2023 eikä siitä johtuvia erityispiirteitä ole vielä voitu ottaa tieliikennelaissa huomioon. Kansainvälisen sotilasajoneuvon määritelmää on käsitelty tämän esityksen sotilasajoneuvolain muutosta koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa. On myös huomattava, että kansainvälisiin

sotilasajoneuvoihin sovelletaan jo nykyisellään sotilasajoneuvolain 40 §:n 1 momentin nojalla Puolustusvoimien ajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä, jollei muualla toisin säädetä tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu.

Säännöksen voimaan tullessa ei ollut säädetty vielä sotilasajoneuvolakia, jossa määritellään Puolustusvoimien ajoneuvo lain tasolla ensimmäistä kertaa. Puolustusvoimien ajoneuvo kattaa kaikki Puolustusvoimien hallinnassa olevat ajoneuvot mukaan lukien sotilasajoneuvot. Tieliikennelain 89 §:n säätämisen aikaan sotilasajoneuvoilla tarkoitettiin myös muita kuin esimerkiksi Puolustusvoimien käyttöön tarkoitettuja panssaroituja ajoneuvoja. Näin ollen muutoksella ei olisi vaikutusta nykytilaan, vaan kyse olisi nykytilan säilyttämisestä selkeyttämällä kohdan sanamuotoa.

Välttämättömyys maanpuolustuksen kannalta liittyisi ennen kaikkea valmiuden sääntelyyn tai siihen, että Puolustusvoimien ajoneuvon rakenne sitä edellyttää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, mitä 2 momentissa annettu poikkeuksia koskeva toimivalta voisi koskea. Nato SOFA on nostanut ulkomaisten joukkojen ja heidän käyttämänsä kaluston määrää Suomen alueella. Sopimusten nojalla lähettäjävaltion joukkojen on voitava saapua Suomeen lähettäjävaltion käyttämällä ajoneuvokalustolla. Lisäksi kalustoa on voitava käyttää mahdollisuuksien mukaan vastaavasti kuin lähettäjävaltiossa, huomioiden kuitenkin Nato SOFAn II artiklasta tuleva velvollisuus kunnioittaa isäntävaltion lainsäädäntöä.

Momentissa tarkoitettuja poikkeusperusteita selkeytettäisiin poistamalla niistä viittaukset sotilasajoneuvoihin. Pykälän 2 momentissa rajataan poikkeamisperusteet Puolustusvoimien ajoneuvoihin ja kansainvälisiin sotilasajoneuvoihin, joten niihin viittaaminen jokaisessa kohdassa erikseen voidaan katsoa olevan turhaa. Lisäksi poikkeuksien on oltava välttämättömiä maanpuolustuksen kannalta. Välttämättömyydellä voidaan katsoa tarkoitettavan sitä, että poikkeukset on rajattava välttämättömään. Poikkeuksia olisi peilattava tieliikennelakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin.

Momentin 1 kohtaa selkeytettäisiin viittaamalla ainoastaan hinattavien ajoneuvojen käyttämiseen. Pykälän 2 momentissa säädetystä soveltamisrajauksesta johtuen kohta koskisi ainoastaan Puolustusvoimien hinattavia ajoneuvoja, joiden käytölle tiellä olisi säädettävä tai määrättävä välttämättömiä poikkeuksia.

Sanamuodon muutoksesta huolimatta kohta pysyisi sisällöllisesti muuttumattomana. Kohdan mukaan puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää erityiskäyttöön valmistetun hinattavan ajoneuvon käyttämisestä. Kohdassa tarkoitettuja hinattavia ajoneuvoja voivat olla esimerkiksi aseet ja Puolustusvoimien muut erikoislaitteet, joita kuljetetaan ajoneuvoyhdistelmässä.

Momentin 2 kohtaa ei esitetä muutettavaksi. Momentin 2 kohdan mukaan asetuksella voidaan poiketa suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä koskevista säännöksistä. Sotilasajoneuvoissa ja etenkin niihin kytketyissä hinattavissa ajoneuvoissa olevissa laitteissa ja vaunuissa voi olla mukana aseistuksen käyttöhenkilöstöä, jolta ei ole mahdollista edellyttää laitteen tai vaunun erityisen luonteen vuoksi kaikissa tilanteissa turvavyön käyttämistä. Käyttöhenkilöstön turvallisuus taataan tällöin muilla järjestelyillä tiellä liikuttaessa. Puolustusvoimilla on myös muun muassa moottoripyöriä ja mönkijöitä, joiden sotilaallinen käyttötarkoitus edellyttää, että kuljettaja ja matkustaja voivat käyttää tyyppihyväksytyyn suojakypärän sijaan sotilaskypärää.

Momentin 3 kohtaa ei esitetä muutettavaksi. Kohdan mukaan asetuksella voidaan säätää poikkeuksista ajoneuvokohtaisista nopeusrajoituksista, joista säädetään tieliikennelain 99–102 §:ssä. Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin tavanomaisesta hitaammista nopeuksista,

koska sotilasajoneuvojen rakenne saattaa poiketa siviiliajoneuvojen rakenteesta. Niiden turvallinen käyttäminen saattaa edellyttää tavanomaista hitaampaa ajonopeutta. Sotilasajoneuvossa saattaa olla aseistus, joka edellyttää aseistuksen käyttäjän matkustamista aseistuksen välittömässä läheisyydessä. Tällaisessa tilanteessa aseistuksen käyttäjän turvallisuus edellyttää alempia ajonopeuksia.

Momentin 4 kohtaa ei ehdoteta muutettavaksi. Kohta mahdollistaisi sotilasajoneuvojen erityisvalaisimien käytöstä säätämisen puolustusministeriön asetuksella. Sotilasajoneuvoissa on usein valaisimia, joita ei ole yleisesti käytettävissä ajoneuvoissa. Näiden valaisimien käyttö saattaa olla tarpeen sotaharjoitusten tai virka-aputehtävien suorittamisessa tiellä liikuttaessa.

Erityisvalaisimia voitaisiin käyttää tiellä, jos ne eivät häiritse tai vaaranna muuta liikennettä. Erityisvalaisimien käyttö voisi olla tarpeen esimerkiksi, jos sotilasajoneuvon erityisen rakenteen vuoksi ajoneuvossa ei voida käyttää hyväksytyjä ajovaloja tai rakenteen vuoksi sotilasajoneuvo ei erotu riittävästi hämärässä ajettaessa.

Momentin 5 kohtaan ei ehdoteta sisällöllistä muutosta, mutta kohdan sanamuotoa selkeytettäisiin. Ehdotuksen mukaan asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen merkitsemisestä. Voimassa oleva momentin 5 kohta koskee sanamuotonsa mukaisesti sotilasajoneuvoja. Näin ollen kohdan mukainen poikkeusperuste laajenisi koskemaan 2 momentin muutoksen myötä myös Puolustusvoimien ajoneuvoja, jotka on rekisteröity liikenneasioiden rekisteriin. Kohdan tarkoittamia merkintöjä tieliikennelaissa ovat esimerkiksi 103 §:ssä säädetty hitaan ajoneuvon kilpi ja 131 a §:ssä säädetty E-sääntöä n:o 70 vastaava tunnuskilpi liittyen pitkän ajoneuvoyhdistelmän merkintöihin.

Momentin 6 kohta säilyisi ennallaan. Kohdassa säädetään mahdollisuudesta poiketa tieliikennelain 104–106 §:ssä säädettyistä renkaita koskevista vaatimuksista ja liukusteiden käytöstä. Puolustusvoimien ajoneuvoihin ei ole aina saatavissa renkaita, jotka vastaisivat siviilikäytössä olevia renkaita tai jotka olisivat Liikenne- ja viestintäviraston määräysten mukaisia, niistä saattavat puuttua myös vaaditut merkinnät esimerkiksi talvikäyttöön soveltumisesta. Renkaita voidaan käyttää ympärivuotisesti niiden ominaisuuksista johtuen. Puolustusvoimien ajoneuvoihin käytettävien renkaiden ominaisuudet varmistetaan Puolustusvoimissa ja ominaisuudet otetaan huomioon muun muassa sotilasajoneuvoille sallituissa ajoneuvoissa.

Esimerkiksi Puolustusvoimien käyttämien moottoripyörien, jotka eivät ole sotilasajoneuvoja, osalta saattaa olla tilanteita, joissa moottoripyöriä on tilapäisesti käytettävä yleisellä tiellä poikkeavalla rengastuksella. Myös perävaunuissa, jotka on rekisteröity liikenneasioiden rekisteriin voi olla tarkoituksenmukaista käyttää renkaita, jotka eivät vastaa esimerkiksi merkintöjen osalta tavanomaisten ajoneuvojen renkaita koskevia vaatimuksia.

Momentin 7 kohtaa esitetään muutettavaksi. Sääntelyä selkeytettäisiin voimassa olevasta sääntelystä yhdistämällä kohtaan sanamuotoa muuttamalla voimassa olevan säännöksen 7, 8 ja 9 kohdat. Puolustusvoimien tehokkaan toiminnan kannalta on välttämätöntä, että Puolustusvoimien ajoneuvoilla voidaan kuljettaa tieliikennelain säännöksistä poikkeavasti henkilöitä.

Kohdassa ehdotetaan viitattavaksi nimenomaisesti sotilasajoneuvoihin, mikä kattaisi voimassa olevassa säännöksessä tarkoitettavat panssariajoneuvon kannella suoritettavan henkilökuljetuksen sekä kontissa suoritettavan henkilökuljetuksen. Ensin mainitussa tilanteessa kyse on Puolustusvoimien operatiivisesta toiminnasta ja sen harjoittelusta, jossa sotilaiden olisi päästävä nopeasti liikkeelle kuljetuksesta. Toiminta on myös tyypillistä panssariajoneuvojen

käyttöperiaatteiden mukaista taktista toimintaa, jota on kyettävä harjoittelemaan turvallisissa olosuhteissa normaaliolojen aikana. Kyse ei olisi pitkäkestoisesta henkilökuljetuksesta.

Viimeksi mainitussa tilanteessa on kyse esimerkiksi konttiin sijoitetusta sotilaallisesta järjestelmästä, jonka käyttöhenkilöstön olisi voitava olla kontissa kuljetuksen aikana. Henkilöstön turvallisuudesta huolehdittaisiin esimerkiksi istuimin ja erilaisin turvalaittein.

Koska tieliikennelain 5 lukua sovelletaan lain 89 §:n 1 momentin mukaisesti myös muualla kuin tiellä, olisi Puolustusvoimien toiminnan kannalta välttämätöntä, että lain 141 §:stä ja 143–149 §:stä voitaisiin säätää poikkeuksia. Edellä tarkoitetuista säännöksistä voitaisiin poiketa ehdotetuilla viittauksilla kuorma- ja pakettiauton tavaratilaan. Puolustusvoimilla on esimerkiksi kuorma-autoja, joiden tavaratilaan voidaan sijoittaa henkilöitä. Henkilöiden turvallisuudesta huolehditaan tarvittaessa muun muassa istuimin, turvavöin ja ajoneuvojen alemmilla kuljetusnopeuksilla.

Kohdan ehdotetun muutoksen viimeisellä viittauksella perävaunussa suoritettavaan henkilökuljetukseen tarkoitetaan esimerkiksi Puolustusvoimien operatiiviseen toimintaan liittyvää henkilökuljetusta traktorin perävaunussa. Puolustusvoimissa on myös käytössä traktoreiksi luokiteltuja niin kutsuttuja traktorimönkijöitä, joiden käyttötarkoitus vastaa pyörillä varustettuja maastoajoneuvoja. Tämä on lisännyt traktoreiksi luokiteltujen ajoneuvojen määrää Puolustusvoimissa.

On huomattava, että normaaliolojen tarve poiketa henkilöiden kuljettamista koskevista vaatimuksista koskee tällä hetkellä pääsääntöisesti Puolustusvoimien harjoitustoimintaa, joka tapahtuu ennen kaikkea Puolustusvoimien harjoitusalueilla. Näilläkin alueilla sovelletaan tieliikennelain 5 lukua tieliikennelain 89 §:n 1 momentin nojalla. Tilanne on kuitenkin eri valmiutta kohotettaessa asevelvollisuuslain 32 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti, mistä lähtien henkilöitä on tarpeen voida kuljettaa laajemmin tieliikennelaista poiketen. Viimeksi mainitusta tilanteesta on jo nykyisin soveltuvin osin säädetty 89 §:n 2 momentin nojalla säädettyssä puolustusministeriön asetuksessa.

Selvää on se, että kuljetettavien henkilöiden turvallisuudesta on huolehdittava riittävällä tavalla. Kuljetettavien henkilöiden turvallisuudesta voidaan huolehtia muun muassa määräämällä ajoneuvoille henkilökuljetuksessa alemmat enimmäisajonopeudet. Tarkemmin turvallisuusjärjestelyistä määrätään Puolustusvoimien sisäisessä turvallisuusmääräyksessä.

Momentin 8 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa tieliikennelain ja sen nojalla annettavista säännöksistä ja määräyksistä, kun kyse on Puolustusvoimien ajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon kytkemisestä. Poikkeamismahdollisuus koskisi tieliikennelain 132 ja 150–154 §:iä.

Muutoksen myötä poikkeuksia voitaisiin antaa myös Puolustusvoimien ajoneuvojen kytkentää koskien. Kaikki Puolustusvoimien käyttämä ajoneuvokalusto ei ole nykyisen sotilasajoneuvolain mukaisesti sotilasajoneuvoja vaan kyse voi olla myös muusta Puolustusvoimien ajoneuvosta kuin sotilasajoneuvosta. Jotta Puolustusvoimien kalustoa voitaisiin käyttää niiden tarkoituksen mukaisesti ja Puolustusvoimien lakisäateisten tehtävien edellyttämällä tavalla, olisi poikkeuseruste välttämätön.

Muutoksen myötä tarvittavia poikkeuksia voitaisiin myös antaa Nato SOFAn mukaista toimintaa koskien. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi Puolustusvoimien toimivaltaa hyväksyä tarvittaessa sotilaallisen liittouman yhteistyön edellyttämät poikkeukset ajoneuvojen ja hinattavien ajoneuvojen kytkennästä.

Muilta osin poikkeusperusteen soveltaminen säilyisi ennallaan. Esimerkiksi sotilasajoneuvon ja hinattavan laitteen kytkentään käytettävät laitteet saattavat poiketa yleisesti käytössä olevista. Kytkennälle asetetut vaatimukset tulevat usein kansainvälisistä sotilasstandardeista, jotka mahdollistavat myös vetävän ja hinattavan ajoneuvon välisen siviilivaatimuksista poikkeavan sähkökytkennän.

Momentin 9 kohtaan siirretäisiin voimassa olevan lain 11 kohta. Kohtaan ei esitettäisi muutoksia. Kohdan mukaan poikkeuksia voitaisiin säätää ja antaa maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämisestä tieliikennelaissa säädetystä poikkeavasti. Maastoajoneuvojen käyttäminen tiellä ei ole Puolustusvoimienkaan toiminnassa yleensä tarkoituksenmukaista, ja siksi maastoajoneuvoa, etenkin moottorikelkkaa, käytettäisiin 157 §:ssä säädetyllä tavalla. Puolustusvoimilla on kuitenkin myös pyörillä varustettuja maastoajoneuvoja (mönkijöitä) ja T- ja L-luokan ajoneuvoja (sotilasajoneuvoja), joiden käyttö liittyy sotilaskoulutukseen, sotaharjoitukseen tai virka-apuun. Niitä käytetään myös tiellä, mutta niiden käyttäminen ei ole kuitenkaan laajamittaista, ja käyttöä voidaan kokonaisuudessaan pitää poikkeuksellisenä.

Momentin 10 kohtaa esitetään muutettavaksi. Sen mukaan poikkeukset voisivat koskea yhtä useamman jakamattoman kappaleen kuljetuksen luokittelua erikoiskuljetukseksi ja erikoiskuljetuksen suorittamista koskevia Liikenne- ja viestintäviraston määräyksiä. Erikoiskuljetusten suorittamista koskien on huomattava, että 89 §:n säätämisen jälkeen voimaan on tullut myös sotilasajoneuvolaki, jossa säädetään muun muassa Puolustusvoimien erikoiskuljetusten varoitusajoneuvosta ja erikoiskuljetusten merkitsemisestä. Näin ollen voimassa olevan poikkeusperusteen ei voida katsoa enää täyttävän kaikilta osin sen alkuperäistä tarkoista.

Ehdotetut poikkeukset voisivat koskea tieliikennelain 157 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa sekä 158 §:n 3 momentin nojalla annettuja määräyksiä. Muilta osin viitattuja säännöksiä noudatettaisiin erikoiskuljetusten osalta, kuten 158 §:n 1 ja 2 momentin liikenneturvallisuutta koskevia säännöksiä, kuin myös 159 §:n vaatimusta erikoiskuljetusluvasta. Poikkeusten olisi myös oltava 89 §:n 2 momentin mukaisesti välttämättömiä maanpuolustuksen kannalta ja ne olisi rajattava välttämättömään. Erikoiskuljetuksia koskevien säännösten tarkoituksena on ensisijaisesti varmistaa liikenteen turvallisuus, mutta säännöksillä pyritään myös estämään kuljetusmarkkinoiden kilpailun vääristyminen. Esimerkiksi Puolustusvoimien tai kansainvälisillä sotilasajoneuvoilla tapahtuvissa erikoiskuljetuksissa ei ole kyse kilpailluilla markkinoilla toimimisesta, joten tältäkin osin erikoiskuljetuksia koskevasta sääntelystä olisi voitava poiketa. Lisäksi poikkeusperusteella mahdollistettaisiin Nato SOFAn toimeenpano käytännön tasolla.

Tieliikennelain 88 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan erikoiskuljetuksena voidaan tietyin edellytyksin kuljettaa useita jakamattomia esineitä samassa kuljetuksessa, mutta usean jakamattoman esineen kuormaamisella ei saa lisätä tiellä yleisesti sallitun mitan tai massan ylittymistä. Näin ollen esimerkiksi kahden painavan panssariajoneuvon, joiden kuormaaminen aiheuttaa tiellä yleisesti sallittujen massojen ylittymisen, kuljettaminen samassa erikoiskuljetuksessa ei ole mahdollista voimassa olevan sääntelyn nojalla.

Puolustusvoimilla on nykyisin valmius erikoiskuljetuksiin ehdotetun sääntelyn mukaisesti, mutta nykytilassa lainsäädäntö ei anna siihen mahdollisuutta. Lisäksi poikkeamisperuste mahdollistaisi entistä paremman valmiuden sääntelyn, parantaisi kustannustehokkuutta ja olisi ympäristöystävällisempää.

Ehdotettu poikkeusperuste tehostaisi myös kansainvälistä yhteistoimintaa ja parantaisi sotilaallista liikkuvuutta. Esimerkiksi Suomen rajanaapureissa Ruotsissa ja Norjassa asevoimien on mahdollista kuljettaa yhtä useampaa jakamatonta tieliikennelain mitan tai massan ylittävää esinettä yhdessä erikoiskuljetuksessa, jos ylitetään tiellä yleisesti sallittuja massoja ja kuljetuksella lisätään tiellä yleisesti sallitun mitan ylittymistä. Nykytilassa kuljetukset on purettava Suomeen saavuttaessa erillisiin erikoiskuljetuksiin.

Poikkeusperuste ei vaikuttaisi Puolustusvoimien velvollisuuteen hakea erikoiskuljetuslupaa tieliikennelain 159 §:n mukaisesti. Yhteistyö keskeisten viranomaisten, Väyläviraston, Liikenne- ja viestintäviraston, Poliisihallituksen ja erikoiskuljetusluvista vastaavan ELY-keskuksen välillä on hyvällä tasolla ja sujuvaa. Poikkeusperusteeseen voidaan katsoa keventävän ja joustavoittavan viranomaisten välisiä toimintatapoja. Poikkeusperusteella ei olisi vaikutusta edellä mainittujen viranomaisten toimivaltaan tai tehtäviin.

Tässä esityksessä ehdotettu tieliikennelain uuden 66 a §:n säätäminen antaisi vieraan valtion asevoimien henkilölle mahdollisuuden toimia erikoiskuljetuksen liikenteenohjaajana. Kohdan muutoksella ei olisi vaikutusta Puolustusvoimien erikoiskuljetusten liikenteenohjaukseen.

Momentin kohdassa 11 ehdotettaisiin valtuutta poiketa Liikenne- ja viestintäviraston erikoiskuljetuksen suorittamista koskevista määräyksistä. Ehdotetun kohdan viittauksella Liikenne- ja viestintäviraston määräyksiin tarkoitettaisiin 158 §:n 3 momentista poikkeamista. Liikenne- ja viestintävirasto on antanut määräyksen erikoiskuljetuksista ja erikoiskuljetusajoneuvoista (TRAFICOM/420073/03.04.03.00/2019). Tässä esityksessä tarkoitettu poikkeamisperuste koskisi määräyksen kohtia 4–10. Joistakin viitattujen kohtien tarkoittamista asioista on säädetty jo voimassa olevan 89 §:n 3 momentin nojalla sekä sotilasajoneuvoilla ja sen nojalla.

Puolustusvoimien erikoiskuljetuksissa liikenneturvallisuudesta voidaan huolehtia normaaleista erikoiskuljetuksista poikkeavin tavoin. Esimerkiksi kaluston siirtäminen sotilaalliseen harjoitukseen toteutetaan usean ajoneuvon kuljetuksena, mistä syystä muille erikoiskuljetuksille säädetystä varoitusajoneuvovaatimuksesta on voitava poiketa. Erikoiskuljetuksen turvallisuuden ei voida merkittävästi katsoa parantuvan sillä, että esimerkiksi kuuden erikoiskuljetusta suorittavan ajoneuvon jonossa kahden ajoneuvon välein olisi sijoitettava varoitusajoneuvo. Varoitusajoneuvo olisi luonnollisesti aina jonon perässä ja tarvittaessa edessä. Puolustusvoimien erikoiskuljetusten osalta turvallisuutta lisää se, että ne suunnitellaan aina tarkasti, hyvissä ajoin ja niistä tiedotetaan tarvittaessa laajalti.

Puolustusvoimien ylimassaisiin ja -mittaisiin kuljetuksiin haetaan tieliikennelain 159 §:ssä säädetyn mukaisesti erikoiskuljetuslupa. Menettely varmistaa sen, että sotilasajoneuvot eivät kohtuuttomasti vahingoita tiestä tai siltoja.

Ehdotetun kohdan perusteella annettavien poikkeukset voivat koskea 89 §:n 2 momentin mukaisesti vain maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia.

Momentin 12 kohtaan siirrettäisiin voimassa olevan momentin 13 kohta. Kohtaan tehtäisiin tekninen muutos, ja poikkeusperusteessa viitattaisiin sotilaalliseen järjestelmään. Poikkeusperuste kohdistuisi tieliikennelain 157 a ja 158 §:ään. Maanpuolustuksen kannalta on välttämätöntä, että Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi sotilaallisten järjestelmien kuljettamiseen liittyvät erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. Poikkeusperusteella voitaisiin ottaa huomioon myös tilanteet, joissa ei ole kyse perinteiseksi katsottavasta asejärjestelmästä. Tällaisia järjestelmiä voisivat olla esimerkiksi Puolustusvoimien käyttämät erilaiset viesti-, tietoliikenne- ja tutkajärjestelmät.

Muilta osin kohdan poikkeusperuste vastaisi nykytilaa. Poikkeukset voisivat koskea esimerkiksi kuormausta koskevia poikkeuksia, jos ne koskevat kuormatun aseiden tai sotilaallisen järjestelmän kuljettamista. Kuljetettavissa aseissa ja sotilaallisissa järjestelmissä on usein liikkuvia osia, jotka on voitava kiinnittää niin, ettei niistä aiheudu vaaraa muille tienkäyttäjille. Kuljetusten sotilaallisen luonteen vuoksi kiinnityksiä ei voida kaikissa tilanteissa tehdä tieliikennelaisissa säädetyn mukaisesti. Muilta osin kuormausta tapahtuu tieliikennelain säännösten mukaisesti.

Momentin 13 kohtaan siirrettäisiin voimassa olevan momentin 14 kohta. Poikkeukset koskisivat tieliikennelain 115–140 §:ssä ja 132 a §:ssä säädettyjä ajoneuvojen mittoja ja massoja. Esimerkiksi sotilasajoneuvojen teknisen kehityksen myötä sotilasajoneuvoissa panssarointi ja päällirakenteet ovat lisääntyneet ja lisääntyvät edelleen, mikä on kasvattanut ja kasvattaa myös tulevaisuudessa sotilasajoneuvojen massaa ja mitta. Poikkeusten olisi oltava maanpuolustuksen ja Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömiä ja ne olisi rajattava välttämättömään. Esimerkiksi voimassa olevassa sotilasajoneuvojen käytöstä tiellä annetun puolustusministeriön asetuksen liitteessä 2 määritellään sotilasajoneuvon suurin sallittu leveys, joka poikkeaa 10 senttimetriä yleisesti sallitusta leveydestä. Käytännössä poikkeukset voisivat olla verraten vähäisiä.

Kohdalla olisi myös liityntä momentin 10 kohtaan. Momentin 12 kohdan poikkeuksen perusteella määriteltäisiin se, milloin Puolustusvoimien erikoiskuljetukselle olisi haettava 159 §:ssä tarkoitettu erikoiskuljetuslupa. Esimerkiksi edellä viitatuun leveyden osalta raja menisi nykytilassa sotilasajoneuvojen käytöstä tiellä annetun puolustusministeriön asetuksen mukaan 4,1 metrissä, minkä jälkeen erikoiskuljetuslupa olisi haettava. Lupamenettelyllä on mahdollista varmistaa tiestön ja siltojen kesto ja käytettävyys sotilasajoneuvoilla liikuttaessa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Asetukset

Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 18 a §:n 5 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä. Lisäksi pykälän 6 momentin nojalla puolustusministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista. Kyseisiä säännöksiä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevasta sääntelystä.

Esitykseen sisältyvän 3. lakiehdotuksen, joka koskee sotilasajoneuvolain muuttamista, 12 §:n 2 momentin nojalla puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin Puolustusvoimien hälytysajoneuvoista muun muassa rakenteen, varusteiden ja värin osalta. Puolustusvoimien hälytysajoneuvon tunnusväriä ja -merkkejä tai niitä erehdyttävästi muistuttavia väriä tai merkkejä ei saa käyttää muissa ajoneuvoissa niin, että voi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien ajoneuvona.

Tarvittavat säännökset ovat yksityiskohtaisia ja teknisiä, joten niistä on tarkoituksenmukaista säätää valtioneuvoston tai puolustusministeriön asetuksella. Säädettävät asiat eivät kuitenkaan ole sillä tavalla laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä, että niistä olisi säädettävä valtioneuvoston asetuksella. Lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettuja hälytysajoneuvoja käyttävä Puolustusvoimat kuuluu puolustusministeriön hallinnonalaan, joten on perusteltua säätää niistä puolustusministeriön asetuksella. Asetukseen sisällytettävä sääntely olisi ainoastaan lakia tarkentavaa.

Esitykseen sisältyvän 9. lakiehdotuksen, joka koskee tieliikennelain muuttamista, 89 §:n 2 ja 3 momentin nojalla puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin maanpuolustuksen kannalta välttämättömistä poikkeuksista koskien Puolustusvoimien ajoneuvoja ja kansainvälisiä sotilasajoneuvoja. Poikkeukset voisivat koskea 1) hinattavan ajoneuvon käyttämistä, 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä, 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia, 4) erityisvalaisimien käyttämistä, 5) ajoneuvon merkitsemistä, 6) renkaiden ja liukusteiden käyttämistä, 7) henkilökuljetuksia sotilasajoneuvolla, kuorma- ja pakettiauton kuormatilassa sekä henkilökuljetuksia perävaunussa, 8) ajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon kytkemistä, 9) maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämistä, 10) useamman kuin yhden jakamattoman esineen kuljetuksen luokittelua erikoiskuljetukseksi, 11) erikoiskuljetuksen suorittamista koskevia Liikenne- ja viestintäviraston määräyksiä, 12) kuormatun aseiden tai sotilaallisen järjestelmän kuljettamista ja 13) mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta. Puolustusvoimien ajoneuvot ja kansainväliset sotilasajoneuvot kuuluvat puolustusministeriön hallinnonalaan, joten olisi perusteltua säätää niistä puolustusministeriön asetuksella. Asetuksen sääntely olisi ainoastaan lakia tarkentavaa sääntelyä.

Määräykset

Esitykseen sisältyvän 3. lakiehdotuksen, joka koskee sotilasajoneuvolain muuttamista, 40 §:n 3 momentti nojalla Pääesikunnan teknilliselle tarkastusosastolle säädettäisiin määräyksenantovaltuus kansainvälisiä sotilasajoneuvoja koskevista teknisistä vaatimuksista.

Kyse olisi ainoastaan lakia tarkentavista määräyksistä. Määräystaso olisi perusteltu sen vuoksi, että kyse on hyvin teknisluonteisista ja vähäisiä yksityiskohtia koskevista asioista, joihin Pääesikunnan teknillisellä tarkastusosastolla on erityinen asiantuntemus. Määräyksen alaan kuuluviin asioihin ei sisälly merkittävää harkintavallan käyttöä.

Esitykseen sisältyvän 9. lakiehdotuksen, joka koskee tieliikennelain muuttamista, 89 §:n 2 momentin nojalla Pääesikunnan teknilliselle tarkastusosastolle säädettäisiin määräyksenantovaltuus, joka koskisi Puolustusvoimien ajoneuvojen ja kansainvälisten sotilasajoneuvojen käyttämisestä tiellä annettavia maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä. Poikkeukset voisivat koskea asioita, joista säädettäisiin 89 §:n 3 momentissa.

Kyse olisi ainoastaan lakia tarkentavista määräyksistä. Määräystaso olisi perusteltu, koska kyse on hyvin teknisluonteisista ja vähäisiä yksityiskohtia koskevista asioista. Näistä asioista Pääesikunnan teknillisellä tarkastusosastolla on erityinen asiantuntemus, eikä määräyksen alaan kuulu merkittävää harkintavallan käyttöä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian.

10 Suhde muihin esityksiin

Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys eduskunnalle aluevalvontalain ja sotilasajoneuvolain muuttamisesta on annettu eduskunnalle syysistuntokaudella 2024 (HE 185/2024 vp). Esityksessä toteutettaisiin Nato-jäsenyydestä aluevalvontaan johtuvia muutoksia. Aluevalvontalain muutosten yhteydessä on tarkoitus tehdä myös sotilasajoneuvolain kansainvälistä sotilasajoneuvoa koskevan

määritelmän muutos. Sotilasajoneuvolain 1 §:n 1 momentin 3 kohdasta ja 2 §:n 1 momentin 2 kohdasta poistettaisiin maininta aluevalvontalain mukaisesta luvasta. Aluevalvontayhteistyötä koskevan aluevalvontalain 24 d §:n sisältöä ja muutostarvetta selostetaan edellä jaksoissa 2.2.2 ja 2.2.3.

Esityksellä ei kuitenkaan ole välitöntä yhteyttä yllä mainittuun esitykseen eikä esityksen käsittely ole siitä riippuvainen.

11 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Puolustusvoimien tehtävät ja toimivalta

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Jos viranomaisille annetaan uusia tehtäviä ja niihin liittyviä toimivaltuuksia, on sekä tehtävistä että toimivaltuuksista säädettävä lailla. Samalla on riittävällä sääntelyllä taattava viranomaistoimivaltuuksien kohteena olevien henkilöiden oikeusturva. Hallinnon toiminta on julkisen vallan käyttöä sekä julkista toimintaa, näin ollen se on sidottu lakiin. Hallinnon lakisidonnaisuudella turvataan yksilön oikeussuoja. Erityisesti lakisidonnaisuus korostuu päätöksenteossa, jossa on kyse yksilön oikeusturvaan liittyvistä asioista. Lakisidonnaisuus kuuluu hyvään hallintoon ja on yksi hallinnon oikeusperiaatteista, joka viranomaistoiminnassa tulee ottaa huomioon.

Puolustusvoimat on perustuslain 119 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtionhallinnon toimielin. Sen tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä, joten perustuslain 119 §:n 2 momentti edellyttää, että Puolustusvoimien yleisistä perusteista säädetään lailla. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan perustuslain esitöiden mukaan lähinnä yksikön nimeä ja toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp, s. 174/II).

Puolustusvoimien tehtäviä koskevaa puolustusvoimista annetun lain 2 §:n sääntelyä ehdotetaan esityksessä täsmennettäväksi. Pykälään lisättäisiin säännös Puolustusvoimien Pohjois-Atlantin liiton yhteistä puolustusta koskevasta tehtävästä. Nato-jäsenyyden Puolustusvoimien toimintaan kohdistuvien vaikutusten vuoksi tehtävästä olisi asianmukaista säätää nimenomaisesti puolustusvoimista annetussa laissa.

Ehdotettu Puolustusvoimien tehtäviä koskeva laintasoinen sääntely olisi kattavaa ja riittävän täsmällistä ja sen voidaan siksi katsoa täyttävän perustuslain 119 §:n 2 momentin vaatimukset.

Kiinteistöjen tilapäinen käyttö ja rajoitukset

Puolustusvoimilla on puolustusvoimista annetun lain 14 §:n perusteella oikeus käyttää tilapäisesti muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä. Säännös on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta. Kiinteistöjen tilapäisen käytön perusteeksi lisättäisiin 1. lakiehdotuksen 14 §:n mukaisesti puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano. Muilta osin säännöstä ei ole tarkoitus muuttaa. Säännösmuutos olisi välttämätön, jotta Puolustusvoimien joukot ja vieraiden valtioiden asevoimat voisivat harjoitella ja toimia alueilla, joita niiden on varauduttava puolustamaan. Jo nykyisellään säännöksessä oleviin suhteellisuusperiaatteen mukaisiin Puolustusvoimien käyttöoikeuden rajoituksiin ei puututtaisi ja luettelo olisi edelleen tyhjentävä.

Perustuslain 15 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan kannalta merkitykselliselle sääntelylle on sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä painava yhteiskunnallinen tarve. Sotilaallisen harjoitustoiminnan ja puolustusvalmiuden kohottamisen tarpeet ovat perusoikeusjärjestelmän

kannalta hyväksyttäviä perusteita rajoittaa omaisuuden suoja. Puolustusvoimien oikeus rajoittuu ehdotuksen perusteella vain kiinteistöjen tilapäiseen käyttöön, eikä käyttöoikeus ulotu lainkaan asuinrakennuksiin, piha- ja puutarha-alueisiin, korjaamattomiin viljelysmaihin tai maa- ja metsätaloudellisiin koekenttiin. Kiinteistön tilapäisen käytön edellytetään olevan välttämätöntä säännöksessä mainittujen toimintojen kannalta. Lisäksi sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta ovat merkityksellisiä pykälän 1 momentissa oleva kielto tarpeettoman haitan tai vahingon aiheuttamisesta sekä 4 momentin säännös kiinteistön omistajan tai haltijan oikeudesta saada korvaus kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta. (PeVL 51/2006 vp. s. 5).

Puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano ovat käsitteinä osin laajempia kuin sotilaallinen harjoitustoiminta ja puolustusvalmiuden kohottaminen. Sääntelyn tarkkarajaisuuteen vaikuttaa kuitenkin se, että puolustusyhteistyötä on käytetty laajalti muun muassa Nato SOFAa koskevassa hallituksen esityksessä sekä sen liitelaissa, mikä osaltaan ohjaa käsitteen tulkintaa. Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus puolestaan perustuu yhteiseen puolustus suunnitteluun, eikä Puolustusvoimilla siten ole täysin itsenäistä mahdollisuutta päättää kyseisestä toiminnasta.

On myös huomattava, että Puolustusvoimat voi jo perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn nykyisen lain nojalla päättää itsenäisesti kiinteistöjen käytöstä sotilaalliselle harjoitustoiminnalle asetettujen raamien puitteissa. Käyttöperusteet ovat myös osin päällekkäisiä ja katsantokannasta riippuen sama toiminta voisi olla esimerkiksi puolustusyhteistyötä ja sotilaallista harjoitustoimintaa, kun puolustusyhteistyötä toteutettaisiin sotilaallisena harjoitustoimintana. Puolustusvalmiuden kohottaminen on lisäksi asevelvollisuuslain 48, 82 ja 83 §:ssä sidottu osin sotilaalliseen harjoitustoimintaan kertausharjoitusten muodossa. Siten jo nykyisen lain käyttöperusteet ovat osin päällekkäisiä ja ne muodostaisivat yhdessä nyt ehdotettujen käyttöperusteiden kanssa yhtenäisen kokonaisuuden, joka kattaisi sen toiminnan, jolla varaudutaan puolustamaan Suomea. Edellä mainittu huomioon ottaen ehdotettujen käyttöperusteiden ei voida katsoa olevan perustuslain vastaisia täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta.

Kiinteistöjen tilapäisen käytön enimmäiskesto on arvioitava tapauskohtaisesti ja pykälän 1 momentissa säädetty välttämättömyyden vaatimus vaikuttaa myös tilapäisen käytön keston arviointiin. Mitä pidempiaikainen tarve kiinteistön käytölle on, sitä enemmän Puolustusvoimien tulee pyrkiä etsimään vähemmän perusoikeuksia rajoittavia vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa tavoiteltu lopputulos. Tällaisia keinoja olisivat esimerkiksi kiinteistön vuokraaminen ja muut vapaaehtoiset kiinteistön käyttösopimukset. Mikäli tällaisia keinoja ei olisi käytettävissä ja kiinteistöjen pysyvä käyttö olisi välttämätöntä, tulisi kiinteistöt hankkia Puolustusvoimien käyttöön siten kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetussa laissa säädetään.

Perustuslakivaliokunnan aiemmasta lausuntokäytännöstä ei kuitenkaan ole johdettavissa sellaista kannanottoa, että puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 1 momenttia koskevan muutosesityksen voitaisiin todeta kaikilta osin vastaavan perustuslakivaliokunnan käytäntöä sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuutta koskevan arvioinnin osalta. Riittävän kattavat käyttöperusteet ovat kuitenkin välttämättömiä elintärkeän yhteiskunnallisen edun turvaamiseksi, eikä toiminnalle voida myöskään asettaa lakiin kirjattuja määräaikoja samasta syystä. Suomen puolustusratkaisu on muuttunut olennaisesti Pohjois-Atlantin liittoon liittymisen jälkeen ja kansainvälinen sotilaallinen toiminta Suomessa on entistä monimuotoisempaa ja liittyy suoraan Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Puolustusyhteistyön tulevaisuuden muotoja on mahdotonta ennakoita täysin täsmällisesti, joten määritelmän on katettava myös tulevaisuuden yhteistyön muodot. Puolustusvoimilla on oltava

valmius ja mahdollisuudet suorittaa välttämätöntä kansainvälistä yhteistyötä kansalliseen toimintaan verrattavin ehdoin.

Ehdotetussa muutoksessa on kyse jo voimassa olevan toimivaltuuden soveltamisalan laajentamisesta vastaamaan turvallisuusympäristön muutosta. Voimassa oleva säännös on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Toimivaltuus ei itsessään ole uusi, mutta muutos mahdollistaisi kiinteistöjen tilapäisen käyttöönoton myös puolustusyhteistyössä ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanossa. Muutokselle on sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä välttämätön ja painava yhteiskunnallinen tarve, eikä säännöstä oltaisi muuttamassa muilta osin.

Edellä mainittu huomioon ottaen sääntelyn ei voida katsoa olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimien turvaamistehtävistä säädetään puolustusvoimista annetun lain 18 a §:ssä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Puolustusvoimille oikeus suojata myös Puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion tai kansainvälistä järjestöä edustavia, erityistä suojelua tarvitsevia asiantuntijoita.

Pykälän uuteen 2 momenttiin lisättäisiin Puolustusvoimille myös oikeus suorittaa turvaamistehtäviä vieraan valtion asevoimien, Naton tai sen jäsenvaltion erityisen omaisuuden kuljetusten suojaamiseksi sekä vieraan valtion joukkojen suojaamiseksi. Sääntely on merkityksellistä suhteessa perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä perustuslain 9 §:ssä turvattuun liikkumisvapauteen (PeVL 67/2016 vp. s. 2).

Esitetty muutos tarkoittaisi käytännössä säännösten soveltamisalan laajentamista kattamaan voimassa olevan säännöksen soveltamisalaa vastaavia uusia kohteita, jotka ovat tarkkarajaisesti ja täsmällisesti määritelty. Voimassa oleva 18 a § on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Säännöksessä ei muutettaisi turvaamistehtävissä noudatettavia periaatteita, eikä Puolustusvoimille esitettäisi uusia toimivaltuuksia tehtävien suorittamiseen. Turvaamistehtäviä koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin säätämällä ehdotetussa 22 c §:ssä turvaamistehtävissä suoritettujen toimenpiteiden pöytäkirjaamisesta. Edellä todettu huomioon ottaen sääntelyn ei voida katsoa olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Perustuslaissa ei ole nimenomaisesti säädetty edellytyksiä siitä, mille viranomaiselle voidaan säätää toimivaltuuksia yleisellä paikalla (PeVL 67/2016 vp. s. 2). Esityksellä ei ole tarkoitus antaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä muulle viranomaiselle kuin poliisille. Esityksellä kuitenkin pyritään varmistamaan se, ettei vieraan valtion asevoimien turvaamisen takia ja näihin kohdistuvien oikeudettomien tekojen johdosta yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle pääsisi muodostumaan vaaraa. Perustuslain ei voida katsoa asettavan estettä säätää vieraan valtion asevoimien turvaamisen tehtävistä sekä niihin liittyvistä toimivaltuuksista Puolustusvoimille.

Esitys sisältää kuitenkin perustuslain kannalta merkityksellisiä lainsäädäntömuutoksia, joilla annettaisiin Puolustusvoimille uusissa tilanteissa yksilön kohdistuvia tai yksilön oikeuksia rajoittavia toimivaltuuksia. Esitystä on arvioitava perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten kannalta ottaen huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, joita ovat lailla säätämisen vaatimus, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyyden, rajoituksen tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, suhteellisuusvaatimuksen täytyminen perusoikeutta

rajoitettaessa, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja rajoituksen ristiriidattomuus Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Ehdotetut puolustusvoimista annetun lain toimivaltasäännökset oikeuttaisivat aiempaa laajemmin Puolustusvoimien turvamiehen käyttämään julkista valtaa ja puuttumaan perusoikeuksiin tietyissä tilanteissa samassa tarkoituksessa kuin poliisimies oikeutetaan puuttumaan niihin poliisilain mukaan ja rajavartiomies rajavartiolain mukaan.

Lisäksi Suomen Nato-jäsenyyden myötä Nato SOFAn ja myös puolustusyhteistyösopimuksen nojalla Suomella on velvollisuus taata tietyt turvallisuustoimet vieraan valtion joukoille. Toisaalta Nato SOFAn ja puolustusyhteistyösopimuksen nojalla Suomessa olevilla vieraan valtion joukoilla on mahdollisuus ryhtyä itsenäisesti laajoihin toimenpiteisiin taatakseen joukkojensa turvallisuuden.

Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:ää ehdotetaan laajennettavaksi asiallisesti kattamaan vieraan valtion joukkojen turvaamisen. Puolustusvoimien erityisen koulutuksen saaneella virkamiehellä olisi oikeus käyttää tehtäviensä edellyttämiä voimankäyttövälineitä 23 §:n 1 momentin mukaisissa voimakeinojen käytön tilanteissa. On huomattava, että sotilaalla ja turvamiehellä on virantoimituksessa voimassa olevan 23 §:n 2 momentin nojalla lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään.

Toimivaltuudet turvaamisessa merkitsevät puuttumista perustuslain 7 §:n suojaamaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja tilapäistä puuttumista perustuslain 9 §:n suojaamaan liikkumisvapauteen sekä perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan. Sääntelyn tarkoituksena on suojata yksilöiden terveyttä ja turvallisuutta sekä omaisuutta ottaen huomioon turvattavan kohteen erityinen luonne. Toimivaltuuksien käytön edellytyksenä olisi, että toimivaltuuksien käyttämisellä pystyttäisiin torjumaan edellä tarkoitettuun oikeushyvään kohdistuva hyökkäys.

Toimivaltuutta käytettäessä olisi otettava huomioon kohteen turvallisuus, virkatehtävän laatu ja vastarinnan vaarallisuus. Toimivaltuuksia saisi käyttää vain koulutuksen saanut Puolustusvoimien virkamies ja toimenpiteiden edellytykset olisi säännelty yksityiskohtaisesti. Säännös olisi perusteltavissa turvaamisen asianmukaiseksi suorittamiseksi ja se on lisäksi painavan yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut Puolustusvoimien turvaamistehtävien ja niitä koskevien toimivaltuuksien laajentamista ulottumaan myös Puolustusvoimien hallinnassa olevien alueiden ulkopuolelle lausunnossaan (PeVL 67/2016 vp. s. 2). Perustuslakivaliokunta on arvioinut lain 22 b §:n perustuslainmukaisuutta ja säännös voitiin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 67/2016 vp. s. 4).

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (ks. PeVL 51/2006 vp, s. 2/I). Julkisen vallan käytön tulee momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp, s. 74/II). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. Toimivaltasääntely on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (ks. PeVL 10/2016 vp). (PeVL 67/2016 vp. s. 3).

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että poliisin käytössä olevien toimivaltuuksien kanssa samojen valtuuksien säätäminen muulle viranomaiselle ei välttämättä ole sopuisuudessa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta (ks. PeVL 10/2016 vp, s. 3, PeVL 49/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/2002 vp, s. 1—2 ja PeVL 2/1996 vp, s. 3/I).

Kokonaisuutena arvioiden Puolustusvoimien turvaamistehtävien laajentaminen kattamaan vieraan valtion tai kansainvälisenjärjestön erityiset asiantuntijat ja vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön erityisen omaisuuden suojaaminen voidaan pitää välttämättömänä jo aiemmin tässä esityksessä esiin tuotujen perusteiden mukaisesti. Puolustusvoimat on Nato-jäsenyydestä ja puolustusyhteistyösopimuksesta johtuen kiinteässä päivittäisessä yhteistoiminnassa 18 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa. Tosiasiallisen turvallisuuden takaamiseksi parhaat toimintaedellytykset on Puolustusvoimilla, joka on muutenkin kiinteästi toiminnassa mukana, ja jonka tehtäviin kuuluu Nato-toiminta sekä puolustusyhteistyösopimuksessa tarkoitettu toiminta. Lisäksi toimenpiteillä ei rasiteta tarpeettomasti muita viranomaisia. Edellä sanotuin perustein turvaamistehtävien laajentamisen voidaan katsoa täyttävän lainsäädännöltä edellytetyn välttämättömyyden, täsmällisyyden ja tarkkuuden.

Nyt käsiteltävillä säännöksillä ei ole tarkoitus puuttua jo voimassa olevaan yhteistyöhön poliisin kanssa turvaamistehtäviä koskien, ja näin ollen poliisilla on edelleen aina mahdollisuus hoitaa tehtävät itse tai tarvittaessa ottaa tehtävä suorittaakseen sen jo alettua.

Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskee jo voimassa oleva puolustusvoimista annetun lain 18 b §, jossa säädetään toimintaa koskevista periaatteista. Pykälän säännökset koskevat toimivaltuuksien käytöltä edellytettävää välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusta kussakin yksittäisessä tapauksessa. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusten, asianmukaista huomioon ottamista sovellettaessa yksittäistapauksissa sellaisia ehdotettuja toimivaltasäännöksiä, jotka merkitsevät perusoikeuksien rajoituksia. Säännös on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (ks. PeVL 67/2016, s. 3, myös PeVL 10/2016 vp, s. 3). Säännös koskisi edelleen turvaamistehtäviä kokonaisuudessaan kattaen myös nyt käsiteltävinä olevan toimivallan laajennuksen.

Puolustusvoimista annetun lain 22 b §:n 1 momentissa säädettäisiin Puolustusvoimien turvamiehen oikeudesta vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton erityisen omaisuuden kuljetuksen taikka vieraan valtion joukon välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden tai vieraan valtion joukon koskemattomuuden suojaamiseksi. Toimivaltuus merkitsisi tilapäistä puuttumista perustuslain 9 §:n liikkumisvapauteen ja perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan. Säännös olisi perusteltavissa maanpuolustuksen tehtävien ja toiminnan turvaamisen asianmukaisella suorittamisella sekä sivullisille ja yhteiskunnalle aiheutuvan vaaran pienentämisellä.

Puolustusvoimista annetun lain 22 b §:n 2 momentissa säädettäisiin Puolustusvoimien turvamiehen oikeudesta poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi erityisen omaisuuden taikka vieraan valtion joukkoihin kohdistuvaan rikokseen. Säännös olisi merkityksellinen perustuslain 7 §:n 1 momentin suojaaman henkilökohtaisen koskemattomuuden ja perustuslain 9 §:n liikkumisvapauden kannalta.

Puolustusvoimien toiminnassa ja puolustusyhteistyössä ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanossa voidaan käyttää vaarallista ja anastusherkkää materiaalia ja tämä voi vaarantaa muussa kuin Puolustusvoimien käytössä yhteiskunnan turvallisuuden aiheuttaen laajaa vahinkoa. Joukkojen mukana kulkee sellaista kriittistä tietoa, joka voisi vääriin käsiin joutuessaan vaarantaa tai vahingoittaa Suomen kansainvälisiä suhteita ja Suomen kansallista turvallisuutta. Puolustusvoimilla olisi oltava riittävät toimivaltuudet tällaisen materiaalin turvaamiseksi. Lisäksi Nato SOFAn ja puolustusyhteistyösopimuksen nojalla vieraan valtion joukoilla on käytettävissä merkittäviä toimivaltuuksia oman turvallisuutensa takaamiseksi, joiden käytön ehkäisemiseksi nyt ehdotetulla sääntelyllä pyrittäisiin. Perusoikeuden rajoittaminen voidaan siten katsoa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäväksi ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämäksi.

Puolustusvoimista annetun lain 22 b §:n 3 momentissa säädettäisiin erityisestä kiinniotto-oikeudesta erityisen omaisuuden tai vieraan valtio joukkojen turvaamisen yhteydessä. Puolustusvoimien turvamies saisi ottaa henkilön kiinni, jos paikalta poistaminen olisi todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä erityiseen omaisuuteen tai vieraan valtion joukkoon kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Säännös olisi merkityksellinen perustuslain 7 §:n 1 momentin kannalta, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Esitetyn 22 b §:n 3 momentissa säädettävän Puolustusvoimien turvamiehen kiinniotto-oikeuden kannalta merkittävää on, että erityisen omaisuuden ja vieraan valtion joukkojen turvaaminen rikollisuudelta ja vakavilta turvallisuusuhilta on tavoite, jonka saavuttamista yleinen etu hyvin laajasti vaatii. Säännöstä voidaan pitää tarkkarajaisena, koska kiinniottamisen edellytyksenä mainittaisiin, että henkilön paikalta poistamisen tulisi olla todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä erityiseen omaisuuteen tai vieraan valtion joukkoon kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniotettu henkilö olisi viipymättä luovutettava poliisille, minkä lisäksi puolustusvoimista annetun lain 22 b §:n 4 momentissa on säännös kiinniotetun henkilön kohtelusta.

Esitetyn 22 b §:n toimivaltuuksien voidaan katsoa olevan sidottuja välttämättömyyteen, koska turvaamistehtävien kattama alue voi kattaa ainoastaan välttämättömän.

Edellä mainittu huomioon ottaen 22 b §:n toimivaltuuksien käyttö olisi porrastettu siten, että voimakkaammin perusoikeuksiin puuttuvia toimivaltuuksia olisi oikeus käyttää ainoastaan silloin, jos lievemmillä keinoilla ei saavutettaisi niillä tavoiteltavaa hyväksyttyä tavoitetta. Yksittäisten toimivaltuuksien käyttö olisi siten hyväksyttävässä suhteessa tavoiteltuun nähden, ja lisäksi niiden käyttö olisi yleisemminkin sidottuna pykälän 1 momentin perusteella välttämättömyyteen. Puolustusvoimille ei oltaisi esittämässä yleistoiervaltaa toimia yleisellä paikalla, vaan tämä pysyisi jatkossakin poliisin tehtävänä.

Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n mukaisessa virkatehtävässä käytettävistä voimankäyttö- ja suojavälineistä säädetään 18 a §:n 5 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Voimankäyttövälineiden käytöllä voidaan puuttua merkittävästi perustuslain 7 §:n suojaamaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, minkä vuoksi erityisesti voimankäyttövälineitä koskevan asetuksenantovaltuutta on pidetty tarpeellisena kansalaisten perusoikeuksien turvaamista koskevalla perusteella. Puolustusvoimien turvaamistehtäviä suorittavan virkamiehen käytettävissä olevista voimankäyttövälineistä tulee olla riittävän täsmälliset säännökset.

Ehdotetulle sääntelylle on sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä välttämätön ja painava yhteiskunnallinen tarve, ja lisäksi sääntely vastaa tosiasiallisesti turvaamistehtäviä koskevaa, voimassa olevaa 22 b §:ää. Voimassa oleva 22 b § on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Edellä mainittu huomioon ottaen sääntelyn ei voida katsoa olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Perustuslain 118 §:n 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta. Jotta perustuslain 118 §:n 3 momentissa säädetty oikeus voisi käytännössä toteutua, tulee virkatoimen suorittanut virkamies tarvittaessa pystyä yksilöimään. Puolustusvoimien turvamiehen virkamerkistä ja aseman ilmaisemisesta sekä turvamiehen yksilöimisestä on säädetty puolustusvoimista annetun lain 18 d §:ssä. Lisäksi sääntelyä täydennettäisiin puolustusvoimista annettuun lakiin lisättävällä 22 c §:llä, jonka mukaan 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä olisi laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä vastaavaan muuhun asiakirjaan.

Edellä todetusti voidaan katsoa, että perusteet perusoikeuksien rajoittamiseen ovat kokonaisuudessaan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämiä.

Sotilastiedustelun kansainvälinen yhteistyö ja Suomen täysivaltaisuus

Ehdotettu sääntely Pohjois-Atlantin liiton tai sen jäsenvaltion toiminnasta Suomen alueella on merkityksellistä perustuslain 1 §:ssä tarkoitetun Suomen täysivaltaisuuden kannalta. Perustuslain täysivaltaisuussäännöksiä tulkittaessa on jo vakiintuneesti otettu huomioon Suomen jäsenyys useissa kansainvälisissä järjestöissä. Ennen Suomen Pohjois-Atlantin liiton jäsenyyttä täysivaltaisuutta on tulkittu erityisesti Euroopan unionissa (HE 1/1998 vp, s. 71—72, PeVL 56/2006 vp, s. 2/II ja PeVL 1/2007 vp, s. 2/II, PeVM 9/2010 vp, s. 10/I). Lähtökohtana on, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät ole sellaisenaan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (HE 1/1998 vp, s. 73/II). Täysivaltaisuutta koskevan arvioinnin kannalta merkityksellistä on ennen kaikkea sillä, että vieraan valtion ja sen virkamiehen toiminta perustuu Suomen viranomaisten päätökseen (ks. myös PeVL 66/2016 vp, s. 3 ja PeVL 65/2016 vp, s. 3).

Täysivaltaisuuden rajoituksia koskevassa perustuslakivaliokunnan käytännössä on kiinnitetty myös huomiota toimivallan laatuun ja mahdollisuuteen käyttää valtuuksia itsenäisesti (esim. PeVL 65/2016 vp, s. 3, PeVL 9/2009 vp, s. 2, PeVL 1/2007 vp, s. 3, PeVL 56/2006 vp, s. 3). Ehdotetussa 4. lakiehdotuksen 20 §:n 7 momentissa vieraan valtion käytössä olevaa toimivaltuutta on rajattu edellä kuvatulla tavalla. Tiedustelumenetelmiä käytetään 4. lakiehdotuksen 20 §:n 3 momentin ja 7 momentin säännöksen mukaan sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi kansainvälisen järjestön tai vieraan valtion virkamies on velvollinen noudattamaan sotilastiedusteluviranomaisen hänelle antamia määräyksiä, rajoituksia ja ohjeita.

Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 10 §:n muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 198/2017 vp.) antamassaan mietinnössä (PeVM 4/2018 vp, s. 7) todennut, että vieraan valtion sotilas- tai muun

viranomaisorganisaation viestintä ei nauti luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa. Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että sotilastiedustelutoimivaltuuksia ei voida kohdistaa kaikissa tapauksissa niin täsmällisesti, ettei olisi vaaraa viranomaisten tilapäisestä pääsystä yksittäisten, tiedustelutehtävään liittymättömien henkilöiden viestintää koskeviin tietoihin, mikä tulee perustuslakivaliokunnan mielestä tavallisissa laeissa rajata mahdollisimman vähäiseksi. Radiosignaali tiedustelu kattaa Suomessa signaalitiedustelun osa-alueista myös elektronisen mittaustiedustelun (ELINT) ja vieraiden laitteiden instrumentointisignaalien tiedustelun (FISINT), joissa ei liiku tietoa, joka voitaisiin katsoa viestin salaisuuden suojan alaiseksi. Näin ollen perustuslain 10 §:n 4 momentin kannalta merkityksellistä on radiosignaali tiedustelu, joka kohdistuu sotilastiedustelun kohteena olevan vieraan valtion viranomaisen viestintään. Tämän osalta voidaan todeta, että sotilastiedusteluorganisaatioilla on kattavat tiedot kohteidensa käyttämisestä sähkömagneettisista radiotaajuisista aalloista. Nyt käsiteltävässä tapauksessa toimintaa harjoitetaan tavalla, jolla yksityiseen viestintään käytettävien radiotaajuisien sähkömagneettisten aaltojen päätyminen sotilastiedustelun keräyksen piiriin voidaan pitää mahdollisimman vähäisenä.

Käsiteltävänä olevan 4. lakiehdotuksen 20 §:n 7 momentti on rajattu koskemaan jo voimassa olevan sotilastiedustelusta annetun lain 60 §:ää, jonka säänteleminen radiosignaali tiedustelu voi kohdistua ainoastaan valtiollisiin toimijoihin. Viittauksella lain 60 §:ään sovellettavaksi tulee myös tiedustelutietoja koskevat muut lain asettamat rajoitteet, kuten tiedustelukielloja ja tiedustelutietojen hävittämistä koskeva sääntely. Vieraan valtion viranomaisen tai kasainvälisen järjestön toiminta ei tapahdu Suomen alueella valvomatta. Jos vieraan valtio viranomaisen ei toimisi asetettujen rajoitusten mukaisesti, pääesikunnan tiedustelupäällikkö voi aina peruuttaa tehdyn päätöksen ja Suomi kieltää ehdotetussa säännöksessä tarkoitettujen alusten ja ajoneuvojen sekä maa-asemien käytön alueellaan.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että erityisen olennaista on huolehtia riittävästä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä (PeVM 4/2018 vp, s. 9, ks. myös PeVL 20/2016 vp, s. 4–5, PeVL 36/2018 vp, s. 13). On huomattava, että nyt käsiteltävässä tapauksessa sotilastiedusteluviranomaiselle tuleva tieto, joka on tosiasiallisesti hankittu 4. lakiehdotuksen 20 §:n 7 momentin nojalla, on tiedusteluvalvontavaltuutetun valvonnan piirissä tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti. Käsiteltävänä oleva 4. lakiehdotuksen 20 §:n muutoksen voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön.

Asetuksenantovaltuudet

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyin valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto. Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomaisen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä.

Lähtökohtana valtioneuvoston ja ministeriön välisessä toimivallan jaossa on, että valtioneuvosto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle voidaan puolestaan osoittaa asetuksenantovaltaa yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa sekä selvästi teknisluonteisissa ja toimeenpanoa koskevissa asioissa. Ministeriölle voidaan siten antaa asetuksenantovaltaa pääasiassa ministeriön omaa toimialaa koskevissa asioissa edellyttäen, ettei asia sen yhteiskunnallisen merkityksen johdosta ole käsiteltävä valtioneuvoston yleisistunnossa.

Perustuslakivaliokunta on lainsäädäntövallan delegoinnin sallittavuutta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota valtuutuksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen (HE 1/1998 vp, s. 131/II–132/I, PeVL 11/1999 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohtana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisehköissä asioissa (PeVL 33/2004 vp, s. 6/I). Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on hyväksytty perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimivaltaa oikeussääntöjen antamiseen niin valtion ja kunnan viranomaisille kuin itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille ja eräille alueellisille itsehallintotoimielimille. Yleisimmin määräystenantovaltaa on osoitettu valtionhallinnon keskusvirastoille.

Puolustusvoimista annetun lain muuttamista koskevan 1. lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädettäisiin puolustusministeriön asetuksella. Asetuksenantovaltuus ei ole uusi, vaan valtuus on voimassa olevan lain 18 §:n 1 momentissa.

Lisäksi ehdotettu laki sotilasajoneuvolain 12 ja 40 §:n muuttamisesta (3. lakiehdotus) sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin Puolustusvoimien hälytysajoneuvon rakenteesta, varusteista, tunnusväriyuksestä ja -merkeistä (12 §:n 2 momentti).

Ehdotettu laki tieliikennelain 89 §:n 2 momentti muuttamisesta (9. lakiehdotus) sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan tieliikennelain 5 luvun säännöksiä sovelletaan myös Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia 5 luvun säännöksistä Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä. Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Sotilasajoneuvolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 40 §:n 3 momentissa ja tieliikennelain 89 §:n 2 momentissa Pääesikunnalle ja Pääesikunnan teknilliselle tarkastusosastolle ehdotetaan annettavaksi määräyksenantovaltaa.

Sotilasajoneuvolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 40 §:n 3 momentissa Pääesikunnalle ja Pääesikunnan teknilliselle tarkastusosastolle ehdotetaan annettavaksi määräyksenantovaltaa.

Ehdotetut puolustusministeriölle annettavat asetuksenantovaltuudet ja Pääesikunnalle annettavat määräyksenantovaltuudet koskisivat ministeriön toimialaan kuuluvia teknisluonteisia asioita, joiden merkitys ei edellytä käsittelyä valtioneuvostossa.

Hallituksen esitykseen sisältyvät valtuussäännökset asetusten antamiseen on laadittu täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi. Ehdotettuihin asetuksenantovaltuuksiin ei sisälly merkittävää harkintavallan käyttöä eivätkä ne sisällä valtuuksia asioista, joista tulisi säätää lailla, esimerkiksi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Asetuksen antajalle ei ole esitetty valtuutta siirtää lailla osoitettua asetuksenantovaltaa edelleen. Ehdotettujen valtuutussäännösten voidaan siten katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Asevelvollisten määrääminen Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään

Perustuslain 127 §:n mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Maanpuolustusvelvollisuuden sisältöä ei ole määritelty perustuslain 127 §:ssä tarkemmin, mutta perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp, s. 181/II–182/I) mukaan se kattaa sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi muutkin isänmaan puolustamisen muodot. Perustuslain perusteluissa ei ole mainintaa maanpuolustusvelvollisuuden alueellisesta ulottuvuudesta. Perustuslain mukainen maanpuolustusvelvollisuus ei kuitenkaan aseta Suomen kansalaisille velvollisuutta minkään muun maan kuin Suomen puolustamiseen.

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan asevelvollisuuslain 62 §:n 1 momentin 3 kohdassa ehdotetun mukaisesti määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään. Tällaiseen toimintaan sovelletaan asevelvollisuuslain 78 §:n 1 momentin säännöksiä siitä, etteivät asevelvolliset saa osallistua esimerkiksi aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin.

Esityksen mukaan varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaiseen palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään, silloin kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä koskien puolustusvoimista annetun lain, aluevalvontalain ja asevelvollisuuslain muuttamista (HE 94/2016 vp) antaman lausunnon (PeVL 65/2016 vp) mukaan Puolustusvoimilla on korostunut informointivelvollisuus siitä, ettei perustuslain 127 §:ään perustuva maanpuolustusvelvollisuus kata kansainvälisiin tehtäviin osallistumista.

Ehdotettu sääntely asevelvollisten osallistumisesta Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtäviin täyttäisi osallistumisen suostumuksenvaraisuuden ja voimankäyttöä koskevien ja muiden asiallisten rajoitusten puolesta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä aikaisemmin asetetut vaatimukset (PeVL 9/2007 vp, PeVL 51/2006 vp, s. 3/II).

Arvio säätämisyjärjestyksestä

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan aiemmasta lausuntokäytännöstä ei kuitenkaan ole johdettavissa sellaista kannanottoa, että puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 1 momenttia koskevan muutosesityksen voitaisiin todeta kaikilta osin vastaavan perustuslakivaliokunnan käytäntöä sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuutta koskevan arvioinnin osalta. Tämän vuoksi hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 ja 4 a §, 12 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 ja 5 momentti, 15 §:n otsikko sekä 1 ja 5 momentti, 18 ja 18 a §, 19 §:n 1 momentti ja 22 b §, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 4 a § sekä 12 §:n 1 momentti laissa 1304/2022, 14 §:n 1 momentti ja 15 §:n 1 momentti laissa 509/2013, 14 §:n 5 momentti ja 15 §:n 5 momentti laissa 932/2015 sekä 18 a ja 22 b § laissa 197/2017, sekä
lisätään lakiin uusi 22 c § seuraavasti:

2 §

Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimien tehtävänä on:

- 1) Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:
 - a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen;
 - b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen;
 - c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;
 - 2) Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, johon kuuluvat:
 - a) Suomen ja muiden Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden puolustaminen aseellisia hyökkäyksiä vastaan yhteistyössä niiden asevoimien kanssa;
 - b) Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen;
 - 3) muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:
 - a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi;
 - b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;
 - 4) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kuin 2 kohdassa tarkoitettuun tehtävään sisältyvään kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan;
 - 5) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.
- Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään erikseen.

4 a §

Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) muuta säädetä, puolustusministeriö voi ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, Pohjois-Atlantin liitolta tai muulta kansainväliseltä järjestöltä taikka Euroopan unionilta tai päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

12 §

Kansainvälisen avun antaminen, yhteistoiminta ja muu kansainvälinen toiminta

Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle taikka Euroopan unionille sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa ja osallistua muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

14 §

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan, puolustusyhteistyön, Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Puolustusvoimat ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle.

Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvauspäätökseen samoin kuin kiinteistön käyttöä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Korvaukseen oikeutetulle on muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei ole erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

15 §

Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella

Jos sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta sitä vaatii, Puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi kieltää asiattomilta Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista säädetään rikoslaissa.

Oleskelu- ja vierailuluvan myöntää edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu viranomainen. Lupaviranomaisen 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Luvan peruuttamista koskevaa päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa.

18 §

Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella

Turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja.

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädetään puolustusministeriön asetuksella.

18 a §

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen Puolustusvoimien virkamiehen (*turvamies*) suojaamaan yleisellä paikalla erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden koskemattomuutta (*henkilösuojaustehtävä*), jos henkilö:

- 1) kuuluu Puolustusvoimien henkilöstöön;
- 2) kuuluu Puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon;
- 3) kuuluu Puolustusvoimien vieraana olevan kansainvälisen järjestöön; tai
- 4) on vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön erityinen asiantuntija.

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa turvamiehen suojaamaan yleisellä paikalla Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton erityisen omaisuuden kuljetusten taikka vieraan valtion joukkojen koskemattomuutta.

Turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädetyin toimivaltuuksin, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä 2 momentissa tarkoitettun erityisen omaisuuden kuljetuksen ja vieraan valtion joukon koskemattomuutta 22 b §:ssä säädetyin toimivaltuuksin. Toimivaltuuksien käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystään kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Turvaamistehtävän suorittaminen on siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian 3 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön alkamisen jälkeen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä.

Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

19 §

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus poistaa henkilö Puolustusvoimien käytössä olevalta alueelta sekä 15 §:ssä tarkoitettulta alueelta, jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella alueella ja edellä mainittu virkamies on kehottanut

häntä poistumaan. Virkamiehellä on oikeus poistaa myös alueella luvallisesti oleva henkilö, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Lisäksi virkamiehellä on tehtävässään oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot.

22 b §

Toimivaltuudet erityisen omaisuuden kuljetusten ja vieraan valtion joukkojen koskemattomuuden suojaamisessa

Turvamiehellä on oikeus Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton erityisen omaisuuden kuljetuksen taikka vieraan valtion joukon välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden tai vieraan valtion joukon koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja sitä rajoita.

Erityisen omaisuuden kuljetuksen tai vieraan valtion joukon suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton erityiseen omaisuuteen taikka vieraan valtion joukkoon kohdistuvaan rikokseen. Päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton erityiseen omaisuuteen taikka vieraan valtion joukkoon kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle ja kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Edellä 3 momentin nojalla kiinniotettujen henkilöiden kohteluun sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006).

22 c §

Turvaamistehtävistä laadittava pöytäkirja

Edellä 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 62 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti sekä 78 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1306/2022, seuraavasti:

62 §

Palveluksen järjestäminen ulkomailla

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän:

3) osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 tai 4 kohdassa tarkoitettuun tehtävään, eikä kyse ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta;

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin sovelletaan lisäksi 78 §:n 1 momenttia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia (1522/2016).

78 §

Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen

Tässä laissa tarkoitetussa palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan palvelustehtävään määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitettuun muuhun kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyvään tehtävään. Palvelustehtävää suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua:

- 1) vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen;
- 2) räjähteiden raivaamiseen;
- 3) aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin; eikä
- 4) muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

3.

Laki

sotilasajoneuvolain 12 ja 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasajoneuvolain (332/2023) 12 ja 40 § seuraavasti:

12 §

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo on sellainen Puolustusvoimien ajoneuvo, joka on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkin-antolaitteella. Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä sovelletaan, mitä tieliikennelaissa (729/2018) säädetään hälytysajoneuvojen käytöstä tiellä.

Puolustusministeriön asetuksella säädetään Puolustusvoimien hälytysajoneuvon rakenteesta, varusteista, tunnusvärytyksestä ja -merkeistä. Puolustusvoimien hälytysajoneuvon tunnusvärytystä ja -merkkejä tai niitä erehdyttävästi muistuttavia värytyksiä tai merkkejä ei saa käyttää muissa ajoneuvoissa niin, että voi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien hälytysajoneuvona.

40 §

Kansainvälinen sotilasajoneuvo Suomessa

Jollei muualla toisin säädetä tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu, Suomessa käytettävään kansainväliseen sotilasajoneuvoon ja sen liikennekelpoisuuden valvontaan sekä käyttöön sovelletaan sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Kansainvälisen sotilasajoneuvon lähettäjävaltio vastaa siitä, että:

- 1) ajoneuvo on turvallinen käytettäväksi liikenteessä;
- 2) ajoneuvo on asianmukaisesti katsastettu tai tarkastettu.

Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto voi antaa tarkempia määräyksiä kansainvälisiä sotilasajoneuvoja koskevista teknisistä vaatimuksista ja kansainväliselle sotilasajoneuvolle suoritettun kytöntä katsastuksen hyväksymisestä sekä kansainvälisten sotilasajoneuvojen käytöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 20 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 momentti sekä
lisätään 20 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

20 §

Kansainvälinen yhteistyö

Sotilastiedusteluviranomainen voi Suomen kansallisten etujen mukaisesti tehtäviinsä liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi:

1) vaihtaa muita tiedustelutietoja kuin henkilötietoja ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden taikka Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa salassapitosäännösten estämättä, jos se on tarpeellista; ja

Ulkomaisella toimivaltaisella virkamiehellä on pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä oikeus Suomen alueella sotilastiedusteluviranomaisen tehtävien hoitamiseksi toimia yhteistoiminnassa sotilastiedusteluviranomaisen virkamiehen kanssa ja tämän ohjauksessa ja valvonnassa käyttää 22, 24, 43, 47, 51, 60 ja 66 §:ssä tarkoitettuja tiedustelumenetelmiä. Ulkomainen virkamies on velvollinen noudattamaan sotilastiedusteluviranomaisen hänelle antamia määräyksiä, rajoituksia ja ohjeita.

Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää Pohjois-Atlantin liiton tai sen jäsenvaltion ajoneuvolla, aluksella tai ilma-aluksella taikka maa-aseamalla tapahtuvan 60 §:ssä tarkoitetun radiosignaalitiedustelun käytöstä Suomen alueella. Tässä momentissa tarkoitetun yhteistyön on oltava Suomen etujen ja 13 §:ssä tarkoitettujen painopisteiden mukaista sekä tapahduttava sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, Pohjois-Atlantin liitto, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä taikka Euroopan unioni (EU).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 1 §
seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn Puolustusvoimissa ja Puolustusvoimien lukuun, jos tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tätä lakia sovelletaan vain henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista tai jos henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

7.

Laki

terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) 9 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 339/2019, seuraavasti:

9 a §

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia (332/2019), jos tietojen käsittely on tarpeen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Muusta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

8.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 1 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 350/2020, seuraavasti:

1 §

Sovelletamisala

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan:

1) Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, jos tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sekä Puolustusvoimien pääesikunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn turvallisuusselvityslain (726/2014) 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tieliikennelain (729/2018) 89 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 2 momentti laissa 333/2023 ja 3 momentti laissa 1040/2020, sekä lisätään lakiin uusi 66 a § seuraavasti:

66 a §

Poikkeukset erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudesta

Poiketen siitä, mitä 66 ja 67 §:n säädetään liikenteenohjaajan kelpoisuudesta ja luvasta, Suomea sitovassa joukkojen asemaa koskevassa sopimuksessa tarkoitettu joukkojen jäsen saa toimia Puolustusvoimien erikoiskuljetuksen liikenteenohjaajana, jos hänellä on siihen lähettäjävaltiossa annettu ammattilupa tai muu ammattipätevyys. Puolustusvoimat antaa perehdytyskoulutuksen tässä pykälässä tarkoitettulle henkilölle.

89 §

Maastoliikenne ja Puolustusvoimien ajoneuvot

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia tämän luvun säännöksistä Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämisestä. Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämisestä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut poikkeukset voivat koskea:

- 1) hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä;
- 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia;
- 4) erityisvalaisimien käyttämistä;
- 5) ajoneuvon merkitsemistä;
- 6) renkaiden ja liukuesteiden käyttämistä;
- 7) henkilökuljetuksia sotilasajoneuvolla, kuorma- ja pakettiauton kuormatilassa sekä henkilökuljetuksia perävaunussa;
- 8) ajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon kytkemistä;
- 9) maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 10) useamman kuin yhden jakamattoman esineen kuljetuksen luokittelua erikoiskuljetukseksi;
- 11) erikoiskuljetuksen suorittamista koskevia Liikenne- ja viestintäviraston määräyksiä;
- 12) kuormatun asean tai sotilaallisen järjestelmän kuljettamista;
- 13) mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20.2.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Puolustusministeri Antti Häkkänen

1.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 ja 4 a §, 12 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 ja 5 momentti, 15 §:n otsikko sekä 1 ja 5 momentti, 18 ja 18 a §, 19 §:n 1 momentti ja 22 b §, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 4 a § ja 12 §:n 1 momentti laissa 1304/2022, 14 §:n 1 momentti ja 15 §:n 1 momentti laissa 509/2013, 14 §:n 5 momentti ja 15 §:n 5 momentti laissa 932/2015 sekä 18 a ja 22 b § laissa 197/2017, sekä
lisätään lakiin uusi 22 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimien tehtävänä on:

- 1) Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:
 - a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen;
 - b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen;
 - c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;

Puolustusvoimien tehtävänä on:

- 1) Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:
 - a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen;
 - b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen;
 - c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;
- 2) *Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, johon kuuluvat:*
 - a) *Suomen ja muiden Pohjois-Atlantin liiton jäsenvaltioiden puolustaminen aseellisia hyökkäyksiä vastaan yhteistyössä niiden asevoimien kanssa;*
 - b) *Suomen ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen ja puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen;*

- 2) muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:

- 3) muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:

a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi;

b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;

3) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan;

4) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään erikseen.

4 a §

Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) muuta säädetä, puolustusministeriö voi ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä taikka päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi;

b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;

4) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun *kuin 2 kohdassa tarkoitettuun tehtävään sisältyvään* kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan;

5) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään erikseen.

4 a §

Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) muuta säädetä, puolustusministeriö voi ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, *Pohjois-Atlantin liitolta tai muulta kansainväliseltä järjestöltä taikka* Euroopan unionilta tai päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, *Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka* Euroopan unionin kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

*Kansainvälisen avun antaminen,
yhteistoiminta ja muu kansainvälinen
toiminta*

*Kansainvälisen avun antaminen,
yhteistoiminta ja muu kansainvälinen
toiminta*

Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle taikka Euroopan unionille sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa ja osallistua muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

14 §

14 §

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Puolustusvoimat ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle.

Puolustusvoimilla on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan, puolustusyhteistyön, Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Puolustusvoimat ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle.

Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvauspäätökseen samoin kuin kiinteistön käyttöä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Korvaukseen oikeutetulle on

Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvauspäätökseen samoin kuin kiinteistön käyttöä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Korvaukseen oikeutetulle on muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei ole erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei

muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei ole erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa *siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.*

muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

15 §

15 §

*Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset**Liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset
Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella*

Jos sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta välttämättä sitä vaatii, puolustusvoimien puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi kieltää asiattomilta puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista säädetään rikoslaissa (39/1889).

Jos sotilaalliset syyt tai ulkopuolisten suojaaminen vaaroilta sitä vaatii, *Puolustusvoimien* puolustushaaraesikunta, paikallishallintoviranomainen, varuskunnan päällikkö tai harjoituksen johtaja voi kieltää asiattomilta Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai kohteessa liikkumisen tai rajoittaa sitä. Kiellon rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista säädetään rikoslaissa.

Oleskelu- ja vierailuluvan myöntää edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu viranomainen. Lupaviranomaisen 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Luvan peruuttamista koskevaa päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa.

Oleskelu- ja vierailuluvan myöntää edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu viranomainen. Lupaviranomaisen 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin *oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa* säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Luvan peruuttamista koskevaa päätöstä noudatetaan muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa.

18 §

18 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen
**puolustusvoimien pysyvässä käytössä
olevalla alueella***

*Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen
Puolustusvoimien käytössä olevalla alueella*

Turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta puolustusvoimien *pysyvässä* käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja. *Vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädetään puolustusministeriön asetuksella.*

Turvallisuuden ja järjestyksen toteuttamisesta *Puolustusvoimien* käytössä olevalla alueella määrää tarkemmin varuskunnan päällikkö tai joukko-osaston komentaja.

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavan virkamiehen koulutuksesta säädetään puolustusministeriön asetuksella.

18 a §

18 a §

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimien turvaamistehtävät

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen puolustusvoimien virkamiehen (*turvamies*) suojaamaan yleisellä paikalla puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvien, puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon kuuluvien tai kansainvälistä järjestöä edustavien erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta (*henkilösuojaustehtävä*) tai puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuutta.

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa erityiskoulutuksen saaneen Puolustusvoimien virkamiehen (*turvamies*) suojaamaan yleisellä paikalla erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden koskemattomuutta (*henkilösuojaustehtävä*), jos henkilö:

- 1) kuuluu Puolustusvoimien henkilöstöön;
- 2) kuuluu Puolustusvoimien vieraana olevan vieraan valtion sotilasjohtoon;
- 3) kuuluu Puolustusvoimien vieraana olevan kansainvälisen järjestöön; tai
- 4) *on vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön erityinen asiantuntija.*

Puolustusvoimat voi tarvittaessa asettaa turvamiehen suojaamaan yleisellä paikalla Puolustusvoimien, *vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton* erityisen omaisuuden kuljetusten *taikka vieraan valtion joukkojen* koskemattomuutta.

Turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä *erityistä suojelua tarvitsevan* henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädetyin toimivaltuuksin, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä *puolustusvoimien* erityisen omaisuuden kuljetuksen koskemattomuutta 22 b §:ssä säädetyin toimivaltuuksin. Toimivaltuuksien käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Turvamies voi yleisellä paikalla suojata henkilösuojaustehtävässä henkilön turvallisuutta 22 a §:ssä säädetyin toimivaltuuksin, jollei poliisi ole ottanut tehtävää suoritettavakseen, sekä *2 momentissa tarkoitetun* erityisen omaisuuden kuljetuksen ja *vieraan valtion joukon koskemattomuutta* 22 b §:ssä säädetyin toimivaltuuksin. Toimivaltuuksien käytön aloittamisesta on ilmoitettava mahdollisimman pian päällystään kuuluvalle poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle.

Turvaamistehtävän suorittaminen on siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle

viranomaiselle mahdollisimman pian 2 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön alkamisen jälkeen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä.

Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

19 §

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus poistaa henkilö *puolustusvoimien pysyvässä* käytössä olevalta alueelta ja 15 §:ssä tarkoitettulta alueelta, jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella alueella ja edellä mainittu virkamies on kehottanut häntä poistumaan. Virkamiehellä on oikeus poistaa myös alueella luvallisesti oleva henkilö, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Lisäksi virkamiehellä on tehtävässään oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot.

22 b §

Toimivaltuudet puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetusten koskemattomuuden suojaamisessa

Turvamiehellä on oikeus puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä,

Turvaamistehtävän suorittaminen on siirrettävä poliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle mahdollisimman pian 3 momentissa tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön alkamisen jälkeen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen voimakäyttö- ja suojavälineistä.

Puolustusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset turvamiehen erityisestä koulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja voimakeinojen käytön valvonnasta sekä turvaamistehtävän johtajan kelpoisuusvaatimuksista.

19 §

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on oikeus poistaa henkilö *Puolustusvoimien* käytössä olevalta alueelta sekä 15 §:ssä tarkoitettulta alueelta, jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella alueella ja edellä mainittu virkamies on kehottanut häntä poistumaan. Virkamiehellä on oikeus poistaa myös alueella luvallisesti oleva henkilö, jos tämä häiritsee tai vaarantaa toisten tai itsensä turvallisuuden. Lisäksi virkamiehellä on tehtävässään oikeus saada tietää alueella oleskelevan tai liikkuvan henkilön nimi, henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika, kansalaisuus ja passitiedot.

22 b §

Toimivaltuudet erityisen omaisuuden kuljetusten ja vieraan valtion joukkojen koskemattomuuden suojaamisessa

Turvamiehellä on oikeus *Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton* erityisen omaisuuden

jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja sitä rajoita.

Puolustusvoimien erityisen omaisuuden kuljetuksen suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi puolustusvoimien erityiseen omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä *puolustusvoimien* erityiseen omaisuuteen kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystään kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle ja kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Edellä 3 momentin nojalla kiinniotettujen henkilöiden kohteluun sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006).

(uusi)

kuljetuksen *taikka vieraan valtion joukon* välittömässä läheisyydessä eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista siellä, jos se on välttämätöntä erityisen omaisuuden tai vieraan valtion joukon koskemattomuuden suojaamiseksi, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja sitä rajoita.

Erityisen omaisuuden kuljetuksen *tai vieraan valtion joukon* suojaamistehtävässä turvamiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi *Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton* erityiseen omaisuuteen *taikka vieraan valtion joukkoon* kohdistuvaan rikokseen. Päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja voi rajoittaa tässä momentissa tarkoitettuja toimivaltuuksia.

Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä *Puolustusvoimien, vieraan valtion asevoimien tai Pohjois-Atlantin liiton* erityiseen omaisuuteen *taikka vieraan valtion joukkoon* kohdistuvaa rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniottamisesta on välittömästi ilmoitettava päällystään kuuluvalla poliisimiehelle tai poliisin kenttäjohtajalle ja kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Edellä 3 momentin nojalla kiinniotettujen henkilöiden kohteluun sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006).

22 c §

Turvaamistehtävistä laadittava pöytäkirja

Edellä 18 a §:n nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 . _____

2.

Laki

asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 62 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti sekä 78 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1306/2022 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

62 §

62 §

Palveluksen järjestäminen ulkomailla

Palveluksen järjestäminen ulkomailla

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän:

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän:

3) osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta;

3) osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 tai 4 kohdassa tarkoitettuun tehtävään, eikä kyse ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta;

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kansainväliseen toimintaan sovelletaan lisäksi 78 §:n 1 momenttia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia (1522/2016).

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin sovelletaan lisäksi 78 §:n 1 momenttia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia (1522/2016).

78 §

78 §

Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen

Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen

Tässä laissa tarkoitettussa palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan palvelustehtävänä määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun virka-aputehtävään, 2 kohdan b

Tässä laissa tarkoitettussa palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan palvelustehtävänä määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa tarkoitettuun muuhun kuin Suomen sotilaalliseen

Voimassa oleva laki

alakohdassa tarkoitettuun pelastustehtävään ja 3 kohdassa tarkoitettuihin muihin kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyviin tehtäviin. Edellä mainittuja tehtäviä suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua:

- 1) vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen;
 - 2) räjähteiden raivaamiseen;
 - 3) aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin; eikä
 - 4) muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.
-

Ehdotus

puolustamiseen liittyvään tehtävään. Palvelustehtävää suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua:

- 1) vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen;
 - 2) räjähteiden raivaamiseen;
 - 3) aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin; eikä
 - 4) muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

sotilasajoneuvolain 12 ja 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasajoneuvolain (332/2023) 12 ja 40 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo on sellainen sotilasajoneuvo, joka on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkin-antolaitteella. Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä sovelletaan, mitä tieliikennelaissa (729/2018) säädetään hälytysajoneuvojen käytöstä tiellä.

Puolustusvoimien hälytysajoneuvo on sellainen *Puolustusvoimien ajoneuvo*, joka on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkinantolaitteella. Puolustusvoimien hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä sovelletaan, mitä tieliikennelaissa (729/2018) säädetään hälytysajoneuvojen käytöstä tiellä.

Puolustusministeriön asetuksella säädetään Puolustusvoimien hälytysajoneuvon rakenteesta, varusteista, tunnusvärytyksestä ja -merkeistä. Puolustusvoimien hälytysajoneuvon tunnusvärytystä ja -merkkejä tai niitä erehdyttävästi muistuttavia värytyksiä tai merkkejä ei saa käyttää muissa ajoneuvoissa niin, että voi syntyä vaikutelma ajoneuvosta Puolustusvoimien ajoneuvona.

40 §

40 §

Kansainvälinen sotilasajoneuvo Suomessa

Kansainvälinen sotilasajoneuvo Suomessa

Vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön aluevalvontalain mukaisen luvan perusteella Suomessa käyttämän ajoneuvon teknisiin vaatimuksiin, vaatimustenmukaisuuden valvontaa koskeviin tarkastuksiin ja ajokieltoon sovelletaan sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä, jollei muualla toisin säädetä tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu.

Jollei muualla toisin säädetä tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu, Suomessa käytettävään kansainväliseen sotilasajoneuvoon ja sen liikennekelpoisuuden valvontaan sekä käyttöön sovelletaan sotilasajoneuvoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto suorittaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnin

Kansainvälisen sotilasajoneuvon lähettäjävaltio vastaa siitä, että:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ja tunnustaa Suomessa tiellä tai muualla käytettävät kansainväliset sotilasajoneuvot ja niiden yhdistelmät. Kansainvälisen sotilasajoneuvon on oltava:

1) asianmukaisesti katsastettu tai tarkastettu lähettäjävaltiossa;

2) lähettäjävaltion toimivaltaisen viranomaisen hyväksymä;

3) turvallinen liikennekäyttöön;

4) rinnasteinen Suomessa käytössä olevien sotilasajoneuvojen luokitukseen; ja

5) puolustusministeriön hyväksymien tai Suomea sitovien kansainvälisten tai muiden sotilasstandardien asettamien teknisten vaatimusten mukainen.

Puolustusministeriö antaa päätöksen Suomessa hyväksytyistä kansainvälisiä sotilasajoneuvojen teknisiä vaatimuksia koskevista kansainvälisistä sotilasstandardeista.

Pääsikunnan teknillinen tarkastusosasto antaa tarkemmat määräykset kansainvälisten sotilasajoneuvojen vastaavuudesta sotilasajoneuvojen luokitukseen.

1) ajoneuvo on turvallinen käytettäväksi liikenteessä;

2) ajoneuvo on asianmukaisesti katsastettu tai tarkastettu.

Pääsikunnan teknillinen tarkastusosasto voi antaa tarkempia määräyksiä kansainvälisiä sotilasajoneuvoja koskevista teknisistä vaatimuksista ja kansainväliselle sotilasajoneuvolle suoritettun kytKentäkatsastuksen hyväksymisestä sekä kansainvälisten sotilasajoneuvon käytöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 20 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 momentti sekä
lisätään 20 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälinen yhteistyö

Sotilastiedusteluviranomainen voi Suomen kansallisten etujen mukaisesti tehtäviinsä liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi:

1) vaihtaa muita tiedustelutietoja kuin henkilötietoja ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden kanssa salassapitosäännösten estämättä, jos se on tarpeellista; ja

Sotilastiedusteluviranomainen voi Suomen kansallisten etujen mukaisesti tehtäviinsä liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi:

1) vaihtaa muita tiedustelutietoja kuin henkilötietoja ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden taikka Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa salassapitosäännösten estämättä, jos se on tarpeellista; ja

Ulkomaisella toimivaltaisella virkamiehellä on pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä oikeus Suomen alueella sotilastiedusteluviranomaisen tehtävien hoitamiseksi toimia yhteistoiminnassa sotilastiedusteluviranomaisen virkamiehen kanssa ja tämän ohjauksessa ja valvonnassa käyttää 22, 24, 43, 47, 51 ja 66 §:ssä tarkoitettuja tiedustelumenetelmiä. Ulkomainen virkamies on velvollinen noudattamaan sotilastiedusteluviranomaisen hänelle antamia määräyksiä, rajoituksia ja ohjeita.

Ulkomaisella toimivaltaisella virkamiehellä on pääesikunnan tiedustelupäällikön päätöksellä oikeus Suomen alueella sotilastiedusteluviranomaisen tehtävien hoitamiseksi toimia yhteistoiminnassa sotilastiedusteluviranomaisen virkamiehen kanssa ja tämän ohjauksessa ja valvonnassa käyttää 22, 24, 43, 47, 51, 60 ja 66 §:ssä tarkoitettuja tiedustelumenetelmiä. Ulkomainen virkamies on velvollinen noudattamaan sotilastiedusteluviranomaisen hänelle antamia määräyksiä, rajoituksia ja ohjeita.

(uusi)

Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää Pohjois-Atlantin liiton tai sen jäsenvaltion ajoneuvolla, aluksella tai ilma-aluksella taikka maa-asemalla tapahtuvan 60 §:ssä tarkoitetun radiosignaalityönteon käytöstä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Suomen alueella. Tässä momentissa tarkoitettun yhteistyön on oltava Suomen etujen ja 13 §:ssä tarkoitettujen painopisteiden mukaista sekä tapahduttava sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

5.

Laki

sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tässä laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), Euroopan unioni (EU) taikka muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä.

Tässä laissa tarkoitetun kriisinhallinnan toimeenpanijana voi olla YK, *Pohjois-Atlantin liitto*, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), muu kansainvälinen järjestö tai maaryhmä taikka Euroopan unioni (EU).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 ____ .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 1 §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan sellaiseen Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa taikka 3 tai 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tätä lakia sovelletaan vain henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista tai jos henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

Tätä lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelyyn Puolustusvoimissa ja Puolustusvoimien lukuun, jos tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tätä lakia sovelletaan vain henkilötietojen käsittelyyn, joka on kokonaan tai osittain automaattista tai jos henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa rekisteri tai sen osa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

7.

Laki

terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 9 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain (322/1987) 9 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 339/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 a §

9 a §

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia (332/2019), jos tietojen käsittely on tarpeen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa sekä 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Muusta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (*yleinen tietosuojasetus*) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia (332/2019), jos tietojen käsittely on tarpeen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Muusta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojasetus*) ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 1 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 350/2020, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan:

1) Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, kun tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa tai 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sekä Puolustusvoimien pääesikunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn turvallisuusselvityslain (726/2014) 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi;

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tätä lakia sovelletaan:

1) Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, *jos* tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi, sekä Puolustusvoimien pääesikunnan suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn turvallisuusselvityslain (726/2014) 9 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

9.

Laki

tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tieliikennelain (729/2018) 89 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 2 momentti laissa 333/2023 ja 3 momentti laissa 1040/2020, sekä lisätään lakiin uusi 66 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

66 a §

Poikkeukset erikoiskuljetusten liikenteenohjaajaoikeudesta

Poiketen siitä, mitä 66 ja 67 §:n säädetään liikenteenohjaajan kelpoisuudesta ja luvasta, Suomea sitovassa joukkojen asemaa koskevassa sopimuksessa tarkoitettu joukkojen jäsen saa toimia Puolustusvoimien erikoiskuljetuksen liikenteenohjaajana, jos hänellä on siihen lähettäjävaltiossa annettu ammattilupa tai muu ammattipätevyys. Puolustusvoimat antaa perehdytyskoulutuksen tässä pykälässä tarkoitettulle henkilölle.

89 §

89 §

Maastoliikenne ja Puolustusvoimien ajoneuvot

Maastoliikenne ja Puolustusvoimien ajoneuvot

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia tämän luvun säännöksistä Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä. Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen tai niiden yhdistelmien käyttämisestä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia tämän luvun säännöksistä Puolustusvoimien ajoneuvojen, kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämisestä. Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä Puolustusvoimien ajoneuvojen,

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kansainvälisten sotilasajoneuvojen ja niiden yhdistelmien käyttämisestä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut poikkeukset voivat koskea:

- 1) *erityiskäyttöön valmistetun* hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä;
- 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia;
- 4) erityisvalaisimien käyttämistä;
- 5) *sotilasajoneuvon* merkitsemistä;
- 6) renkaiden ja liukuesteiden käyttämistä;
- 7) *poikkeamista ajoneuvon luokitukseen ja liikenteeseen hyväksymiseen perustuvista, sallittua henkilömäärää koskevista raja-arvoista;*
- 8) *panssariajoneuvon kannella suoritettavaa tilapäistä henkilökuljetusta;*
- 9) *henkilökuljetukseen käytettävän kontin kiinnittämistä ajoneuvoon;*
- 10) *sotilasajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon* kytkemistä;
- 11) *maastoajoneuvon* sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 12) *erikoiskuljetuksen merkitsemistä, varoitusauton käyttämistä ja henkilöiden kuljettamista erikoiskuljetusajoneuvossa;*
- 13) *kuormatun aseiden tai asejärjestelmien kuljettamista;*
- 14) *sotilasajoneuvon* mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut poikkeukset voivat koskea:

- 1) hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä;
- 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia;
- 4) erityisvalaisimien käyttämistä;
- 5) ajoneuvon merkitsemistä;
- 6) renkaiden ja liukuesteiden käyttämistä;
- 7) *henkilökuljetuksia sotilasajoneuvolla, kuorma- ja pakettiauton kuormatilassa sekä henkilökuljetuksia perävaunussa;*
- 8) *ajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon* kytkemistä;
- 9) *maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon* käyttämistä;
- 10) *useamman kuin yhden jakamattoman esineen kuljetuksen luokittelua erikoiskuljetukseksi;*
- 11) *erikoiskuljetuksen suorittamista koskevia Liikenne- ja viestintäviraston määräyksiä;*
- 12) *kuormatun aseiden tai sotilaallisen järjestelmän kuljettamista;*
- 13) *mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

